

ZBIERKA

**STANOVÍSK NAJVYŠŠIEHO SÚDU
A ROZHODNUTÍ SÚDOV
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

8/2018

OBSAH***Rozhodnutia vo veciach občianskoprávných*****60. Postúpenie pohľadávky a zákon o bankách.**

Ustanovenie § 92 ods. 8 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách neupravuje len ochranu bankového tajomstva, ale tiež práv klienta v súvislosti s postúpením pohľadávky. Postúpenie pohľadávky banky, ku ktorému došlo v rozpore s týmto ustanovením, je neplatný právny úkon. 4

61. Pasívna legitímácia poisťovne v sporoch o náhradu nemajetkovej ujmy.

Škodou pre účely zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších zmien a doplnení je aj nemajetková ujma spočívajúca v zásahu do osobnostných práv pozostalých obeť dopravnej nehody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla. V spore o náhradu takejto ujmy je poisťovňa pasívne legitimovaná. 12

62. Vydržanie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu.

Dobrá vieru určitého subjektu v to, že vykonáva právo zodpovedajúce vecnému bremenu, nemôže v zásade zakladať zmluva uzatvorená od 1. januára 1992, na základe ktorej nebol povolený vklad do katastra nehnuteľností. 18

63. Námietka premlčania vznesená štátom v konaní o náhradu škody.

Nejednotnosť rozhodovania všeobecných súdov v niektorých otázkach upravených zákonom č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom, ktorá bola prekonaná zákonom stanoveným zjednocujúcim mechanizmom, nenesie bez ďalšieho znaky zlyhania štátu, v ktorom by bol opodstatnený záver, že ak štát v konaní o náhradu škody podľa tohto zákona vznesie námietku premlčania, koná v rozpore s dobrými mravmi. 23

64. Rozsah odškodnenia obetí trestných činov.

Celkový rozsah odškodnenia stanovený v § 5 ods. 1 zákona č. 215/2006 Z. z. o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi¹ nemožno znížiť o podiel osoby, ktorá bola uznaná vinnou z predmetného trestného činu. 30

65. Výživné a dávky štátnej sociálnej podpory.

Súd pri určovaní výšky výživného na maloleté dieťa prihliada aj na to, do akej miery sú potreby maloletého hradené z dávok štátnej sociálnej podpory, nevynímajúc dávky platené zo zahraničia. 34

66. Všeobecná cena majetku poručiteľa.

Všeobecná cena pohľadávky ako majetkového práva patriaceho do dedičstva sa za určitých okolností, ktoré majú vplyv na jej vymožiteľnosť, nemusí rovnať jej výške. 41

67. Prípustnosť prevzatia.

Rozhodnutie o prípustnosti prevzatia a držania v zdravotníckom zariadení bez súhlasu umiestneného, je tak závažným zásahom do osobnej slobody človeka, že prvotný výsluch alebo vzhľadnutie vykoná osobne sudca. 47

¹ Teraz § 12 ods. 2 zákona č. 274/2017 Z. z.

68. Neplatnosť právneho úkonu.

Právny poriadok Slovenskej republiky nevyklučuje možnosť, aby sa ten, kto o sebe tvrdí, že je biologickým otcom maloletého dieťaťa, domáhal určenia neplatnosti súhlasného vyhlásenia rodičov podľa § 91 ods. 1 Zákona o rodine. V konaní má kľúčový význam najlepší záujem maloletého dieťaťa. 52

69. Prípustnosť dovolania - odmietnutie odporu.

Rozhodnutím, ktorým konanie končí a proti ktorému je za podmienok uvedených v § 420 Civilného sporového poriadku prípustné dovolanie, je tiež uznesenie odvolacieho súdu potvrdzujúce uznesenie súdu prvej inštancie o odmietnutí odporu proti platobnému rozkazu. 60

70. Vady podania.

Súd nesmie meritórne rozhodnúť o zmenenej žalobe, ktorá má znaky vadného podania. Účinok zmeny žaloby, ktorým je spočívanie plynutia premlčacej lehoty, nastáva dňom doručenia podania na súd a nie až dňom, kedy súd o zmene žaloby rozhodne. Tento účinok nastane aj v prípade, ak je podanie obsahujúce zmenu žaloby neúplné. 63

71. Ustálená prax.

Do ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 Civilného sporového poriadku treba zahrnúť aj naďalej použiteľné, legislatívnymi zmenami a neskoršou judikatúrou neprekonané civilné rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierkach súdnych rozhodnutí a stanovísk vydávaných Najvyššími súdmi ČSSR a ČSFR, ďalej v Bulletin Najvyššieho súdu ČSR a vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR a napokon aj rozhodnutia, stanoviská a správy o rozhodovaní súdov, ktoré boli uverejnené v Zborníkoch najvyšších súdov č. I, II. a IV vydaných SEVT Praha v rokoch 1974, 1980 a 1986. 67

72. Náhrada trov konania.

Ak podľa obsahu spisu strane v konaní žiadne trovy nevznikli, je v súlade s čl. 17 základných princípov Civilného sporového poriadku, zakotvujúcim procesnú ekonomiu, rozhodnúť priamo tak, že sa jej náhrada trov konania nepriznáva. 72

73. Prípustnosť dovolania – uznesenie o náhrade trov konania.

Uznesenie odvolacieho súdu o náhrade trov konania nie je rozhodnutím, ktorým sa konanie končí v zmysle ustanovenia § 420 CSP, i keď odvolací súd o náhrade trov konania rozhodol samostatným uznesením vydaným až po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej. 74

74. Oslobodenie od súdnych poplatkov.

Pre účely zákona o súdnych poplatkoch sa celým konaním rozumie konanie na súde prvej inštancie a konanie na odvolacom súde, ktoré sa končí právoplatným rozhodnutím veci odvolacím súdom. Súdom priznané oslobodenie od súdnych poplatkov zásadne zaniká právoplatnosťou rozhodnutia, ktorým sa konanie o veci končí a na dovolacie konanie sa (ak nie je výrokom uznesenia, ktorým sa oslobodenie priznáva, výslovne určené inak) nevzťahuje. 76

60.

ROZHODNUTIE

Ustanovenie § 92 ods. 8 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách neupravuje len ochranu bankového tajomstva, ale tiež práv klienta v súvislosti s postúpením pohľadávky.

Postúpenie pohľadávky banky, ku ktorému došlo v rozpore s týmto ustanovením, je neplatný právny úkon.

(Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. apríla 2018 sp. zn. 1 Cdo 147/2017)

Z o d ô v o d n e n i a:

1. Okresný súd Trenčín (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo 14. júna 2016, č. k. 27 C 267/2014-151 žalobu zamietol, a zároveň žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť žalovanému náhradu trov konania a vedľajšiemu účastníkovi na strane žalovaného náhradu trov konania nepriznal. Mal za preukázané, že žalovaný a spoločnosť Slovenská sporiteľňa, a.s. so sídlom Bratislava, Suché Mýto 4, ako veriteľom (ďalej len „veriteľ“ alebo „banka“) uzavreli dňa 4. marca 2009 zmluvu o splátkovom úvere č. X (ďalej len „úverová zmluva“), na základe ktorej žalovanému banka poskytla úver vo výške 11.000,- Eur, ktorý sa zaviazal spolu s príslušenstvom splácať v pravidelných mesačných splátkach vo výške 178,05 Eur vždy k 20. dňu v mesiaci. Prvá splátka bola stanovená na deň 20. apríl 2009 a posledná (konečná splatnosť úveru) na deň 20. február 2019. Neoddeliteľnou súčasťou zmluvy boli aj Všeobecné obchodné podmienky (ďalej len „VOP“), kde bolo v bode 7.6.1 VOP dojednané oprávnenie banky vyhlásiť mimoriadnu splatnosť pohľadávky zo zmluvy o úvere okrem iného aj v prípade, že je klient v omeškaní so splatením jednej splátky istiny alebo úrokov, pričom omeškanie trvá viac ako 10 dní alebo je v omeškaní so splatením poplatkov spojených s úverom, ktoré trvá viac ako 10 dní. Výzvou zo dňa 16. februára 2010 vyzvala banka žalovaného na riadne plnenie dlhu zo zmluvy o splátkovom úvere č. X s tým, že ku dňu 31. januára 2010 bol žalovaný v omeškaní s plnením sumy 561,55 Eur. Zároveň banka žalovaného upozornila, že v prípade neuhradenia sumy v lehote 10 dní od doručenia výzvy, pristúpi k zvereniu vymáhania pohľadávky do mandátnej správy tretej osobe, ktorá ju bude následne kontaktovať. Žalobca však v konaní nedoložil k výzve doručenkou alebo iný dôkaz preukazujúci zaslanie alebo doručenie výzvy žalovanému bankou. Oznámením o vyhlásení mimoriadnej splatnosti zo dňa 20. mája 2013 vyhlásila banka úver za predčasne splatný podľa bodu 7.6.1 písm. a/ VOP ku dňu 17. mája 2013 a vyzvala žalovaného na úhradu dlžnej sumy 18.100,88 Eur do 10 dní. Oznámenie bolo žalovanému doručené dňa 27. mája 2013. Na základe zmluvy o postúpení pohľadávok zo dňa 27. júna 2013 bola pohľadávka voči žalovanému postúpená postupcom - bankou na postupníka - žalobcu, ktorá skutočnosť mala byť žalovanému oznámená postupcom listom zo dňa 9. júla 2013. Doklad o zaslani alebo doručení oznámenia banky o postúpení žalovanému v konaní žalobca nepredložil. Súd prvej inštancie posúdil právny vzťah medzi stranami sporu (ako aj medzi predchodcom žalobcu a žalovaným) ako spotrebiteľský, preto na daný spor aplikoval § 52 a nasl. Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“) v znení účinnom ku dňu vzniku zmluvného vzťahu. Súd prvej inštancie sa však v prvom rade zaoberal otázkou aktívnej legitímácie žalobcu v konaní, teda otázkou, či došlo k platnému postúpeniu pohľadávky medzi bankou a žalobcom. Vychádzal z toho, že vo veci sa jedná o tzv. bankový úver, ktorý bol žalovanému ako dlžníkovi poskytnutý bankou, ktorá podniká na základe povolenia v zmysle § 2 ods. 1 v spojení s § 7 ods. 1 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách (ďalej len „ZoB“). Súd prvej inštancie aplikoval na danú vec § 92 ods. 8 ZoB, pričom dôvodil, že ak je úver splatný v splátkach, banka alebo pobočka zahraničnej banky má právo postúpiť postupníkovi celú, teda aj nesplatnú časť pohľadávky z úveru za podmienky že: a) klient nespĺnil riadne a včas čo i len jednu splatnú splátku istiny úveru a/alebo úrokov alebo ich časť,

b) jeho omeškanie trvá nepretržite dlhšie ako 90 kalendárnych dní, c) na zaplatenie omeškanej časti peňažného záväzku bol písomne vyzvaný. Pokiaľ ide o osobu postupníka, môže banka alebo pobočka zahraničnej banky postúpiť svoju pohľadávku písomnou zmluvou inej osobe, a to aj osobe, ktorá nie je bankou. Súd prvej inštancie vyhodnotil, že v konaní nebolo sporné, že ku dňu postúpenia pohľadávky žalovaný neplnil riadne a včas svoj dlh a bol v omeškaní s plnením čo i len jednej splátky nepretržite viac ako 90 kalendárnych dní. Sporným ostalo preukázanie aspoň zaslania písomnej výzvy zo 16. februára 2010 bankou žalovanému, čo v konaní žalobca nepreukázal. V zmysle ďalšieho tvrdenia žalobcu, že za výzvu možno považovať vyhlásenie mimoriadnej splatnosti celého úveru bankou z 20. mája 2013, doručené žalovanému 27. mája 2013, súd prvej inštancie konštatoval, že nebola splnená podmienka nepretržitého omeškania po dobu viac ako 90 dní v zmysle ZoB, a zároveň že sa jedná o neplatný právny úkon podľa § 39 OZ pre rozpor so zákonným ustanovením § 53 ods. 8 OZ v spojení s § 565 OZ a bodu 7.6.1 písm. a/ VOP. Súd prvej inštancie preto uzavrel, že podmienky pre postúpenie pohľadávky banky bez súhlasu žalovaného na tretiu osobu, ktorá nie je bankou (žalobca) podľa § 92 ods. 8 ZoB tak neboli splnené a vo veci nemohlo dôjsť k platnému postúpeniu pohľadávky banky voči žalovanému na žalobcu zmluvou o postúpení pohľadávok zo dňa 27. júna 2013, ktorá je v tejto časti neplatná pre rozpor so zákonom podľa § 39 OZ. Uvedené malo preto za následok, že žalobca neuniesol dôkazné bremeno ohľadne ním tvrdenej aktívnej legitímácie v tomto súdnom konaní.

2. Krajský súd v Trenčíne (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu rozsudkom z 29. novembra 2016, sp. zn. 6 Co 490/2016 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a žalovanému priznal náhradu trov odvolacieho konania. Dospel k záveru, že rozsudok súdu prvej inštancie bolo potrebné ako vecne správny potvrdiť. Odvolací súd doplnil, že § 525 OZ určuje, ktoré pohľadávky nemožno platne postúpiť, pričom postúpenie určitých pohľadávok môže byť zakázané špeciálnymi predpismi, prípadne postúpenie môže byť zákonom síce dovolené, ale len za určených podmienok. Podľa názoru odvolacieho súdu ustanovenie § 92 ods. 8 ZoB je práve takým ustanovením, ktoré upravuje ďalšie špeciálne podmienky (popri všeobecných v OZ), za ktorých môže byť banková pohľadávka (alebo jej časť) postúpená, a to: ak je pohľadávka 1/ splatná, a to až po predchádzajúcej 2/ písomnej výzve a kumulatívne, ak je splnené 3/ omeškanie dlžníka so splnením postupovanej pohľadávky nepretržite dlhšie ako 90 kalendárnych dní. Uvedené skutočnosti považoval za zákonné predpoklady pre platné postúpenie pohľadávky banky, ktoré musia byť splnené v čase postúpenia pohľadávky. Ďalej konštatoval, že splnenie osobitných zákonných predpokladov postúpenia bankovej pohľadávky sa vyžaduje z dôvodu, že po postúpení pohľadávky rôznym subjektom (mimo banky) už nie je zachovaná možnosť dohľadu a dozoru Národnej banky Slovenska ako centrálnej banky. Následkom postúpenia pohľadávky, ohľadne ktorej cesia podľa § 525 OZ alebo podľa špeciálnych predpisov nie je dovolená, je absolútna neplatnosť zmluvy o postúpení pre jej rozpor so zákonom (§ 39 OZ). Ak dôjde k postúpeniu pohľadávky, ohľadne ktorej to zákon zakazuje, (alebo ohľadne ktorej postúpenie podmieňuje splnením zákonných podmienok, ktoré splnené neboli), ide o cesiu neplatnú od počiatku ex tunc a jej neplatnosť nemožno zhojiť. Taktiež odvolací súd uviedol, že je bez významu, že podmienky platnosti postúpenia pohľadávky sú uvedené v zákonom predpise, ktorý je predpisom verejného práva. Zmluva o postúpení je občianskoprávnou zmluvou, ktorú upravuje Občiansky zákonník. Táto charakteristika zmluvy nevylučuje možnosť upraviť osobitné podmienky jej platnosti pre špecifický okruh pohľadávok (bankové pohľadávky) v osobitnom zákone verejnoprávnej povahy (zákon o bankách). Pre aplikáciu ustanovenia § 39 OZ je rozhodujúce zistenie, že právny úkon je v rozpore so zákonom. Ustanovenie § 39 OZ nerozlišuje, o akú triedu právnej normy ide (normu verejného alebo súkromného práva). Písomná výzva banky dlžníkovi je prvým predpokladom pre cesiu bankovej pohľadávky alebo jej časti na inú osobu. Žalobca však takýto dôkaz v konaní nepredložil, preto aj odvolací súd uzavrel, že žalobca nepreukázal prvú podmienku kogentne stanovenú v § 92 ods. 8 ZoB. Písomné oznámenie postupcu (banky) žalovanému o postúpení pohľadávky nie je výzvou, ako má na mysli citované ustanovenie a ani ju nenahrádza. Okrem toho žalobca uviedol v odvolaní, že toto oznámenie predložil súdu spolu s podacím

hárkom. Žiaden podací hárok sa však v spise nenachádza. Oznámenie o mimoriadnej splatnosti úveru právneho predchodcu žalobcu (banky) zo dňa 20. mája 2013, ktoré obsahovalo výzvu na splatenie celej pohľadávky zosplatennej ku dňu 17. mája 2013, bolo preukázateľne (podľa doručky) doručené žalovanému 27. mája 2013. Uvedené zosplatenie úveru bolo správne súdom prvej inštancie posúdené ako neplatné pre rozpor so zákonom, voči ktorému právnenému posúdeniu odvolateľ nevzniesol v odvolaní žiadne námietky. Potom bola bez právneho účinku aj výzva obsiahnutá v predmetnom oznámení, ktorá vyzývala žalovaného na zaplatenie celej zosplatennej pohľadávky, a teda táto nebola výzvou podľa § 92 ods. 8 ZoB. Navyiac medzi výzvou a zmluvou o postúpení pohľadávky neuplynulo 90 kalendárnych dní. Poukaz žalobcu v odvolaní na opakované zosplatenie úveru (ním) zo dňa 22. júla 2013, teda po postúpení pohľadávky z dôvodu údajnej nekompletnej spisovej dokumentácie odovzdanej mu právny predchodcom, nemal pre právne posúdenie veci podľa § 92 ods. 8 ZoB žiaden význam, keďže výzva mala byť vykonaná pred postúpením pohľadávky. Zo spisu aj podľa odvolacieho súdu vyplynulo, že žalobca predložil súdu výzvu banky datovanú dňom 16. februára 2010 na zaplatenie omeškaného dlhu z úveru adresovanú žalovanému, no nepreukázal, že túto výzvu naozaj žalovanému doručil, resp. aspoň odoslal. Žalovaný nepotvrdil, že by mu bola doručená písomná výzva banky na splnenie dlhu zo dňa 16. februára 2010. Takto odvolací súd dospel k záveru, že žalobca nepreukázal splnenie zákonom požadovaných predpokladov na postúpenie splatnej pohľadávky, zmluva o postúpení pohľadávky bola neplatná a postupca (banka) zostáva veriteľom svojej pohľadávky, ktorá na žalobcu pre neplatnosť zmluvy neprešla.

3. Rozsudok odvolacieho súdu napadol včas podaným dovolaním žalobca, prípustnosť ktorého vyvodzoval z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP pričom poukázal na skutočnosť, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, či § 92 ods. 8 ZoB upravuje podmienky, ktorých splnenie je potrebné pre prelomenie bankového tajomstva v prípade postúpenia pohľadávky banky na inú osobu, alebo upravuje podmienky, ktorých splnenie je potrebné pre platné postúpenie pohľadávky banky na inú osobu a s tým súvisiacej právnej otázky, či si banka so svojím klientom môžu dojednať vzájomné práva a povinnosti odchyľne od tohto ustanovenia. Ďalej dovolateľ uviedol, že pokladá za nesprávne právne posúdenie odvolacieho súdu ohľadne splnenia podmienok podľa § 92 ods. 8 ZoB žalobcom, nakoľko má za to, že tieto podmienky splnil. Zároveň v dovolaní poukázal na to, že predmetné ustanovenie je úpravou výnimiek z bankového tajomstva a nehovorí o podmienkach platnosti postúpenia pohľadávok, ale iba o podmienkach, za splnenia ktorých nedochádza k porušeniu bankového tajomstva. Poukázal na skutočnosť, že v konaní predložil relevantné oznámenie postupcu žalovanému o postúpení pohľadávky, pričom relevantné oznámenie postupcu žalovanému o postúpení pohľadávky bez ďalšieho zakladá aktívnu legitimáciu postupníka (žalobcu) na vymáhanie postúpenej pohľadávky a súd má povinnosť z tohto oznámenia vychádzať bez toho, aby ako prejudiciálnu otázku skúmal existenciu a platnosť zmluvy o postúpení. Dlžník (žalovaný) sa v takom prípade nemôže úspešne dovolať neplatnosti zmluvy o postúpení pohľadávky, ani jej prípadnej neexistencie. Odvolal sa na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR zo dňa 11. júna 2003, sp. zn. 4 Obo 210/01 ako aj uznesenie krajských súdov, napr. Krajského súdu v Žiline zo dňa 30. júna 2016, sp. zn. 5 Co 228/2016 a ďalšie. Žalobca zastáva názor, že § 92 ods. 8 ZoB nemožno spájať s aktívnou legitimáciou žalobcu ako postupníka pohľadávky. Navrhol ich rozsudky v dovolacom konaní zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

4. Žalovaný navrhol dovolanie ako nedôvodné zamietnuť.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolačný súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel

k záveru, že dovolanie žalobcu nie je dôvodné.

6. Najvyšší súd už v rozhodnutiach vydaných pred účinnosťou nového civilného procesného kódexu CSP viackrát uviedol (napríklad sp. zn. 1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 209/2015, 3 Cdo 308/2016, 5 Cdo 255/2014), že právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšej inštancie, sa v civilnom procese zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých občianskoprávny súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred občianskoprávnym súdom, vrátane dovolacieho konania (I. ÚS 4/2011). Dovolanie aj podľa novej právnej úpravy nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (napríklad rozhodnutia sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7 Cdo 92/2012).

7. Naznačenej mimoriadnej povahy dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, len ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie úspešne napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

8. V zmysle § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

9. Pre všetky tri procesné situácie, v ktorých § 421 ods. 1 CSP pripúšťa dovolanie, má mimoriadny význam obsah pojmu „právna otázka“ a to, ako dovolateľ túto otázku zafinuje a špecifikuje v dovolaní. Otázkou relevantnou z hľadiska § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna (nie skutková otázka). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). V prípade dovolania podaného v zmysle tohto ustanovenia je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní, o ktorú z možností uvedených v § 421 ods. 1 písm. a/ až c/ CSP ide, teda z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania (porovnaj napríklad 1 Cdo 126/2017, 1 Cdo 206/2017, 1 Cdo 208/2016, 2 Cdo 203/2016, 3 Cdo 235/2016, 3 Cdo 132/2017, 4 Cdo 14/2017, 4 Cdo 89/2017, 4 Cdo 207/2017, 7 Cdo 20/2017, 8 Cdo 186/2016, 8 Cdo 78/2017, 8 Cdo 221/2017).

10. Žalobca vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Uvedený dôvod prípustnosti dovolania proti rozhodnutiam odvolacieho súdu predpokladá, že danú právnu otázku dovolací súd dosiaľ neriešil a je tu preto daná potreba, aby dovolací súd ako najvyššia súdna autorita túto otázku vyriešil. Na rozdiel od predošlej právnej úpravy v zmysle Občianskeho súdneho poriadku, keď výlučne odvolací súd mohol vysloviť, že je v jeho rozhodnutí riešená otázka zásadného právneho významu, na ktorú samostatným výrokom pripustil dovolanie a dovolací súd nemal oprávnenie skúmať, či skutočne ide o otázku zásadného právneho významu, ale bol oprávnený preskúmať takéto rozhodnutie odvolacieho súdu iba v rámci pripustenej

otázky, súčasná právna úprava dáva dovolaciemu súdu právomoc rozhodnúť o tom, či ide o otázku zásadného právneho významu, ktorá nebola dosiaľ riešená, a z tohto pohľadu rozhodnúť o prípustnosti dovolania. Dovolací súd o tom, že dovolanie je z tohto dôvodu prípustné, nevydáva osobitné rozhodnutie, ale sám si posúdi túto otázku ako predbežnú a v prípade, že dospeje ku kladnému záveru, ide o prípustné dovolanie a dovolací súd bez ďalšieho preskúma napadnuté rozhodnutie a meritórne o ňom rozhodne.

11. Otázkou relevantnou v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ CSP je právna otázka, ktorá ešte nebola riešená dovolacími senátmi najvyššieho súdu, takže vo vzťahu k nej sa ani nemohla ustáliť rozhodovacia prax dovolacieho súdu. Ak procesná strana vyvodzuje prípustnosť dovolania z tohto ustanovenia, musí: a/ konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b/ uviesť, ako mala byť táto otázka správne riešená“.

12. Z dovolania je zrejmé, že žalobca za dosiaľ dovolacím súdom neriešenú považuje otázku, či § 92 ods. 8 ZoB upravuje podmienky, ktorých splnenie je potrebné pre prelomenie bankového tajomstva v prípade postúpenia pohľadávky banky na inú osobu, alebo upravuje podmienky, ktorých splnenie je potrebné pre platné postúpenie pohľadávky banky na inú osobu a s tým súvisiacej právnej otázky, či si banka so svojím klientom môžu dojednať vzájomné práva a povinnosti odchyľne od tohto ustanovenia.

13. Najvyšší súd už podobnú vec týkajúcu sa ustanovenia § 92 ods. 8 ZoB prejednával v konaní pod sp. zn. 5 Cdo 13/2016, avšak v tomto prípade bolo dovolanie odmietnuté ako neprípustné a dovolací súd sa preto meritórne vecou nezaoberal. Zároveň bola skutkovo a právne totožná vec riešená v konaní pod sp. zn. 7 Cdo 26/2017, kde dovolací súd rozhodol rozsudkom z 28. marca 2018 a dovolanie zamietol. Uvedené rozhodnutie však bolo vynesené až po podaní dovolania v prejednávanej veci, preto dovolací súd konštatuje, že v čase začatia dovolacieho konania právna otázka, ktorú žalobca nastolil a dostatočne konkretizoval v dovolaní, nebola dovtedy dovolacím súdom vyriešená. Vec prejednávajúci trojčlenný senát najvyššieho súdu toto konštatovanie uvádza jednak z dôvodu významného z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, v nadväznosti na ktorý dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je v zmysle tohto ustanovenia prípustné, jednak z dôvodu významného z hľadiska § 48 ods. 1 CSP, v spojitosti s ktorým dospel k záveru, že nie sú dané predpoklady pre postúpenie veci veľkému senátu.

14. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

15. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

16. Podľa právneho názoru vec preskúmajúceho senátu najvyššieho súdu spočíva dovolaním napadnutý rozsudok na správnom právnom posúdení veci odvolacím súdom. K dôvodom vedúcim k tomuto názoru dovolací súd uvádza nasledovné.

17. Vo všeobecnosti platí, že postúpenie pohľadávky (cesia) spočíva v tom, že do existujúceho záväzku namiesto doterajšieho veriteľa vstúpi nový veriteľ, čiže dochádza k zmene v osobe veriteľa. Táto zmena sa nedotýka práv ani povinností dlžníka vyplývajúcich

pre neho zo záväzku, a preto sa na platnosť zmluvy o postúpení nevyžaduje súhlas dlžníka. Zámerom právnej úpravy postúpenia pohľadávky je zabrániť tomu, aby postúpením pohľadávky došlo k zhoršeniu právneho postavenia dlžníka. Za týmto účelom sa mu zachovávajú všetky námietky proti postúpenej pohľadávke a rovnako aj možnosť namietat' voči tejto pohľadávke svoje vzájomné pohľadávky. Následky postúpenia sa tak predovšetkým prejavia v právnom postavení postupcu, ktorý stráca postúpenú pohľadávku so všetkým príslušenstvom i právami s ňou spojenými. Postupník sa na základe postúpenia pohľadávky stane veriteľom namiesto postupcu a pohľadávku nadobudne so všetkými právami, ktoré sú s ňou spojené. Keďže ide o významnú zmenu v osobe veriteľa, ustanovuje Občiansky zákonník pre postúpenie pohľadávky písomnú formu a zároveň ustanovuje, ktoré pohľadávky nie sú spôsobilým predmetom postúpenia. Osobitné predpisy môžu upravovať postúpenie pohľadávok v špecifických prípadoch odlišne, resp. môžu upravovať osobitné podmienky, ktorých splnenie je na platné postúpenie potrebné.

18. Podľa § 92 ods. 8 ZoB v znení účinnom v čase postúpenia pohľadávky, ak je napriek písomnej výzve banky alebo pobočky zahraničnej banky jej klient nepretržite dlhšie ako 90 kalendárnych dní v omeškaní so splnením čo len časti svojho peňažného záväzku voči banke alebo pobočke zahraničnej banky, môže banka alebo pobočka zahraničnej banky svoju pohľadávku zodpovedajúcu tomuto peňažnému záväzku postúpiť písomnou zmluvou inej osobe, a to aj osobe, ktorá nie je bankou (ďalej len „postupník“), aj bez súhlasu klienta. Toto právo banka alebo pobočka zahraničnej banky nemôže uplatniť, ak klient ešte pred postúpením pohľadávky uhradil banke alebo pobočke zahraničnej banky omeškaný peňažný záväzok v celom rozsahu vrátane jeho príslušenstva; to neplatí, ak súčet všetkých omeškaní klienta so splnením čo len časti toho istého peňažného záväzku voči banke alebo pobočke zahraničnej banky presiahol jeden rok. Pri postúpení pohľadávky je banka alebo pobočka zahraničnej banky povinná odovzdať postupníkovi aj dokumentáciu o záväzkovom vzťahu, na ktorého základe vznikla postúpená pohľadávka; banka alebo pobočka zahraničnej banky môže postupníkovi poskytnúť informáciu o jednotlivých iných záväzkových vzťahoch medzi bankou alebo pobočkou zahraničnej banky a klientom len za podmienok a v rozsahu ustanovených týmto zákonom.

19. V zmysle dôvodovej správy k zákonu o bankách mal zákonodarca úpravou § 92 ods. 8 ZoB na mysli oprávnenie banky postúpiť časť peňažného záväzku, s ktorým je dlžník po stanovenú dobu napriek písomnej výzve banky v omeškaní. Uvedené ustanovenie malo banku motivovať k tomu, aby podnikla určité kroky smerujúce k ukončeniu záväzkového vzťahu pri dlhodobom nesplácaní úveru dlžníkom a nemala by len počas celého trvania zmluvy každý mesiac pripisovať na účet dlžníka úroky, poplatky, úroky z omeškania a rôzne iné sankcie, aby sa dlh neustále zvyšoval. Takéto správanie banky nespĺňa požiadavku prístupu s odbornou starostlivosťou, ako to vyplýva zo zákona o ochrane spotrebiteľa. Nie je v záujme spotrebiteľa, aby po uzavretí úverovej zmluvy s bankou táto kedykoľvek, počas trvania záväzkového vzťahu postupovala pohľadávku voči spotrebiteľovi tretej osobe, ktorá napríklad nepodlieha dozoru a dohľadu Národnej banky Slovenska. Takéto konanie banky by sa priečilo účelu a zmyslu zákona o bankách, keďže poskytovanie úverov a ich správa je špecifickou, osobitne právnym predpisom upravenou činnosťou.

20. Podľa názoru dovolacieho súdu v danej veci je kardinálnym právnym problémom otázka platnosti či neplatnosti právneho úkonu postúpenia pohľadávky podľa § 39 OZ. Teda, či podmienky pre postúpenie pohľadávky banky bez súhlasu žalovaného na tretiu osobu, ktorá nie je bankou (žalobca) podľa § 92 ods. 8 prvá veta ZoB musia byť splnené, aby došlo k platnému postúpeniu pohľadávky banky voči žalovanému na žalobcu zmluvou o postúpení pohľadávok, alebo v prípade ich nedodržania prichádza sankcia v podobe absolútnej neplatnosti právneho úkonu postúpenia. Súd oboch inštancií v tejto veci sa veľmi podrobne vysporiadali so všetkými relevantnými dôvodmi týkajúcimi sa neplatnosti právneho úkonu o postúpení pohľadávky,

a dovolací súd si tieto skutočnosti všimol a v plnom rozsahu s ich uvedenými argumentami súhlasí.

21. Rozhodujúcou okolnosťou v prejednávacom prípade je v prvom rade vo všeobecnosti fakt, ktorý nemožno opomínať, že sa jedná o spotrebiteľský spor (pohľadávka banky zo spotrebiteľského úveru). Zároveň ďalšími zo zákona o bankách vyplývajúcimi skutočnosťami (podmienkami) je preukázateľné zaslanie písomnej výzvy banky dlžníkovi (v omeškani) a následné dlžníkovy nepretržité omeškanie dlhšie ako 90 dní. Toto sú zákonné špeciálne podmienky, ktoré musia byť splnené v prípade postúpenia čo i len časti pohľadávky banky na tretiu (nebankovú) osobu, nakoľko zákon o bankách je špeciálnym predpisom vo vzťahu k Občianskemu zákonníku. Tieto isté podmienky musia byť splnené aj pri prelomení bankového tajomstva (porovnaj § 92 ods. 8 tretia veta ZoB), aby nedošlo k jeho porušeniu. Uvedené spolu úzko súvisí, avšak vzájomne sa nevyučuje.

22. Podľa § 525 ods. 2 OZ nemožno postúpiť pohľadávku, ak by postúpenie odporovalo zákonu alebo dohode s dlžníkom.

23. Dovolací súd preto konštatuje, že v prípade, ak by neboli splnené podmienky podľa § 92 ods. 8 prvá veta ZoB pri postúpení bankovej pohľadávky na nebankový subjekt, jednalo by sa o postúpenie v rozpore so zákonom (v tomto prípade so zákonom o bankách), kedy je postúpenie pohľadávky v zmysle § 525 ods. 2 OZ vylúčené/zakázané. Išlo by teda o neplatný právny úkon v zmysle § 39 Občianskeho zákonníka.

24. Žalobca v dovolaní poukazuje na judikát uverejnený v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a rozhodnutí súdov SR bol pod č. 119/2003, sp. zn. 4 Obo 210/01, ktorého publikovaná právna veta znie: „Relevantné oznámenie postupcu dlžníkovi o postúpení pohľadávky bez ďalšieho zakladá aktívnu legitimáciu postupníka na vymáhanie postúpenej pohľadávky. Súd z takéhoto oznámenia vychádza bez toho, aby ako prejudiciálnu otázku skúmal existenciu a platnosť zmluvy o postúpení. Dlžník sa v takomto prípade nemôže dovolať neplatnosti zmluvy o postúpení pohľadávky alebo jej neexistencie. To by mohol len vtedy, ak by postúpenie pohľadávky preukazoval zmluvou o postúpení postupník“. Podľa názoru vec prejednávajúceho trojčlenného senátu sa jedná o judikát v obchodnoprávnom spore staršieho dáta, ktorého závery v súčasnosti nie je možné aplikovať v oblasti spotrebiteľského práva, ktoré spočíva na diametrálne odlišných (až protichodných) princípoch ako právo obchodné. Uvedený judikát primárne rozoberá notifikačnú povinnosť (denunciáciu) s dôrazom na to, ako vplýva toto oznámenie (táto právna skutočnosť) na zmenu v obsahu záväzku vo vzťahu k dlžníkovej povinnosti plniť v obchodnoprávnom spore. Tu však treba mať na zreteli, že uvedený judikát nevyučuje (a ani nemôže) možnosť súdneho prieskumu platnosti zmluvy o postúpení pohľadávky, najmä v prípade, keď samotná právna úprava postúpenia pohľadávky podľa OZ obsahuje ustanovenia o zákaze postúpenia (§ 525 OZ). Je preto logické, že ak bola postúpená pohľadávka v rozpore so zákonom, nemožno uvedené konvalidovať ani včasným a riadnym oznámením o postúpení pohľadávky dlžníkovi. Je potrebné si uvedomiť, že oznámením postúpenia pohľadávky, ktoré je adresované dlžníkovi, dochádza v prvom rade k tomu, že postupca vyvolá zmenu osoby oprávnenej prijať plnenie, a zároveň berie na seba riziko vyplývajúce z toho, že i v prípade neplatnosti zmluvy o postúpení pohľadávky splní dlžník dlh tretej osobe (postupníkovi). Samotným postúpením pohľadávky však nedochádza k inej zmene záväzku než v osobe veriteľa a v prípade, že zmluva bola neplatná, dochádza k tomu, že k veriteľovi pristupuje ďalšia osoba oprávnená prijať plnenie s účinkami i pre pôvodného veriteľa.

25. Dovolací súd preto uzatvára, že následkom postupu pohľadávky, ohľadom ktorej nie je cesia podľa § 525 OZ alebo podľa osobitných predpisov dovolená, je absolútna neplatnosť zmluvy o postúpení pre jej rozpor so zákonom (§ 39 OZ), pričom na absolútnu neplatnosť postúpenia

musí prihliadnuť súd aj bez námietky (z úradnej povinnosti). Ak teda dôjde k postúpeniu pohľadávky, ohľadom ktorej to zákon vylučuje, ide o cesiu neplatnú ex tunc a jej neplatnosť nie je možné zhojiť.

26. K dovolateľovej argumentácii ohľadne jeho námietky, že § 92 ods. 8 ZoB upravuje výnimky z bankového tajomstva a nie podmienky pre platné postúpenie pohľadávky dovolací súd záverom podotýka nasledovné. Aj keď je uvedené ustanovenie § 92 zákona o bankách systematicky zaradené do štrnástej časti právneho predpisu s názvom Bankové tajomstvo, nemožno len na základe tohto zaradenia bez ďalšieho usudzovať, že zákonodarca pri úprave postúpenia pohľadávky bankou na nebankový subjekt, mal zámer riešiť výlučne len otázku ne/porušenia bankového tajomstva. Pokiaľ by bolo uvedené cieľom, nič by nebránilo tomu, aby to v znení zákona výslovne uviedol [napr. porovnaj novelu zákona o bankách účinnú od 1. januára 2017 (zákon č. 299/2016 Z. z.) – sprísnenie pravidiel pre postúpenie pohľadávok bánk zo spotrebiteľských úverov a úverov na bývanie podľa osobitného predpisu]. Ako už bolo spomenuté v bode 21. tohto rozhodnutia, podmienky platného postúpenia pohľadávky banky a podmienky možnosti prelomenia bankového tajomstva sa vzájomne nevylučujú, ale práve naopak sa prekrývajú.

27. Čo sa týka dovolateľom nastolenej právnej otázky, či si banka so svojím klientom môže dojednať vzájomné práva a povinnosti odchyľne od ustanovenia § 92 ods. 8 ZoB, dovolací súd uvádza, že uvedená právna otázka nebola predmetom prieskumu v konaní pred odvolacím súdom, preto ani dovolací súd nemôže zaujať k nej relevantný výklad s poukazom na § 442 CSP.

28. Z dôvodov vyššie uvedených dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalobcu neopodstatnene smeruje proti takému rozsudku odvolacieho súdu, ktorý nespočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Najvyšší súd preto nedôvodné dovolanie žalobcu zamietol podľa § 448 CSP.

61.

ROZHODNUTIE

Škodou pre účely zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších zmien a doplnení je aj nemajetková ujma spočívajúca v zásahu do osobnostných práv pozostalých obete dopravnej nehody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla.

V spore o náhradu takejto ujmy je poisťovňa pasívne legitimovaná.

(Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. júla 2017 sp. zn. 6 MCdo 1/2016)

Z o d ň o v d n e n i a:

1. Žalobou došlou Okresnému súdu Topoľčany (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) 20. septembra 2013 sa žalobcovia na žalovanom 1/ a po pripustení rozšírenia okruhu žalovaných aj zodpovedajúcej zmeny žaloby z 11. novembra 2013 (uznesením súdu prvej inštancie z 13. novembra 2013) na oboch žalovaných domáhali, aby každému zo žalobcov spoločne a nerozdielne zaplatili (okrem náhrady trov konania) 10 000 € ako náhradu nemajetkovej ujmy, utrpenej usmrtením G. R. (matky žalobcov) 22. februára 2012 pri dopravnej nehode, spôsobenej žalovaným 1/. Už na tomto mieste sa žiada (pre úplnosť) uviesť, že pôvodne procesné postavenie žalobcu 1/ prislúchalo otcovi všetkých ostatných žalobcov a pozostalému manželovi po ich usmrtenej matke P. R., ten však žalobu v časti týkajúcej sa jeho požiadavky vzal 3. februára 2014 späť a súd prvej inštancie v takejto časti uznesením z rovnakého dňa konanie zastavil. Žalovaný 1/ bol zo spáchania príslušného prečinu uznaný vinným rozsudkom súdu prvej inštancie z 8. augusta 2012 sp. zn. 1T/81/2012, žalovaná 2/ je potom poisťovňou, s ktorou mal žalovaný 1/ dojednané poistenie zodpovednosti podľa zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších zmien a doplnení (ďalej len „zodpovednostný zákon“ alebo „ZoPZP“). Požiadavky zo žaloby žalobcovia odôvodnili nenapraviteľným zásahom do ich práva na súkromie a rodinný život a ich ochudobnením o rozvoj citových väzieb s najbližšou osobou (matkou), majúc za to, že za takýto zásah nezodpovedá len jeho priamy pôvodca (vinník dopravnej nehody), ale v zmysle rozsudku Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „SD EÚ“) vo veci C-22/12 tiež povinná zmluvná poisťovňa.

2. Súd prvej inštancie rozsudkom z 9. apríla 2014 č. k. 5C/351/2013-99 žalobe v celom rozsahu vyhovel, t. j. obom žalovaným uložil povinnosť spoločne a nerozdielne zaplatiť každému zo žalobcov 10 000 € a náhradu trov „právneho zastúpenia“ 635,14 € na účet spoločného advokáta žalobcov Mgr. Ľudovíta Pauloviča, bližšie identifikovaný vo výroku, všetko do 3 dní; žalovaným okrem toho uložil i povinnosť zaplatiť spoločne a nerozdielne do účtarne súdu súdny poplatok 1 200 €, taktiež do 3 dní. Takýto rozsudok odôvodnil právne ust. čl. 1 ods. 2, čl. 7 ods. 5, čl. 19 ods. 2 a čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky (ústavného zákona SNR č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov), čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (uverejneného v prílohe oznámenia Federálneho ministerstva zahraničných vecí ČSFR č. 209/1992 Zb.), §§ 11, 13, 16 a 853 O. z. (Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení) a § 4 ods. 2 písm. a/ ZoPZP, ako aj poukazmi na rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Niemitz vs. Nemecko zo 16. decembra 1992, čl. 3 ods. 1 Smernice Rady 72/166/EHS, čl. 1 ods. 1 a 2 Smernice Rady 84/5/EHS a čl. 1 ods. 1 Smernice Rady 90/232/EHS, rozhodnutia SD EÚ vo veciach C-22/12 (Haasová) a C-356/05 (Farrell) a odlišné stanovisko sudcu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší

súd“, „dovolačný súd“ alebo „NS“) JUDr. Rudolfa Čirča k rozhodnutiu NS sp. zn. 4 Cdo 168/2009. Vecne sa popri rekapitulácii záverov relevantnej judikatúry, podľa ktorých súčasťou práva na súkromie (ako zložky ochrany osobnosti v širšom zmysle slova) je aj právo na vytváranie a rozvíjanie vzťahov s ostatnými ľudskými bytosťami a konštatovaní preukázanej zodpovednosti žalovaného 1/ za taký zásah do práva žalobcov na súkromný a rodinný život, pri ktorom nemôže byť namieste žiadna z foriem morálneho zadosťučinenia podľa § 13 ods. 1 O. z. (pričom i náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch môže nenapraviteľnú ujmu nanajvýš zmierniť), zaoberal najmä otázkou vecnej (tzv. pasívnej) legitimácie žalovanej 2/ a s ňou súvisiacou otázkou krytia i náhrady nemajetkovej ujmy povinným poistením podľa zodpovednostného zákona. Dospel k záveru, že pokiaľ ZoPZP vymedzuje rozsah poistného krytia ako nároky na náhradu škody na zdraví a náklady pri usmrtení, pojmy „škoda na zdraví“ a „náklady pri usmrtení“ však ďalej nedefinuje, nemôže byť rozhodujúcim, že vyššie spomenuté (tzv. motorové) smernice Rady majú v zmysle rozhodovacej činnosti SD EÚ len tzv. nepriamu záväznosť, pretože vnútroštátne súdy sú i tak povinné vykladať vnútroštátne právo v záujme dosiahnutia smernicami sledovaného cieľa. Ak potom zodpovednosť poisteného za zásah do osobnostných práv má pôvod v dopravnej nehode, spôsobenej prevádzkou motorového vozidla a má občianskoprávnu povahu, konkrétny nárok upravený vnútroštátnym právom bez ohľadu na jeho systematické zaradenie musí byť predmetom krytia povinného zmluvného poistenia a to aj za cenu extenzívnej interpretácie pojmu škody pre účely ZoPZP, keďže len takýto výklad môže byť eurokonformným.

3. Krajský súd v Nitre (ďalej tiež len „krajský súd“ alebo „odvolací súd“ a spolu so súdom prvej inštancie tiež len „nižšie súdy“) na odvolania oboch žalovaných rozsudkom z 28. mája 2015 sp. zn. 8Co/470/2014 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil (a žalovaným uložil povinnosť spoločne a nerozdielne zaplatiť každému zo žalobcov k rukám ich advokáta do 3 dní náhradu trov odvolacieho konania 64,42 €). Potvrdenie rozsudku prvoinštančného súdu odôvodnil jeho vecnou správnosťou vrátane potreby plného stotožnenia sa so skutkovými aj právnymi závermi súdu prvej inštancie a poukazu na ne (§ 219 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku č. 99/1963 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej len „O. s. p.“). Doplnil, že po rozsudku SD EÚ vo veci C-22/12 väčšinový názor NS uvedený v jeho uznesení sp. zn. 4 Cdo 168/2009 (názor, podľa ktorého rozsah poistného krytia podľa § 4 ods. 2 písm. a/ ZoPZP právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch nezahŕňa) už nemožno považovať za eurokonformný a správny a je to práve rozsudok SD EÚ vo veci Haasová, ktorý súdu umožňuje odchyliť sa od doterajšej rozhodovacej praxe súdov (v tomto prípade bez ohľadu na to, že Slovenskej republike nebolo – a pre nedostatok jej účasti v konaní pred SD EÚ ani nemohlo byť – vyčítané nesprávne transponovanie tzv. motorových smerníc). Podľa odvolacieho súdu tu ide primárne o výklad pojmu škoda na zdraví v ZoPZP, ktorý sa čo do základu odvíja od smerníc a len čo do výšky plnenia od vnútroštátneho práva. Čo do základu (poistného krytia) je podstatnou skutočnosťou to, aby uplatňovaný nárok mal pôvod v prevádzke motorového vozidla a naopak nie je významné, ako jednotlivé zložky škody upravuje vnútroštátne právo. Ujma na zdraví nezahŕňa len fyzickú, ale i psychickú traumu a hoci škoda na zdraví príbuzným účastníka dopravnej nehody priamo nevzniká (a nie je preto odškodniteľná), zásah do ich súkromia (stratou blízkeho) už je priamy aj odškodniteľný. Účelom právnej úpravy prijatej na pôde Európskej únie pritom je, aby povinným zmluvným poistením bola pokrytá každá škoda („any loss or injury“), poškodený znamená akúkoľvek osobu oprávnenú na náhradu, pokiaľ ide o akúkoľvek škodu spôsobenú motorovými vozidlami a škodou tak nie je len škoda na majetku (materiálna škoda), ale aj akákoľvek osobná nemajetková ujma (ako i v prípade žalobcov z prejednávanej veci), odškodňovaná peňažnou satisfakciou. Povinnosť vnútroštátneho orgánu aplikácie práva na eurokonformný výklad sa nevzťahuje len na vnútroštátne ustanovenia osobitne prijaté na vykonanie smernice, ale na vnútroštátne právo ako celok (nepriamy účinok práva Únie) a zásadou je tu eurokonformný výklad vnútroštátneho práva s priamou aplikáciou komunitárneho práva len tam, kde eurokonformný výklad možným nie je.

4. Na základe podnetu žalovanej 2/ podal proti uvedeným rozsudkom oboch nižších súdov (výslovne len proti ich výrokom vo veci samej) mimoriadne dovolanie generálny prokurátor Slovenskej republiky. Navrhol, aby dovolací súd oba rozsudky v dovolaními napadnutých častiach zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnil nesprávnym právnym posúdením veci nižšími súdmi. Pominúc na tomto mieste vytýkanie takejto vady i v tejto veci nekonajúcim obom trenčianskym súdom (okresnému i krajskému) nepovažoval za správne ustálenie existencie hmotnoprávnej povinnosti na náhradu nemajetkovej ujmy a takto i dostatku pasívnej legitímácie na strane podnecovateľky mimoriadneho dovolania (poisťovne). Mimoriadne dovolanie tu treba považovať za prípustné nielen preto, že sama účastníčka nemala efektívnu možnosť úspešného napadnutia (vlastným dovolaním) potvrdzujúceho rozsudku odvolacieho súdu v konaní nezaťaženom tzv. zmätočnosťmi vadami, ale i pre potrebu nápravy fundamentálnej chyby súdneho rozhodnutia, vychádzajúcej 1/z nesprávneho pochopenia a interpretácie rozhodnutia SD EÚ vo veci Haasová a 2/ z následnej nesprávnej priamej aplikácie Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES (ktorej priamy účinok je v spore proti jednotlivcovi vylúčený). Poukazujúc i na rozhodnutie NS vo veci sp. zn. 3 Cdo 301/2012, resp. ním prevzatý väčšinový názor z už viackrát spomenutého uznesenia NS vo veci sp. zn. 4 Cdo 168/2009 namietal, že ZoPZP priamo upravuje (o. i.) aj rozsah poisťného krytia (v § 4) a existencia takejto osobitnej právnej úpravy k právnej úprave všeobecnej (O. z.) možnosť aplikácie § 11 a nasl. O. z. vo vzťahu k žalovanej 2/ vylučuje, ak naviac osobou povolateľnou k náhrade nemajetkovej ujmy môže byť len pôvodca zásahu (tým ale poisťovňa nie je). Rozsah poisťného krytia vymedzený v ZoPZP predstavuje taxatívny výpočet toho, čo sa odškodňuje a podmienkou poisťného krytia aj v zmysle rozsudku SD EÚ vo veci Haasová je, že krytie z poistenia upravuje vnútroštátne právo. O taký prípad tu podľa generálneho prokurátora nejde, ak SD EÚ výklad relevantnej slovenskej právnej úpravy nepodal, inštitúty škody na zdraví a nárokov spôsobených zásahom do osobnostných práv O. z. striktno odlišuje a stotožniť sa nemožno ani s argumentáciou konajúcich súdov o potrebe zabezpečenia reálneho účinku smernice bez ohľadu na to, či použité ustanovenia majú alebo nemajú priamy účinok, nakoľko v tomto prípade je priama aplikácia smerníc vylúčená.

5. Žalovaná 2/ navrhla mimoriadnemu dovolaniu vyhovieť. Okrem jej stotožnenia sa s názorom o prípustnosti takéhoto opravného prostriedku a súvisiaceho upriamenia ňou pozornosti predovšetkým na čas rozhodnutia odvolacieho súdu a plynutia jej lehoty na dovolanie (oboje predchádzajúce stanoviskám NS, ktorými bol zúžený skorší priestor ako na dovolania účastníkov z dôvodu nepreskúmateľnosti rozhodnutí, tak i pre mimoriadne dovolania generálneho prokurátora) súhlasila i s argumentáciou vo veci samej, v značnej miere preberajúcou obsah jej podnetu, tu inak s odvolaním sa na niektoré rozhodnutia českých i slovenských súdov, podporujúce túto argumentáciu a s osobitným zdôraznením názoru, podľa ktorého postup zvolený nižšími súdmi v tejto veci je už vybočením z rámca možností eurokonformného výkladu vnútroštátneho práva a fakticky uplatnením priameho účinku smerníc voči nej ako súkromnej osobe, čo však komunitárne právo nepripúšťa.

6. Žalovaný 1/ navrhol mimoriadne dovolanie zamietnuť, považujúc za správny názor oboch nižších súdov, podľa ktorého poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla sa vzťahuje i na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch.

7. Žalobcovia dovolací návrh nepodali.

8. Dňa 1. júla 2016 nadobudol účinnosť Civilný sporový poriadok (zákon č. 160/2015 Z. z., ďalej len „C. s. p.“). Najvyšší súd, pristupujúci k rozhodovaniu v tejto veci po 30. júni 2016, postupoval na základe úpravy z prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 C. s. p. (podľa ktorého,

ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti) už podľa tohto zákona. Keďže však mimoriadne dovolanie tu bolo podané ešte pred 1. júlom 2016 (29. júna 2016), podmienky jeho prípustnosti bolo nutné posúdiť podľa právneho stavu existujúceho v čase jeho podania, teda podľa príslušných ustanovení O. s. p. Dôvodom pre takýto postup je nevyhnutnosť rešpektovania základných princípov C. s. p. o spravodlivosti ochrany porušených práv a právom chránených záujmov tak, aby bol naplnený princíp právnej istoty, vrátane naplnenia legitímnych očakávaní účastníkov dovolacieho konania, ktoré začalo, avšak neskončilo za účinnosti skoršej úpravy procesného práva (Čl. 2 ods. 1 a 2 C. s. p.), ako aj ďalšieho základného princípu o potrebe ústavne konformného i eurokonformného výkladu noriem vnútroštátneho práva (Čl. 3 ods. 1 C. s. p.).

9. Najvyšší súd ako súd, ktorého funkčná príslušnosť na prejednanie mimoriadneho dovolania, nech aj dnes pomenovaného za pomoci inovovaného pojmu „dovolanie generálneho prokurátora“ (§§ 458 – 465 C. s. p.) a rozhodnutie o ňom ostala zachovaná i po nadobudnutí účinnosti nových kódexov civilného procesného práva (v tejto súv. por. tiež § 10a ods. 3 O. s. p., § 35 C. s. p. i nedostatok osobitnej úpravy v Civilnom mimosporovom poriadku, teda v zákone č. 161/2015 Z. z.), skúmal predovšetkým splnenie podmienok pre podanie mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom Slovenskej republiky v zmysle § 243e ods. 1 O. s. p., a to osobitne podmienku, či ochranu práv žalovanej 2/ (podanie mimoriadneho dovolania podnecujúcej) nemožno (resp. v čase predchádzajúcom podaniu mimoriadneho dovolania nebolo možné) dosiahnuť inými právnymi prostriedkami. Dospel pritom k záveru, že tieto podmienky treba považovať v prejednávanej veci za splnené.

10. Po vyriešení otázky splnenia podmienok pre podanie mimoriadneho dovolania dovolací súd bez nariadenia pojednávania (§ 443 C. s. p., časť vety pred bodkočiarkou) preskúmal rozsudky oboch nižších súdov a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie nemožno považovať za opodstatnené.

11. Aj pre posúdenie správnosti právneho posúdenia veci, prezentovaného v odôvodneniach napadnutých rozsudkov nižších súdov v prejednávanej veci, bola vo vzťahu k otázke akcentovanej mimoriadnym dovolaním dôležitou odpoveď na otázku, či v konaní o náhradu nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv, predstavovaných právom na súkromný a rodinný život, spôsobený usmrtením blízkej osoby pri dopravnej nehode, je daná pasívna legitímácia poisťovne vykonávajúcej povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škody spôsobené prevádzkou motorových vozidiel (v prejednávanej veci vystupujúcej v procesnom postavení žalovanej 2/).

12. Pre posúdenie otázky pasívnej legitímácie poisťovne je rozhodujúce riešenie otázky, čo treba rozumieť pod pojmom škoda (použitým v ZoPZP). Pre účely tohto zákona treba pojem škoda vykladať extenzívne v tom zmysle, že tento pojem zahŕňa aj nemajetkovú ujmu, ktorej náhrada patrí pozostalým (po blízkej osobe, usmrtenej pri dopravnej nehode v súvislosti s prevádzkou motorového vozidla) z titulu občianskoprávnej zodpovednosti za zásah do osobnostných práv, spočívajúci v zásahu do ich práva na súkromný a rodinný život. Účelom poistenia za škody spôsobené prevádzkou motorových vozidiel je zmierniť dôsledky škôd, ku ktorým došlo v súvislosti s touto prevádzkou. Aj podľa dôvodovej správy k zodpovednostnému zákonu je usmrtenie pri dopravnej nehode najzávažnejším dôsledkom tejto udalosti. Pokiaľ podľa súdnej praxe usmrtenie pri dopravnej nehode vyvoláva nielen občianskoprávnu zodpovednosť za škodu, ale aj občianskoprávnu zodpovednosť za neoprávnený zásah do osobnostných práv, musí byť aj táto zodpovednosť predmetom poistného krytia.

13. Ak by mal platiť výklad pojmu škoda vychádzajúci z textu ZoPZP (gramatický výklad), resp. výklad vychádzajúci výlučne z ustanovení O. z. o zodpovednosti za škodu,

teda ak by náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých nemala byť predmetom poistného krytia, prinášalo by to značné majetkové riziko subjektov zodpovedajúcich za takúto nemajetkovú ujmu, ktoré by v individuálnych prípadoch mohlo viesť aj k ich bankrotu. Zároveň by to však mohlo znamenať aj neistotu pozostalých v tom smere, či im prisúdená náhrada bude aj skutočne poskytnutá, resp. riziko, že v prípadoch insolvenencie (platobnej neschopnosti) zodpovedného subjektu táto nebude vymožitelná. Neprijateľnosť týchto dôsledkov vyžaduje extenzívnu interpretáciu pojmu škoda pre účely ZoPZP tak, že doň patrí aj náhrada nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv pozostalých a teda že aj táto náhrada je predmetom poistného krytia. Pri výklade a aplikácii právnych predpisov totiž nemožno opomíňať ich účel a zmysel, pričom platí, že súd nie je absolútne viazaný doslovným znením zákona, ale sa od neho smie (a dokonca musí) odchýliť, ak to vyžaduje účel zákona, história jeho vzniku, systematická súvislosť a pod.

14. Rozširujúci výklad pojmu škoda pre účely zodpovednostného zákona je pritom aj ústavne konformným, pretože zmierňuje, resp. odstraňuje disproporciu medzi zákonným úrazovým poistením, t. j. poistením pri pracovných úrazoch, a povinným zmluvným poistením zodpovednosti za škody spôsobené prevádzkou motorového vozidla. Ak totiž dôjde pri dopravnej nehode k úmrtiu zamestnanca, ustanovenie § 94 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení (v znení neskorších zmien a doplnení) zakladá pozostalým, ktorými sú manžel alebo manželka a nezaopatrované dieťa, nárok na jednorazové odškodnenie vo výške 730-násobku denného vymeriavacieho základu, najviac však vo výške 46 485,40 € (u manžela alebo manželky). Toto odškodnenie, i keď je limitované, nie je nič iné ako náhrada nemajetkovej ujmy, poskytovaná z úrazového poistenia. Niet žiadneho rozumného dôvodu, pre ktorý by náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých pri usmrtení ich blízkeho ako zamestnanca pri dopravnej nehode mala byť predmetom poistného krytia (aj keď podľa iného zákona), zatiaľ čo v prípadoch, ak by nešlo o zamestnanca, by to tak byť nemalo.

15. Pri výklade pojmu škoda pre účely ZoPZP treba vychádzať z chápania tohto pojmu v komunitárnom práve. Zodpovednostný zákon bol totiž výsledkom transpozície smerníc Európskej únie, ktoré boli nahradené t. č. platnou Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES zo 16. septembra 2009 o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti. Táto smernica síce nedefinuje pojem škoda, ale z jej textu je zrejmé, že pod týmto pojmom rozumie osobnú ujmu a škodu na majetku, resp. používa slovné spojenie utrpenie „ujmy alebo škody“, či používa termíny „akákoľvek ujma alebo škoda“ alebo „akákoľvek škoda“. Komunitárne právo chápe škodu ako majetkovú aj nemajetkovú ujmu, resp. za ujmu považuje škodu majetkovú aj nemajetkovú (tu por. napr. rozsudok SD EÚ zo 6. mája 2010 vo veci C-63/09 Axel Walz proti Clickair SA).

16. Napokon bez významu tu podľa dovolacieho súdu nemôže byť ani to, že k správne chápaniu pojmu škoda aj súvislosti zodpovednosti za ňu v komunitárnom práve nemožno dospieť izolovane od základov, na ktorých bolo komunitárne právo budované, teda na jednej strane od právnych poriadkov tých členských štátov Európskej únie, ktorých demokratické fungovanie nebolo (na rozdiel od situácie v dnešných tzv. postsocialistických štátoch) prerušené, na druhej strane potom aj od tých historických prameňov práva na území dnešnej Slovenskej republiky (niekdajšieho Československa), o ktorých demokratickom pôvode (charaktere) nevznikol dôvod pochybovať.

17. Pri nazeraní na problém aj z tohto uhla pohľadu potom nemožno nevidieť to, že slovenský Občiansky zákonník (zákon prijatý ešte v prostredí unitárnej Československej socialistickej republiky v roku 1964) je napriek jeho početným novelizáciám (vrátane tých po roku 1989) stále predpisom majúcim pôvod v dobe neslobody (tu pre prípad záujmu por. zákon č. 480/1991 Zb.). Podstatnejšie tu však je, že základom úpravy občianskeho práva tzv. prvej

republiky (Československej republiky v rokoch 1918 – 1938) sa stal dodnes v Rakúsku platný Všeobecný občiansky zákonník z roku 1811 (cisársky patent č. 946), medzi pojmami škoda a ujma nerozlišujúci (v tejto súv. por. najmä Komentár k Obecnému zákonníku občianskému, František Rouček – Jaromír Sedláček, CODEX Bohemia 1998, V. díl, § 1293, str. 672) a takýto nedostatok rozlišovania sa týkal i niekdajšieho uhorského práva, platného v rovnakom čase na Slovensku (tu por. najmä výklad o ujme utrpenej na osobnom záujme, resp. nemateriálnej škode v publikácii Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, Doc. Dr. Vladimír Fajnor a Dr. Adolf Zátarecký, HEURÉKA 1998, str. 363).

18. Okrem uvedeného vyššie však už súčasťou spoločne budovaného právneho poriadku Československej republiky po roku 1918 sa stal o. i. aj zákon č. 81/1935 Sb. z. a n. o jazde motorovými vozidlami, ktorý (v rámci oddielu VIII. nazvaného Zodpovednosť za škody spôsobené prevádzkou motorových vozidiel) ustanovil zodpovednosť (prevádzkovateľa a vodiča) za škodu aj vtedy, „ak bol niekto na tele alebo na zdraví poškodený alebo usmrtený“ (§ 45 ods. 1 zákona) i následok neúčinnosti akýchkoľvek dohovorov, ktorými by sa na ujmu poškodeného vylúčili alebo obmedzili predpisy o povinnej zodpovednosti (§ 55 zákona). Prvé z takýchto ustanovení evidentne nešlo chápať inak, než ako zahrnutie do pojmu škoda spôsobená prevádzkou motorového vozidla i dnešnej náhrady nemajetkovej ujmy pozostalých po obeti dopravnej nehody (keďže usmrtenie znamená a vždy znamenalo zánik právnej subjektivity primárne poškodeného a takto i možnosti uplatňovania akejkoľvek náhrady ním samotným – čo neplatí a ani nemôže platiť o pozostalých). Druhé sa síce týkalo len vylúčenia prípadných dohovorov medzi škodcom a poškodeným na ujmu druhej z takých osôb, popri ňom tu však bola už v roku 1935 (v rámci oddielu IX. zákona, nazvaného Zaisťovanie nárokov tretích osôb na náhradu škôd spôsobených prevádzkou motorových vozidiel) taktiež uzákonená povinnosť držiteľa registrovaného motorového vozidla poistiť sa proti následkom zodpovednosti u niektorej z komerčných poisťovní (§ 56 ods. 1 zákona). Takéto poistenie sa čo do rozsahu muselo týkať celého rozsahu pojmu škoda podľa takéhoto zákona, teda i dnešnej nemajetkovej ujmy pozostalých.

19. Generálnemu prokurátorovi (a ani podnecovateľke ním podaného dovolania) preto nešlo prisvedčiť v tom, že napadnuté rozsudky nižších súdov sú rozhodnutiami spočívajúcimi na nesprávnom právnom posúdení veci.

20. Stotožniť sa nešlo ani s námietkou, že nižšie súdy dospeli k názoru o pasívnej legitímácii žalovanej 2/ nesprávnu priamou aplikáciou smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES zo 16. septembra 2009. V tomto prípade totiž ako súd prvej inštancie, tak i odvolací súd sa v odôvodneniach svojich rozsudkov venovali problému priamej aplikovateľnosti (resp. presnejšie nedostatku priamej záväznosti) smerníc, žiaden z nich však svoje rozhodnutie vyhovujúce žalobe nezaložil na priamej aplikácii smernice, ale na eurokonformnom výklade vnútroštátnej právnej úpravy povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a závere, že takýto výklad je možný a tiež namieste (správnosť ktorého záveru napokon potvrdil i ústavný súd, nech aj i on za cenu poisťovňami neprijímaného extenzívneho výkladu pojmu škoda). I výhrada viazanosťou pasívnej legitímácie poisťovne na úprave náhrady nemajetkovej ujmy na základe zodpovednosti poisteného vnútroštátnym právom bola pritom zjavným výsledkom neochoty rešpektovať tú skutočnosť, že komunitárne právo medzi pojmami „škoda“ a „ujma“, resp. medzi „materiálnymi škodami“ a „nemajetkovými ujмами“ nerozlišuje, resp. aj súvisiacej neochoty nadradiť eurokonformnú interpretáciu zažitej systematike vnútroštátneho práva.

21. Dovolačný súd vedený týmito úvahami preto prípustné, avšak nedôvodné mimoriadne dovolanie podľa §§ 448 a 464 C. s. p. zamietol.

62.

ROZHODNUTIE

Dobrá vieru určitého subjektu v to, že vykonáva právo zodpovedajúce vecnému bremenu, nemôže v zásade zakladať zmluva uzatvorená od 1. januára 1992, na základe ktorej nebol povolený vklad do katastra nehnuteľností.

(Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 22. februára 2018 sp. zn. 3 Cdo 147/2016)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Dunajská Streda (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo 16. októbra 2013 sp. zn. 12 C 99/2012-196: I. určil, že žalobkyňa 1/ nadobudla právo zodpovedajúce vecnému bremenu, obsahom ktorého je jej právo prechodu a prejazdu vozidlom k administratívnej budove stojacej na parcele č. X/X v katastrálnom území M. B., a to cez pozemok vyčlenený z parcely č. X vedenej na liste vlastníctva č. X a zameraný geometrickým plánom č. 46610910-15/2013 z 31. marca 2013 ako parcela č. X/X vo výmere 1 009 m² (ďalej len „sporný pozemok“), II. vo zvyšku žalobu zamietol a III. rozhodol, že o trovách konania rozhodne do 30 dní od právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej. Podľa právneho názoru súdu prvej inštancie žalobcovia, ktorí tvrdili nadobudnutie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu právnym titulom vydržania, preukázali existenciu ich naliehavého právneho záujmu na nimi požadovanom určení [§ 80 písm. c/ Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O.s.p.“)]. Vykonaným dokazovaním mal za preukázané, že žalobkyňa 1/ od roku 1998 využívala sporný pozemok vo vlastníctve žalovanej za účelom prechodu a prejazdu vozidlom k administratívnej budove, v ktorej sú jej priestory. Aj žalovaná potvrdila, že išlo o nepretržité a neprerušované užívanie tejto parcely po dobu viac ako 10 rokov. Predmetná administratívna budova je obkolesená pozemkom patriacim žalovanej; vstup do budovy je možný výlučne cez tento pozemok. Podľa právneho názoru súdu prvej inštancie nadobudla žalobkyňa 1/ vecné bremeno prechodu a prejazdu cez sporný pozemok právnym titulom vydržania (§ 151o ods. 1 Občianskeho zákonníka), preto v časti týkajúcej sa žalobkyne 1/ žalobe vyhovel. Žalobu žalobcu 2/ zamietol s odôvodnením, že sporný pozemok neužíval po dobu stanovenú zákonom. Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil poukázaním na § 151 ods. 3 O.s.p.

2. Na odvolanie žalobkyne 1/ Krajský súd v Trnave (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 30. septembra 2015 sp. zn. 10 Co 9/2014 napadnutý rozsudok vo vyhovujúcej časti veci samej zmenil podľa § 220 O.s.p. tak, že žalobu zamietol. Zmeňujúci výrok odôvodnil tým, že súd prvej inštancie vec po právnej stránke nesprávne posúdil. Odvolací súd poukázal na ustanovenia § 129 ods. 1, § 130 ods. 1, § 134 ods. 1, § 151o ods. 1 Občianskeho zákonníka a konštatoval, že tak, ako je pri vydržaní vlastníckeho práva predpokladom dobrej viery oprávneného držiteľa veci jeho presvedčenie, že mu vec patrí ako vlastníkovi, tak pri vydržaní práva zodpovedajúceho vecnému bremenu je predpokladom dobrej viery oprávneného držiteľa tohto práva jeho presvedčenie, že oprávnene (a po stanovenú dobu) vykonáva právo zodpovedajúce vecnému bremenu. Toto presvedčenie musí byť podložené konkrétnymi skutočnosťami, ktoré ho k tomu oprávňujú. Oprávnený držiteľ práva zodpovedajúceho vecnému bremenu musí byť „so zreteľom na všetky okolnosti“ v dobrej viere, že ním vykonávané právo k cudzej veci mu patrí z dôvodu, že mu vzniklo alebo na neho prešlo. Posúdenie, či držiteľ je v dobrej viere alebo nie je, treba vždy hodnotiť objektívne, teda nie zo subjektívneho hľadiska (osobného presvedčenia) subjektu tvrdiaceho vydržanie. Vždy treba brať do úvahy, či držiteľ pri bežnej opatrnosti, ktorú možno vzhľadom na okolnosti a povahu daného prípadu od každého požadovať, nemal alebo nemohol mať po celú vydržaciú dobu dôvodné pochybnosti o tom, že mu takéto právo patrí. Nevyhnutnou podmienkou nadobudnutia vecného bremena v zmysle § 151o ods. 1 Občianskeho zákonníka

je existencia právneho dôvodu (titulu), z ktorého subjekt tvrdiaci vydržanie so zreteľom na všetky okolnosti môže objektívne vyvodzovať a byť v dobrej viere, že v určitom právnom vzťahu jemu patrí právo k cudzej veci spôsobilé byť obsahom vecného bremena a niekto iný je povinný strpieť výkon tohto práva. Sama skutočnosť, že niekto koná spôsobom, ktorý naplňuje možný obsah práva zodpovedajúceho vecnému bremenu (prechod, prejazd cez cudzí pozemok), ešte neznamená, že je oprávneným držiteľom tohto vecného práva. Podľa presvedčenia odvolacieho súdu skutkový stav zistený súdom prvej inštancie neopodstatňoval záver, že žalobkyňa 1/ vydržala právo vecného bremena prechodu a prejazdu cez sporný pozemok. V konaní tvrdila, že dobrú vieru odvodzuje od okolností, za ktorých spoločne so žalovanou a ďalším subjektom nadobudli nehnuteľnosti nachádzajúce sa v areáli Agrochemického podniku Dunajská Streda (ďalej len „ACHP“), osobitne poukazovala na ich neurčitú dohodu o spoločnom užívaní parcely č. X/X, v zmysle ktorej mala mať neobmedzený prístup k nehnuteľnostiam nachádzajúcim sa v areáli ACHP. Existenciu takejto dohody ale žalovaná popierala a žalobkyňa 1/ pripustila, že možnosť využívať sporný pozemok na prejazd a prechod nepotvrďuje žiadny listinný doklad. So zreteľom na tieto skutočnosti dospel odvolací súd k záveru, že žalobkyňa 1/ neunesla dôkazné bremeno, lebo nepreukázala existenciu takej dohody so žalovanou, ktorá by opodstatňovala jej domnienku, že vydržaním nadobudla žalobou uplatnené právo. Výrok o trovách konania zrušil s poukázaním na jeho vecnú nesprávnosť (§ 221 ods. 1 písm. f/ a h/ O.s.p. a tiež § 221 ods. 2 O.s.p.). O trovách odvolacieho konania nerozhodol (§ 224 ods. 4 O.s.p.).

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie žalobkyňa 1/ s odôvodnením, že napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Poukázala na to, že 3. septembra 2003 uzavreli spoloční nadobúdatelia nehnuteľností v areáli ACHP dohody o úprave ich vzájomných práv a povinností (napríklad o užívaní komunikácie nachádzajúcej sa v areáli, plynovodnej prípojke a rozvode plynu). Vnútoraná komunikácia v areáli sa nachádza na parcele č. X/X, ktorá vedie od vstupnej brány a je z nej prístup cez parcelu č. X/X k administratívnej budove na parcele č. X/X. Prístup do tejto budovy, v ktorej žalobkyňa 1/ vykonáva administratívnu časť svojej podnikateľskej agendy, je možný len cez parcelu č. X/X vo vlastníctve žalovanej. Bez dohody o užívaní tejto parcely by žalobkyňa 1/ nikdy nekúpila nielen predmetnú administratívnu budovu, ale ani ďalšie nehnuteľnosti v areáli ACHP. So zreteľom na celkom jasnú dohodu o neobmedzenom prístupe k tejto budove bolo všetkým zúčastneným zrejmé, že vlastníčkou parcely č. X/X bude síce žalovaná, pozemok však budú neobmedzene užívať všetci nadobúdatelia nehnuteľností nachádzajúcich sa v areáli. Vzhľadom na okolnosti nadobudnutia nehnuteľností v areáli ACHP a s prihliadnutím na obsah dohôd o užívaní týchto nehnuteľností bola teda žalobkyňa bezpochyby v dobrej viere, že sporný pozemok užíva nerušene, vykonávajúc práva vyplývajúce z vecného bremena. Sama neexistencia dohody o zriadení vecného bremena neznamená, že žalobkyňa 1/ ňou tvrdené právo nevzniklo. Odvolací súd, ktorý dospel k opačnému záveru, skutkové zistenia nesprávne právne posúdil. Z týchto dôvodov žalobkyňa 1/ žiadala napadnutý rozsudok zmeniť a potvrdiť rozsudok súdu prvej inštancie.

4. Žalovaná vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že nikdy neexistoval žiadny právny titul, z ktorého by žalobkyňa 1/ mohla vyvodzovať svoju dobrú vieru v to, že sporný pozemok užíva vykonávajúc právo zodpovedajúce vecnému bremenu. Pre daný spor nie je právne významné, akým spôsobom a v akých podieloch boli nadobudnuté nehnuteľnosti v areáli ACHP. Rozhodujúce je, že parcelu č. X/X nadobudla do výlučného vlastníctva žalovaná a o jej užívaní nebola nikdy uzavretá dohoda, z ktorej by žalobkyňa 1/ mohla vyvodzovať, že sa ňou zriaďuje vecné bremeno. Z týchto dôvodov žalovaná žiadala nedôvodné dovolanie zamietnuť a priznať jej náhradu trov dovolacieho konania.

5. Dovolanie bolo podané 10. novembra 2015. Podaním dovolania nastali právne účinky, ktoré právny poriadok spája s podaním dovolania.

6. Podľa prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2016, ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti. Podľa § 470 ods. 2 veta prvá CSP (ale) právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je prípustné, nie však dôvodné.

8. Podľa právnej úpravy účinnej do 30. júna 2016 bolo dovolaním možné napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu iba vtedy, pokiaľ to zákon pripúšťal (viď § 236 ods. 1 O.s.p.). Dôvody prípustnosti dovolania proti rozsudku vymedzoval § 238 O.s.p. a proti uzneseniu § 239 O.s.p. Dovolanie bolo prípustné proti každému rozhodnutiu tiež vtedy, ak v konaní došlo k závažnejším procesným vadám uvedeným v § 237 ods. 1 O.s.p.

9. V danom prípade je dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvej inštancie. Prípustnosť dovolania proti tomuto rozsudku vyplývala z § 238 ods. 1 O.s.p.

10. Právna úprava účinná do 30. júna 2016 ukladala dovolaciemu súdu, aby aj ex lege prihliadol na vady zmätočnosti (§ 237 ods. 1 O.s.p.) a na tzv. iné vady konania majúce za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.). Žalobkyňa 1/ takéto vady v dovolaní netvrdila a vady tejto povahy ani nevyšli v dovolacom konaní najavo.

11. Dovolateľka zastáva názor, že ňou podané dovolanie je opodstatnené preto, lebo rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.).

12. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

12.1. Podľa právneho názoru dovolacieho súdu spočíva napadnutý rozsudok na správnom právnom závere, že žalobkyňa neuniesla dôkazné bremeno a nepreukázala, že k spornému pozemku nadobudla vydržaním právo zodpovedajúce vecnému bremenu.

13. Dovolateľka zastáva – podľa presvedčenia dovolacieho súdu ale nedôvodne – názor, že odvolací súd vec nesprávne posúdil v otázke splnenia predpokladov pre vydržanie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu v zmysle § 151o ods. 1 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého vecné bremená vznikajú písomnou zmluvou, na základe závetu v spojení s výsledkami konania o dedičstve, schválenou dohodou dedičov, rozhodnutím príslušného orgánu alebo zo zákona. Právo zodpovedajúce vecnému bremenu možno nadobudnúť tiež výkonom práva (vydržaním); ustanovenia § 134 Občianskeho zákonníka tu platia obdobne. Na nadobudnutie práva zodpovedajúceho vecným bremenám je potrebný vklad do katastra nehnuteľností.

14. Najvyšší súd sa stotožňuje s konštatovaním odvolacieho súdu, podľa ktorého predpoklady vydržania práva zodpovedajúceho vecnému bremenu sú podobné predpokladom vydržania vlastníckeho práva. K predpokladom vydržania vlastníckeho práva zaujal už právne závery v mnohých rozhodnutiach (na niektoré z nich, aplikovateľné aj na vydržanie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu, poukazuje ďalej).

14.1. V rozhodnutí sp. zn. 2 Cdo 271/2007 najvyšší súd uviedol, že „predpokladom vydržania je skutočnosť, že držiteľ je so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný, že mu vec alebo právo patrí. Posúdenie toho, či držiteľ je so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný, že mu vec patrí, nemôže vychádzať len z posúdenia subjektívnych predstáv držiteľa. Dobromyseľnosť držiteľa musí byť ale posudzovaná z objektívneho hľadiska, t. j. či držiteľ pri zachovaní náležitej opatrnosti, ktorú možno s prihliadnutím na okolnosti konkrétneho prípadu na každom subjekte požadovať, mal alebo mohol mať pochybnosti, že užíva veci, ktorých vlastníctvo nenadobudol“.

14.2. V súlade s tým najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 5 Cdo 49/2010 konštatoval, že „dobromyseľnosť, ako vnútorný psychický stav, je potrebné objektivizovať s prihliadnutím na všetky okolnosti, za ktorých došlo k faktickému nakladaniu s vecou, resp. vykonávaniu práva pre seba. Z týchto okolností potom možno usúdiť, či držiteľ mohol, alebo nemohol rozpoznať, že mu vec alebo právo skutočne patrí. Okolnosťami, ktoré môžu svedčiť pre záver o existencii dobrej viery, sú aj okolnosti týkajúce sa právneho dôvodu nadobudnutia práva (právneho titulu), teda tzv. uchopenia sa držby. Subjektívny pocit držiteľa nemôže byť sám osebe podkladom pre vydržanie, ak nie je tento pocit vyvolaný okolnosťami objektívne nasvedčujúcimi oprávnenosti držby práva“.

14.3. Najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 3 Cdo 12/2010 na vyššie uvedené nadviazal konštatovaním, podľa ktorého „posúdenie, či držiteľ v dobrej viere je alebo nie je, treba vždy hodnotiť objektívne a nie iba zo subjektívneho hľadiska (osobného presvedčenia) samého účastníka, a vždy treba brať do úvahy, či držiteľ pri bežnej (normálnej) opatrnosti, ktorú možno vzhľadom na okolnosti a povahu daného prípadu od každého požadovať, nemal alebo nemohol mať po celú vydržaciú dobu dôvodné pochybnosti o tom, že mu vec (právo) patrí. Dobrá viera držiteľa sa musí vzťahovať aj k okolnostiam, za ktorých vôbec mohlo vlastnícke právo vzniknúť, teda aj k právnomu dôvodu (titulu) vzniku vlastníctva.“

14.4. Aj v ďalších rozhodnutiach (viď napríklad 4 Cdo 287/2006 a 5 Cdo 234/2009) najvyšší súd vysvetlil, že medzi základné okolnosti, ktoré budú svedčiť o oprávnenosti držby veci patrí aj okolnosť, ako vec (držiteľ) nadobudol, či mu svedčí nejaký nadobúdací titul.

15. Nadväzujúc na vyššie uvedené dovolací súd konštatuje, že jedným z viacerých predpokladov vydržania práva zodpovedajúceho vecnému bremenu je skutočnosť, že ten, kto určitú nehnuteľnosť užíva (napríklad za účelom prechodu alebo prejazdu), je so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný, že koná ako oprávnený z vecného bremena. Rozhodujúcimi tu nie sú subjektívne predstavy alebo domnienky konajúceho; jeho dobromyseľnosť musí byť, podobne ako v prípade vydržania vlastníckeho práva, posudzovaná z objektívneho hľadiska, to znamená z hľadiska, či pri zachovaní náležitej opatrnosti, ktorú možno s prihliadnutím na okolnosti konkrétneho prípadu na každom subjekte požadovať, mal alebo mohol mať pochybnosti, že vykonáva právo zodpovedajúce vecnému bremenu. Sama skutočnosť, že nehnuteľnosť užíva nerušene po dobu presahujúcu 10 rokov, nezakladá dobrú vieru o tom, že ide o výkon práva zodpovedajúci vecnému bremenu.

16. Podľa právneho názoru odvolacieho súdu vyvodil odvolací súd zo skutkových zistení nadobudnutých v procese dokazovania správne právne závery. Dovolací súd poukazuje na vecne

správne odôvodnenie dovolaním napadnutého rozhodnutia (bod 2. tohto rozsudku najvyššieho súdu) s tým, že sa s ním v celom rozsahu stotožňuje. Aj podľa presvedčenia dovolacieho súdu žalobkyňa 1/ v konaní neunesla dôkazné bremeno a nepreukázala svoje tvrdenia, že sporný pozemok užívala dobromyseľne a že pri prejazde a prechode cez sporný pozemok bola v tom, že vykonáva právo vyplývajúce z vecného bremena. Skutkové okolnosti, z ktorých vyvodzovala svoju dobrú vieru, právny názor zastávaný žalobkyňou 1/ neumožňovali.

17. Nad rámec vyššie uvedeného a tiež nad rámec dôvodov uvedených v napadnutom rozsudku najvyšší súd so zreteľom na individuálne okolnosti daného sporu poukazuje na to, že v jeho rozhodovacej praxi už bola riešená otázka (viď ďalej bod 17.1.), či dobromyseľnosť držby môže za účinnosti Občianskeho zákonníka zakladať kúpna zmluva o prevode nehnuteľnosti, ktorá nebola registrovaná štátnym notárstvom. Obdobnou je otázka, či za účinnosti Občianskeho zákonníka v znení od 1. januára 1992 môže dobrú vieru určitého subjektu v to, že vykonáva právo zodpovedajúce vecnému bremenu, zakladať zmluva, na základe ktorej nebol povolený vklad do katastra nehnuteľností (viď § 151o ods. 1 Občianskeho zákonníka).

17.1. Najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 4 Cdo 283/2009, ktoré bolo v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a súdov Slovenskej republiky publikované ako R 73/2015, dospel k záveru, podľa ktorého „oprávneným držiteľom nehnuteľnosti, ktorý je so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný o tom, že je jej vlastníkom, nemôže byť ten, kto do jej držby vstúpil za účinnosti Občianskeho zákonníka v znení do 31. decembra 1991 na základe zmluvy o prevode nehnuteľnosti, ktorá nebola registrovaná štátnym notárstvom v zmysle zákona č. 95/1963 Zb. o štátnom notárstve a o konaní pred štátnym notárstvom (notársky poriadok)“. Najvyšší súd v uvedenom judikáte vysvetlil, že o dobromyseľnosti možno hovoriť tam, kde držiteľ drží vec v omyle, že mu vec patrí a ide pritom o omyl ospravedliteľný. Ospravedliteľný je omyl, ku ktorému došlo napriek tomu, že mýliaci sa postupoval s obvyklou mierou opatrnosti, ktorú možno so zreteľom na okolnosti konkrétneho prípadu od každého požadovať. Omyl môže byť nielen skutkový, ale aj právny. Právny omyl spočíva v neznalosti alebo neúplnej znalosti všeobecne záväzných právnych predpisov a z toho vyplývajúceho nesprávneho posúdenia právnych dôsledkov právnych skutočností. Omyl držiteľa vychádzajúci z neznalosti alebo nedokonale znalosti celkom jednoznačného a zrozumiteľného ustanovenia zákona je právny omyl neospravedliteľný (3 Cdo 97/2009, 4 Cdo 283/2009, 5 Cdo 30/2010, 3 MCdo 7/2010, 3 MCdo 8/2010 a 6 MCdo 5/2010). Neznalosť inak jasného, zrozumiteľného a nesporného ustanovenia zákona nikoho neospravedľuje – pri zachovaní obvyklej opatrnosti sa totiž predpokladá, že každý sa oboznámi so zákonnou úpravou právneho úkonu, ktorý má v úmysle urobiť. Požiadavku, aby zmluvy o prevode vlastníctva k nehnuteľnej veci boli registrované štátnym notárstvom, bola v Občianskom zákonníku upravená jasne a jednoznačne.

17.2. Nadväzujúc na vyššie uvedené a so zreteľom na celkom jednoznačné a zrozumiteľné ustanovenie § 150o ods. 1 Občianskeho zákonníka (podľa ktorého sa pre nadobudnutie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu vyžaduje vklad do katastra) zastáva najvyšší súd názor, že od 1. januára 1992 nemôže dobrú vieru určitého subjektu v to, že vykonáva právo zodpovedajúce vecnému bremenu, zakladať zmluva, na základe ktorej nebol povolený vklad do katastra nehnuteľností.

18. Z dôvodov vyššie uvedených dospel najvyšší súd k záveru, že žalobkyňa 1/ podala dovolanie, ktoré síce vyvolalo procesný účinok umožňujúci uskutočnenie meritórneho dovolacieho prieskumu (§ 470 ods. 2 CSP v spojení s § 238 ods. 1 O.s.p.), neopodstatnene ním ale napadla rozsudok odvolacieho súdu, ktorý nespočíva v nesprávnom právnom posúdení veci.

19. Najvyšší súd preto dovolanie žalobkyne 1/ zamietol podľa § 448 CSP.

63.

R O Z H O D N U T I E

Nejednotnosť rozhodovania všeobecných súdov v niektorých otázkach upravených zákonom č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom, ktorá bola prekonaná zákonom stanoveným zjednocujúcim mechanizmom, nenesie bez ďalšieho znaky zlyhania štátu, v ktorom by bol opodstatnený záver, že ak štát v konaní o náhradu škody podľa tohto zákona vznesie námietku premlčania, koná v rozpore s dobrými mravmi.

(Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 22. marca 2018 sp. zn. 3 Cdo 137/2017)

Z o d ô v o d n e n i a:

1. Žalobca sa žalobou doručanou súdu 31. decembra 2009 domáhal, aby žalovanej bola uložená povinnosť zaplatiť mu náhradu nemajetkovej ujmy na tom základe, že uznesením Okresného súdu Nitra z 3. mája 2001 sp. zn. 3 Tpr 31/01 bol vzatý do väzby (ďalej len „rozhodnutie o väzbe“), z ktorej bol prepustený uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj len „najvyšší súd“) z 1. apríla 2003 sp. zn. 2 To 25/03. Rozhodnutím Krajského súdu v Nitre z 1. októbra 2007 sp. zn. 1T 12/02 bol spod obžaloby oslobodený. Podľa jeho názoru mu rozhodnutím o väzbe bola spôsobená ujma, za ktorú zodpovedá štát. Vzhľadom na to 26. septembra 2008 požiadal žalovanú o predbežné prerokovanie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej rozhodnutím o väzbe, žalovaná ale jeho žiadosti nevyhovela, a to napriek tomu, že rozhodnutím o väzbe bolo vážne a nezvratne zasiahnuté do jeho chránených osobnostných práv. Ochrany svojich práv sa preto domáhal na súde. Výšku požadovanej náhrady, ktorá bola v priebehu konania ustálená na sume 45 816 €, považoval za primeranú individuálnym okolnostiam daného prípadu.

2. Okresný súd Bratislava I („súd prvej inštancie“) rozsudkom z 22. januára 2015 č. k. 7 C 327/2009-280 zamietol žalobu a tiež návrh žalobcu na prerušenie konania. Vychádzajúc z výsledkov vykonaného dokazovania a so zreteľom na judikatúru najvyššieho súdu dospel k záveru, že žalobcovi bola rozhodnutím o väzbe spôsobená škoda, za ktorú zodpovedá žalovaná podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „zákon č. 58/1969 Zb.“). Dôvod pre aplikáciu tohto zákona vyvodil z ustanovenia § 27 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“) a z toho, že k vydaniu rozhodnutia o väzbe došlo za účinnosti zákona č. 58/1969 Zb.

2.1. Pri posudzovaní účinkov námietky premlčania, ktorú vzniesla žalovaná, vychádzal súd prvej inštancie z toho, že žalobca bol spod obžaloby právoplatne oslobodený 20. decembra 2007, nasledujúcim dňom začala plynúť jednoročná premlčacia doba, počas ktorej žalobca uplatnil u žalovanej nárok na náhradu škody. Vzhľadom na to, že doba predbežného prerokovania nároku sa nezapočítava do premlčacej doby, najneskôr 21. jún 2009 bol posledným dňom premlčacej doby. Žalobca ale podal žalobu až 31. decembra 2009; podľa názoru súdu prvej inštancie tak uplatnil premlčané právo.

2.2. Súd prvej inštancie sa nestotožnil s názorom žalobcu, že žalovaná vzniesla námietku premlčania v rozpore s dobrými mravmi. Uviedol, že námietka premlčania zásadne neodporuje dobrým mravom, výnimkou môžu byť len prípady jej zneužitia so zámerom poškodiť toho, kto zaviniť márne uplynutie premlčacej doby. V danom prípade ale márne uplynutie premlčacej doby zaviniť žalobca sám oneskoreným podaním žaloby.

2.3. Ako neopodstatnený zamietol súd prvej inštancie návrh žalobcu na prerušenie konania a vyslovenie nesúladu § 23 zákona č. 58/1969 Zb. s ustanovením čl. 12 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky.

3. Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 26. januára 2017 sp. zn. 9 Co 425/2015 napadnutý rozsudok potvrdil ako vecne správny.

3.1. Podľa názoru odvolacieho súdu súd prvej inštancie správne posúdil žalobou uplatnený nárok podľa zákona č. 58/1969 Zb. Poukázal na ustanovenie § 27 ods. 1 a 2 zákona č. 514/2003 Z. z. a konštatoval, že podľa zákona č. 58/1969 Zb. je potrebné posudzovať celý žalobou uplatnený nárok, vrátane otázky premlčacej doby. Názor žalobcu, že otázku premlčania bolo potrebné posudzovať podľa zákona č. 514/2003 Z. z. nemá oporu v § 27 ods. 1 a 2 zákona č. 514/2003 Z. z.

3.2. Pri posudzovaní súladu žalovanou vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi poukázal odvolací súd na § 3 Občianskeho zákonníka. Konštatoval, že zásadne nie je v rozpore s dobrými mravmi, ak niekto namieta premlčanie práva; zákonom upravený inštitút premlčania prospieva totiž k istote v právnych vzťahoch. O námietku premlčania priečiacu sa dobrým mravom by mohlo ísť vtedy, ak by jej cieľom bolo poškodiť protistranu, pričom dosiahnutie vlastného zmyslu námietky premlčania by z hľadiska konajúceho bolo bezvýznamné. Úvaha súdu o tom, či výkon práv a povinností je v rozpore s dobrými mravmi, musí byť v konaní podložená konkrétnymi skutkovými zisteniami. V danom prípade ale konanie žalovanej neopodstatňuje záver, že jej zámerom bolo poškodiť žalobcu. Podľa názoru odvolacieho súdu žalobcovi nič nebránilo, aby svoj nárok na náhradu ujmy spôsobenej rozhodnutím o väzbe uplatnil včas, v rámci plynutia premlčacej doby, v danom prípade teda do 21. júna 2009.

3.3. Odvolací súd sa v plnom rozsahu stotožnil aj so záverom súdu prvej inštancie o nedôvodnosti návrhu žalobcu na prerušenie konania.

4. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzoval z § 421 ods. 1 písm. b/ Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Podľa jeho názoru je dovolanie dôvodné, lebo napadnutý rozsudok spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP).

4.1. Rozhodnutie odvolacieho súdu – ako uviedol dovolateľ – záviselo od vyriešenia právnej otázky („či je v súlade s dobrými mravmi námietka premlčania vznesená štátom v situácii právnej neistoty o spôsobe uplatňovania nároku, ktorú vytvoril sám štát“), ktorá ešte nebola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu vyriešená.

4.2. Podľa názoru dovolateľa je nesprávny záver súdov, že si premlčanie zavinil sám svojím (ne)konaním. Žalovaná v danom prípade od počiatku tvrdila, že zákon č. 58/1969 Zb. neumožňuje priznať žalobcovi nárok na náhradu nemajetkovej ujmy za väzbu. Až neskoršia judikatúra súdov pripustila, že tento nárok možno v podobných prípadoch priznať aj podľa uvedeného zákona. Právne posúdenie tohto nároku zo strany žalovanej bolo od počiatku neisté a nebolo jasné, podľa ktorého zákona sa bude právne posudzovať žalobou uplatnený nárok. Žalobca sa tak ocitol v situácii právnej neistoty vyvolanej žalovanou, v ktorej nemohol dopredu vedieť, ktorý právny predpis a s akým výsledkom bude na jeho nárok aplikovaný. V čase podania žaloby sa ešte len postupne začínala meniť judikatúra súdov týkajúca sa možnosti priznať náhradu nemajetkovej ujmy aj v režime zákona č. 58/1969 Zb. Zásadný význam a vplyv na rozhodovacia prax všeobecných súdov mal rozsudok najvyššieho súdu z 31. mája 2007 sp. zn. 4 Cdo 177/2005 (R 13/2009). Zmenené právne náhľady sa ale podľa dovolateľa presadili až po podaní žaloby. Postup súdu prvej inštancie pri posudzovaní jeho nárokov bol cynický, nesprávny, formalistický,

sofistikovaný a porušujúci ústavnú povinnosť súdu aplikovať zákony spravodlivo, nezaujato a v súlade s ich účelom a zmyslom. Žalovaná postupovala hrubo nemorálne, lebo najskôr zastávala názor, že jeho nárok nemožno podriaďovať pod ustanovenia zákona č. 58/1969 Zb., následne však podľa tohto zákona vznesla námietku premlčania. Podľa jeho presvedčenia je v rozpore s dobrými mravmi, pokiaľ žalovaná z právnej neistoty, ktorú sama zavinila, chce v danom prípade profitovať vznesením námietky premlčania. Súdom vytkol, že neprihliadli na extrémne špecifiká, za ktorých bola vznesená námietka premlčania tým subjektom (štátom), ktorý žalobcu zavádzal a včas nezosúladil vnútroštátnu právnu úpravu odškodňovania osôb poškodených väzbou s úpravou obsiahnutou v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

4.3. Na podporu svojej argumentácie dovolateľ poukázal na viaceré rozhodnutia súdov, ako aj odbornú právnickú literatúru (okrem iného citoval časti rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 348/06, I. ÚS 207/2012, IV. ÚS 313/08 a III. ÚS 341/07 a najvyššieho súdu sp. zn. 1 MCdo 8/2008).

4.4. Podľa názoru dovolateľa prichádzala do úvahy aplikácia zákona č. 514/2003 Z. z., lebo jeho nárok na odškodnenie mohol vzniknúť až právoplatnosťou oslobodzujúceho rozsudku. Prechodné ustanovenie § 27 tohto zákona treba vykladať s prihliadnutím na jeho účel a zmysel. Pokiaľ zákon č. 514/2003 Z. z. nárok na náhradu nemajetkovej ujmy explicitne priznáva a zákon č. 58/1969 Zb. ho nepriznáva, mal byť aplikovaný zákon č. 514/2003 Z. z., ktorý už medzinárodnoprávne záväzky Slovenskej republiky zohľadňuje.

5. Žalovaná sa k dovolaniu v stanovenej lehote v písomnej forme nevyjadřila.

6. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je prípustné, nie však dôvodné.

7. Žalobca vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Za dovolacím súdom dosiaľ nevyriešenú označil otázku, „či je v súlade s dobrými mravmi námietka premlčania vznesená štátom v situácii právnej neistoty o spôsobe uplatňovania nároku, ktorú vyvolal sám štát“. Podľa názoru dovolacieho súdu žalobca takto náležite konkretizoval právnu otázku riešenú odvolacím súdom. V ďalšom bolo preto potrebné posúdiť, či ide o otázku, ktorú už dovolací súd vyriešil.

7.1. Najvyšší súd už v niektorých dovolacích konaniach riešil otázku súladu námietky premlčania s dobrými mravmi, išlo však o posúdenie tejto otázky v zásadne iných právnych vzťahoch a súvislostiach, v ktorých bol rozpor námietky premlčania vyvodzovaný z podstatne odlišných okolností.

7.2. Špecifické postavenie štátu v právnom vzťahu jeho zodpovednosti za škodu a tiež v konaní o náhradu škody podľa zákona č. 58/1969 Zb. [kde štát, reprezentovaný orgánom: a/ zákonodarným prijíma v legislatívnom procese zákon, ktorý upravuje daný vzťah, b/ výkonnej moci posudzuje opodstatnenosť žiadosti o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody a následne (v prípade zamietnutia tejto žiadosti) vystupuje v konaní v procesnom postavení žalovaného, c/ súdnej moci posudzuje opodstatnenosť žaloby smerujúcej proti štátu] poznačuje špecifickými znakmi aj problematiku účinkov námietky premlčania vznesenej štátom v takomto

konaní. Žalobcom zadefinovaná (a s poukázaním na konkrétne okolnosti vysvetlená) otázka, či je v súlade s dobrými mravmi námietka premlčania, ktorú vzniesol štát v konaní podľa zákona č. 58/1969 Zb. (t. j. v konaní, v ktorom sa posudzuje jeho zodpovednosť za spôsobenú škodu), v situácii štátom vyvolanej právnej neistoty nebola ešte dovolacím súdom vyriešená.

8. So zreteľom na riadne nastolenie právnej otázky spôsobom zodpovedajúcim § 421 ods. 1 písm. b/ CSP a v situácii, na ktorú sa vzťahuje toto ustanovenie, dospel najvyšší súd k záveru, že dovolanie žalobcu je v danom prípade procesne prípustné; následne preto skúmal, či je podané dovolanie dôvodné (či je ním skutočne napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu spočívajúce na nesprávnom právnom posúdení veci).

9. Podľa § 432 ods. 1 CSP možno dovolanie, ktoré je prípustné podľa ustanovenia § 421 ods. 1 CSP, odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolačím dôvodom sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP). Právnym posúdením sa pritom rozumie činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

10. Žalobca za podstatu nesprávnosti právnych záverov odvolacieho súdu považuje to, že odvolací súd nezohľadnil rozpor žalovanou vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi. Poukazuje na § 3 Občianskeho zákonníka, v zmysle ktorého výkon práv a povinností vyplývajúcich z občianskoprávných vzťahov nesmie bez právneho dôvodu zasahovať do práv a oprávnených záujmov iných a nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi.

11. Dobrými mravmi sa rozumie súhrn spoločenských, kultúrnych a mravných noriem, ktoré v historickom vývoji preukazujú istú nemennosť, vystihujú podstatné historické tendencie, sú akceptované rozhodujúcou časťou spoločnosti a majú povahu základných noriem správania. Rozpor s dobrými mravmi spočíva v tom, že výkon práva sa prieči spoločensky uznávaným názorom, ktoré vo vzájomných vzťahoch určujú, aký má byť obsah ich konania, aby bol súladný so všeobecnými zásadami spoločnosti. Vo všeobecnosti ide o prípad konania v rozpore s dobrými mravmi vtedy, keď konajúci síce formálne postupuje v medziach svojho práva, ale realizáciou tohto práva sleduje poškodenie druhého účastníka právneho vzťahu. V takom prípade síce ide o výkon práva, avšak výkon práva v rozpore s dobrými mravmi, pre ktorý je typické, že konajúcemu v skutočnosti nejde o dosiahnutie cieľov, ktoré právo s takým konaním spája, ale mu ide o to, aby vedľajšie účinky jeho konania viedli k stavu jemu vyhovujúcemu, avšak poškodzujúcemu druhú stranu. Taký výkon práva, i keď je so zákonom formálne v súlade, je v skutočnosti výkonom práva iba zdanlivým, lebo jeho účelom nie je vykonať (svoje) právo, ale poškodiť právo (niekoho iného).

12. V zákonom stanovených prípadoch je výkonom práva tiež vznesenie námietky premlčania. Námietka premlčania je jednostranný právny úkon dlžníka v konaní pred súdom, ktorým dlžník namieta uplynutie premlčacej doby.

13. Premlčanie je kvalifikované uplynutie času, v dôsledku ktorého súdnu vymáhateľnosť možno odvrátiť námietkou. Zmyslom tohto inštitútu je zvýšenie istoty v právnych vzťahoch. Premlčaním právo nezániká, iba sa závažne oslabuje. Uplatnenie námietky premlčania spôsobuje zánik súdnej vymáhateľnosti (nároku), v dôsledku čoho súd premlčané právo nemôže priznať. Základným účelom inštitútu premlčania je pôsobiť na subjekty občianskoprávných vzťahov,

aby v primeraných dobách uplatnili svoje práva (nároky) a zároveň aj zabrániť tomu, aby povinné osoby neboli po časovo neprimeranej dobe nútené plniť svoje povinnosti. Ak uplynula zákonom ustanovená premlčacia doba a oprávnená osoba v nej určeným spôsobom svoje právo nevykonala, vzniká povinnej osobe oprávnenie vzniesť námietku premlčania a tým spôsobiť, že oprávnená osoba sa už nemôže s úspechom domáhať na súde svojho práva. Tým, že oprávnená osoba vznesie námietku premlčania, vykonáva toto svoje oprávnenie.

14. Ustanovenie § 3 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého výkon práva nemôže byť v rozpore s dobrými mravmi, sa bezpochyby vzťahuje aj na výkon práva vzniesť námietku premlčania. Vznesenie námietky premlčania v zásade neodporuje dobrým mravom, v niektorých individuálnych prípadoch však nie je vylúčená možnosť existencie takej situácie, v ktorej uplatnenie tejto námietky je výrazom zneužitia práva na úkor druhého účastníka daného právneho vzťahu, ktorý uplynutie premlčacej doby nezavinil a zánik jeho nároku by v takom prípade znamenal prítvrdý postih v porovnaní s rozsahom ním uplatňovaného práva.

15. Osobitne špecifickými sú prípady, v ktorých námietku premlčania v konaní o náhradu škody, za ktorú podľa zákona č. 58/1969 Zb. zodpovedá štát, vznesie štát v procesnom postavení žalovaného. Všeobecné, v praxi súdov najčastejšie sa vyskytujúce chápanie konania proti dobrým mravom (viď v bode 13. a 16. tohto rozsudku uvedený výklad o konaní šikanóznom a vedome sledujúcom zámer poškodiť protistranu), v týchto prípadoch nevystihuje v týchto špecifických prípadoch celú šírku danej problematiky. Sama skutočnosť, že námietku premlčania uplatňuje štát, neznamená bez ďalšieho, že postup štátu sa nemôže priečiť dobrým mravom. I keď v prípade štátu možno len ťažko predpokladať také prejavy konania v rozpore s dobrými mravmi, ktoré sa inak v praxi súdov sporadicky vyskytujú napríklad v právnych vzťahoch fyzických osôb, predsa len sa v niektorých individuálnych okolnostiach toho alebo onoho sporu o náhradu škody nedá celkom vylúčiť možnosť, že podstata rozporu štátom vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi spočíva v niečom inom, napríklad v štátom vyvolanej takej krajnej situácie, v ktorej štát (či už reprezentovaný mocou zákonodarnou, výkonnou alebo súdnou) zanedbá alebo nie celkom náležite plní niektorú svoju povinnosť do tej miery a s takými dôsledkami, že dochádza až k istému zlyhaniu majúcemu vo sfére uplatňovania a ochrany práva negatívne dopady na základné zásady a princípy právneho štátu. Nie je vylúčené, že ak taká situácia nastane a štát (ako žalovaný v civilnom sporovom konaní o náhradu škody v zmysle zákona č. 58/1969 Zb.) vznesie námietku premlčania, môže ísť o výkon tohto práva štátu v rozpore s dobrými mravmi. Aj v týchto prípadoch zostáva však úlohou konajúceho súdu, aby s prihliadnutím na všetky relevantné okolnosti, za ktorých bola námietka premlčania vznesená, posúdil, či ide alebo nejde o výkon práva v rozpore s dobrými mravmi.

16. V danom prípade žalobca v dovolaní tvrdí, že tu išlo o špecifický prípad, v ktorom námietka premlčania bola vznesená štátom v rozpore s dobrými mravmi, a to predovšetkým preto, lebo štát (moc zákonodarná) včas nezosúladiť vnútroštátnu právnu úpravu náhrady škody obsiahnutú v (spoločenským vývojom už prekonaných) ustanoveniach zákona č. 58/1969 Zb. s Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd, zavádzal ho (moc výkonná) pri posudzovaní jeho žiadosti o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody a svojím (ne)konaním vyvolal stav právnej neistoty poznačenej nejednotnosťou rozhodovacej praxe súdov (moci súdnej) v otázke možnosti priznať náhradu nemajetkovej ujmy podľa tohto zákona. V takom stave neistoty žalobca – ako uviedol – nemohol dopredu vedieť, ktorý právny predpis a s akým výsledkom bude na jeho nárok aplikovaný.

17. Pokiaľ ide o žalobcom akcentovanú nejednotnosť rozhodovania súdov v otázke možnosti priznať náhradu nemajetkovej ujmy podľa zákona č. 58/1969 Zb., dovolací súd poukazuje na rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Beian v. Rumunsko zo 6. decembra 2007, v zmysle ktorého rozdielne rozhodovanie súdov v skutkovo rovnakých,

prípadne podobných veciach je prirodzenou súčasťou vnútroštátneho súdneho systému (v zásade každého súdneho systému, ktorý nie je založený na precedensoch ako prameňoch práva). Dôležité ale je, aby súdny systém obsahoval mechanizmus ustálenia právnych názorov.

18. So zreteľom na uvedené nemožno samu nejednotnosť rozhodovania všeobecných súdov, i keď niekedy pretrvávajúcu po istý čas, považovať za okolnosť, ktorá by opodstatňovala záver, že je v rozpore s dobrými mravmi, pokiaľ štát v konaní o náhradu škody podľa ustanovení zákona č. 58/1969 Zb. vznesie námietku premlčania. Takáto nejednotnosť rozhodovania všeobecných súdov, prekonaná neskôr zákonom stanoveným mechanizmom, nenesie bez ďalšieho žalobcom uvádzané znaky zlyhania štátu, negatíva ktorého by mal niesť štát. Sama skutočnosť, že sa v určitom období vyskytli na riešenie niektorej otázky zodpovednosti štátu v zmysle zákona č. 58/1969 Zb. rozdielne rozhodnutia súdov, ktoré odlišne aplikovali alebo interpretovali to či ono ustanovenie tohto zákona, nemôže viesť k záveru, že je v rozpore s dobrými mravmi námietka premlčania, ktorú (ako strana sporu) vznesol štát v civilnom sporovom konaní o náhradu škody.

19. S nejednotnosťou rozhodovania súdov sústavy všeobecného súdnictva v skutkovo a právne obdobných veciach môže byť po určitý čas spojený aj širšie vnímaný (a vo viacerých sporoch rovnako sa vyskytujúci) stav názorovej rozkolísanosti, či neistoty z hľadiska aplikácie alebo interpretácie niektorej právnej normy. Takýto širšie vnímaný stav neistoty (na rozdiel od stavu neistoty existujúceho v každom individuálnom prípade, ktorý sa odstraňuje tým, že súd o spore právoplatne rozhodne) sa odstraňuje postupne, vývojom judikatúry a zjednocovaním rozhodovania súdov. Najvyšší súd, uplatňujúc vo všeobecnej rovine zákonom upravený mechanizmus vedúci k zjednoteniu rozhodovania všeobecných súdov v týchto sporoch, publikoval svoj rozsudok z 31. mája 2007 sp. zn. 4 Cdo 177/2005 v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky ako judikát R 13/2009. Právna veta tohto judikátu znie: „Nárok na náhradu nemajetkovej ujmy treba posudzovať aj v súvislosti s článkom 5 ods. 1 a ods. 5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, i keď nárok na odškodnenie väzby vznikol podľa § 5 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb.“.

20. V rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 177/2005 vyjadrené právne závery boli smerodajné pre nasledujúcu rozhodovaciu prax súdov pri odškodňovaní nemajetkovej ujmy podľa zákona č. 58/1969 Zb. V zhode s nimi rozhodoval najvyšší súd aj v iných veciach (pozri napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 185/2011, 6 Cdo 37/2012).

21. V danom prípade žalobca požiadal žalovanú o predbežné prerokovanie jeho nároku na náhradu spôsobenej ujmy 26. septembra 2008, teda v čase po vydaní rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 177/2005. Keď žalovaná listom z 19. marca 2009 jeho žiadosti nevyhovela, žalobca podal 31. decembra 2009 žalobu (v čase jej podania bol už dokonca publikovaný aj judikát R 13/2009). Žalovaná vznesla 23. septembra 2013 námietku premlčania práva uplatneného žalobou, so zreteľom na dôvodnosť ktorej súd prvej inštancie žalobu zamietol rozsudkom z 22. januára 2015 sp. zn. 7 C 327/2009-280.

22. Vyššie uvedený chronologický prehľad úkonov, postupov a rozhodnutí relevantných z hľadiska argumentácie žalobcu o ním tvrdenom stave právnej neistoty vedie dovolací súd k záveru, podľa ktorého žalobca nedôvodne vyvodzuje rozpor štátom vznesenej námietky premlčania z údajnej spoločensko-právnej neistoty, existujúcej v čase vznesenia námietky premlčania. Je zrejmé, že žalobca podal žalobu až po vydaní zásadného rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 177/2005, ktoré bolo už v čase jej podania dostupné širokej verejnosti. Žalobca teda neopodstatnene tvrdí, že sa nachádzal v situácii právnej neistoty spôsobenej štátom, v ktorej nemohol dopredu vedieť, ktorý právny predpis a s akým výsledkom bude na jeho nárok aplikovaný. Dovolací súd sa nestotožňuje s názorom žalobcu, podľa ktorého štát (žalovaná)

vzniesol námietku premlčania v takej neistej právno-aplikačnej situácii, ktorú sám vyvolal a jej riešenie svojimi orgánmi nezvládal alebo zanedbal.

23. Podľa právneho názoru najvyššieho súdu dovolateľ nedôvodne tvrdí, že pri rozhodovaní súdov v danom spore sa vyskytol ich formalistický postup posudzovania právnej otázky rozporu námietky premlčania štátu s dobrými mravmi, resp. že neprihliadli na extrémne špecifická okolností vznesenia tejto námietky. Z obsahu spisu nevyplýva, že by konanie štátu vykazovalo znaky, ktoré by v zmysle predchádzajúceho výkladu naznačovali, že išlo o jeho konanie v rozpore s dobrými mravmi. Aj podľa názoru dovolacieho súdu žalobca sám spôsobil márne uplynutie premlčacej doby tým, že svoj nárok neuplatnil na súde včas. Treba pripomenúť, že v civilnom sporovom konaní je žalobca (procesne) povinný vymedziť žalobou uplatnený nárok len z hľadiska skutkového; právne posúdenie nároku je už vecou súdu. Prípadná neistota žalobcu v tom, podľa ktorej normy sa má posudzovať žalobou uplatnený nárok, by nemala žalobcu odrádzať od včasného uplatnenia nároku na súde.

24. Z týchto dôvodov dospel aj dovolací súd k názoru, že v predmetnom spore neexistovali také špecifické okolnosti, ktoré by opodstatňovali záver, že štátom vznesená námietka premlčania sa prieči dobrým mravom (§ 3 Občianskeho zákonníka).

25. Naostatok, pokiaľ žalobca tvrdí, že v danom prípade nemali byť aplikované ustanovenia zákona č. 58/1969 Zb. dovolací súd uvádza, že súdy oboch inšancií považovali za rozhodujúcu okolnosť pre posúdenie opodstatnenosti žaloby vydanie rozhodnutia o väzbe (z 3. mája 2001). Vychádzajúc z ustanovení § 27 ods. 1 a 2 zákona č. 514/2003 Z. z., v zmysle ktorých „zodpovednosť za škodu spôsobenú rozhodnutiami, ktoré boli vydané pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona a za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona, sa spravuje doterajšími predpismi“ správne aplikovali ustanovenia zákona č. 58/1969 Zb. Aplikáciu ustanovení tohto zákona podporili poukázaním na viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu (napríklad 7 Cdo 145/2011, 5 Cdo 126/2009, 3 Cdo 32/2007, 1 Cdo 16/2005, 3 MCdo 12/2005) a tiež Ústavného súdu Slovenskej republiky (II. ÚS 467/2008 a III. ÚS 363/2006).

26. Zo všetkých, vyššie uvedených, dôvodov dospel dovolací súd k záveru, že žalobca neopodstatnene tvrdí, že napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

27. Najvyšší súd nedôvodné dovolanie žalobcu zamietol podľa § 448 CSP.

64.

R O Z H O D N U T I E

Celkový rozsah odškodnenia stanovený v § 5 ods. 1 zákona č. 215/2006 Z. z. o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi¹ nemožno znížiť o podiel osoby, ktorá bola uznaná vinnou z predmetného trestného činu.

(Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. novembra 2017 sp. zn. 7 Cdo 152/2016)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Bratislava I (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 27. októbra 2015 č. k. 17 C/211/2014-42 zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal, aby mu žalovaná zaplatila 2 814,17 € titulom odškodnenia osoby poškodenej násilným trestným činom v zmysle zákona č. 215/2006 Z. z. o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi (ďalej aj „zákon č. 215/2006 Z. z.“). Žalovanej náhradu trov konania nepriznal. V odôvodnení uviedol, že žalovaná na základe rozhodnutia o odškodnení č. 38154/2014-1537/74 z 12. júna 2014 priznala žalobcovi odškodnenie v sume 5 638,33 €, ktoré predstavovalo diel 1/3 z celkového možného odškodnenia z dôvodu, že žalobcov otec X., nar. X., sa dňa 30. apríla 2013 stal obeťou násilného trestného činu páchatelky X., nar. X., na následky ktorého žalobcov otec X. zomrel. Z potvrdenia Okresného súdu Michalovce sp. zn. 21D/612/2013 z 8. apríla 2014 vyplýva, že dedičmi po nebohom X., boli X., ako pozostalá manželka a X. a X., ako pozostalé deti. Žalobca v žalobnom návrhu uviedol, že žalovaná ho na základe rozhodnutia o odškodnení ukrátila o žalovanú sumu, nakoľko mu priznala len jednu tretinu z celkovej sumy odškodnenia. Súd prvej inštancie zo zisteného skutkového stavu a s poukazom na citované zákonné ustanovenia, žalobu ako nedôvodnú v celom rozsahu zamietol. Konštatoval, že o odškodnenie môže požiadať každá osoba, ktorá sa cíti byť poškodená a splňa podmienky ustanovené v § 3 ods. 1 zákona č. 215/2006 Z. z. Keďže podľa neho cit. zákon výslovne nezakazoval matke žalobcu požiadať o odškodnenie, žalovaná správne postupovala, ak pri výpočte sumy, určenej na jednorazové finančné odškodnenie osôb, ktorým bola v dôsledku úmyselného násilného trestného činu spôsobená ujma na zdraví, vychádzal z osvedčenia o dedičstve, a teda pri výpočte odškodnenia rozdelil sumu 16 885,- € (t. j. 50 násobok minimálnej mzdy, ktorá v roku 2013 predstavovala sumu 337,70 €) medzi tri subjekty, ktoré by mohli eventuálne požiadať o odškodnenie. Podľa súdu prvej inštancie mala matka žalobcu postavenie poškodeného v zmysle zákona č. 215/2006 Z. z. a mohla byť žiadateľkou v zmysle § 3 ods. 1 cit. zákona. Na jednej strane jej vznikol nárok na odškodnenie v sume 5 628,33 €, avšak tento nárok by jej žalovaná nemohla vyplatiť, nakoľko matka žalobcu nemohla vykonávať oprávnenie poškodeného v zmysle § 47 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestného poriadku (ďalej aj „Trestný poriadok“), keďže bola v trestnom konaní stíhaná ako obvinená. Ďalej uviedol, že zákon č. 215/2006 Z. z. rozlišuje medzi vznikom nároku na podanie žiadosti o odškodnenie a vznikom nároku na poskytnutie odškodnenia. Žalovaná tak podľa súdu prvej inštancie plne rešpektovala vôľu zákonodarcu, pričom pri výpočte výšky odškodnenia, prislúchajúceho žalobcovi, zohľadnila aj vznik nároku matky žalobcu, ktorá mala v zmysle osvedčenia o dedičstve postavenie osoby, oprávnenej na podanie žiadosti o odškodnenie. Nakoľko podľa súdu prvej inštancie zákon č. 215/2006 Z. z. nevyklučoval podanie žiadosti zo strany matky žalobcu o odškodnenie, súd prvej inštancie nezistil pochybenie zo strany žalovanej, pokiaľ ide o výpočet satisfakčnej sumy, určenej pre žalobcu a jeho sestru.

2. Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „odvolací súd“) rozsudkom z 11. apríla 2016 sp. zn. 6 Co 26/2016 zmenil rozsudok súdu prvej inštancie tak, že žalovaná je

¹ Teraz § 12 ods.2 zákona č. 274/2017 Z. z.

povinná zaplatiť žalobcovi sumu 2 814,17 €. Žalovaná je povinná nahradiť žalobcovi trovy prvoinštančného a odvolacieho konania. Odvolací súd dospel k záveru, že súd prvej inštancie zistil správne skutkový stav veci, avšak vec nesprávne právne posúdil, nakoľko suma odškodnenia v danej veci mala byť rovným dielom priznaná poškodeným, ktorými v danej veci je výlučne žalobca (syn nebohého) a X. (dcéra nebohého). Odvolací súd je na rozdiel od súdu prvej inštancie toho názoru, že zmyslu a účelu zákona č. 215/2006 Z. z. zodpovedá taký výklad, keď odškodniť možno len také osoby, ktorým zákon priznáva postavenie poškodených a súčasne ich z odškodnenia nevylučuje. Nie je teda podľa neho sporné, že tieto kritériá spĺňajú iba žalobca a jeho sestra X., ktorí sú pozostalými po nebohom X. a súčasne neboli stíhaní ako obvinení v trestnom konaní vraždy. Matka podľa odvolacieho súdu nemôže byť považovaná za poškodenú osobu v zmysle cit. zákona, pretože svojím konaním spôsobila nebohému smrť, bola súčasne obvinená z obzvlášť závažného zločinu vraždy a bola aj súdom právoplatne odsúdená. Odvolací súd konštatoval, že za tohto stavu žalovaná nemala pri odškodňovaní prihliadať k tejto osobe a sumu odškodnenia bola povinná rovným dielom rozdeliť len medzi tých poškodených, ktorí spĺňali všetky kritériá pre odškodnenie podľa § 2 písm. a/ v spojení s § 3 ods. 1 cit. zákona. Právo na odškodnenie podľa odvolacieho súdu matke žalobcu nepatrí s poukazom na § 3 ods. 2 písm. c/ zákona č. 215/2006 Z. z. Povinnosťou žalovanej teda bolo sumu odškodnenia (16 885,- €) rozdeliť medzi žalobcu a X. rovným dielom, t. j. každému vyplatiť sumu 8 442,50 €. V opačnom prípade by podľa odvolacieho súdu došlo k situácii, že štát si ponechá 1/3 podiel zo sumy celkového odškodnenia, hoci nemá postavenie poškodeného podľa cit. zákona.

3. Žalovaná podala voči rozsudku odvolacieho súdu dovolanie 30. mája 2016. Rozsudok odvolacieho súdu podľa nej vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. Namieta, že už samotná úvaha odvolacieho súdu o tom, že X. nemá postavenie poškodeného podľa zákona č. 215/2006 Z. z. je zjavne nesprávna a v priamom rozpore s cit. zákonom. Žalovaná sa stotožňuje s názorom súdu prvej inštancie, ktorý konštatoval, že zákon č. 215/2006 Z. z. rozlišuje medzi vznikom nároku na podanie žiadosti o odškodnenie a vznikom nároku na poskytnutie odškodnenia. Tvrdenie odvolacieho súdu by podľa žalovanej obstálo len vtedy, keby citovaný odškodňovací predpis bol formulovaný tak, že odškodnenie sa poskytuje rovnakým dielom medzi osoby, ktoré môžu vykonávať oprávnenie poškodeného. Žalovaná je toho názoru, že X. je podľa ustanovenia § 2 písm. a/ zákona č. 215/2006 Z. z. poškodenou na účely cit. zákona a má v súlade s ustanovením § 3 ods. 1 cit. zákona právo žiadať odškodnenie. Zároveň sa na ňu vzťahuje aj ustanovenie § 5 ods. 1 zákona č. 215/2006 Z. z. priznávajúci jej právo na odškodnenie, o ktoré sa delí s ostatnými poškodenými osobami rovným dielom. Pri samotnom poskytnutí odškodnenia je podľa žalovanej nevyhnutné aplikovať ustanovenie § 3 ods. 2 zákona č. 215/2006 Z. z., ktoré taxatívne vymenováva prípady, kedy sa odškodnenie neposkytuje, t. j. vylučuje určitý okruh poškodených, ktorým prináleží právo na odškodnenie z reálneho vyplatenia/poskytnutia odškodnenia. Uvádza, že úvaha odvolacieho súdu, ktorá na základe vylúčenia skupiny osôb z poskytnutia odškodnenia ustanovením § 3 ods. 2 zákona č. 215/2006 Z. z. viedla k záveru o tom, že tieto osoby nemajú status poškodených osôb, neprináleží im právo požiadať o odškodnenie a neprihliada sa na ne pri rozhodovaní o nároku na vyplatenie odškodnenia, je v rozpore s aktuálnou právnou úpravou nastavenou zákonom č. 215/2006 Z. z. Žalovaná žiadala na základe uvedeného zmeniť rozhodnutie odvolacieho súdu a zároveň požiadala o odklad vykonateľnosti napadnutého rozsudku.

4. Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu žiadal dovolanie ako nedôvodné zamietnuť.

5. Podľa prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 Civilného sporového poriadku, zákona č. 160/2015 Z. z. (ďalej len „CSP“), ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2016, platí, že ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti. Podľa § 470 ods. 2 veta prvá CSP (ale) právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ a „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala strana, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v zmysle § 429 ods. 2 písm. b/ CSP, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) skúmal najskôr, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 419 a nasl. CSP) a dospel k záveru, že dovolanie žalovanej nie je dôvodné.

7. Žalovaná podala dovolanie 30. mája 2016, t. j. za účinnosti zákona č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „O.s.p.“), účinného do 30. júna 2016. Dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvej inštancie, je tak v zmysle § 238 ods. 1 O.s.p. prípustné. Ustanovenie § 237 ods. 1 O.s.p. pripúšťalo dovolanie proti každému rozhodnutiu (rozsudku alebo uzneseniu) odvolacieho súdu, ak konanie, v ktorom bolo vydané, bolo postihnuté niektorou zo závažných procesných vád. Podľa tohto ustanovenia bolo dovolanie prípustné, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Žalovaná existenciu procesných vád v zmysle § 237 ods. 1 O.s.p. netvrdila a ich existenciu v konaní dovolací súd ani nezistil.

8. Žalovaná v dovolaní tvrdí, že napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). V ďalšom sa preto dovolací súd zameril na posúdenie danosti tohto dovolacieho dôvodu. Nesprávnym právnym posúdením veci v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O mylnú aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd použil iný právny predpis, ako mal správne použiť, alebo aplikoval sice správny právny predpis, ale nesprávne ho vyložil. Dovolací súd po preskúmaní veci dospel k záveru, že právne posúdenie veci odvolacím súdom, ktoré ho viedlo k zmene rozhodnutia súdu prvej inštancie vo vzťahu k žalovanej a k uloženiu jej povinnosti zaplatiť žalobcovi sumu 2 814,17 €, je vecne správne.

9. Zmyslom zákona č. 215/2006 Z. z. je poskytnúť náhradné jednorazové odškodnenie zo strany štátu osobám poškodeným úmyselnými násilnými trestnými činmi, teda tým, ktorým bola spôsobená ujma na zdraví, a to v prípade, že ich iné odškodnenie, najmä zo strany páchatel'a trestného činu nie je možné (napr. páchatel' je neznámy) alebo je podstatne sťažené (napr. páchatel' je nemajetný). Filozofia takéhoto prístupu štátu k obetiam násilných trestných činov sa opiera o premisu, že štát je zodpovedný za ochranu života a zdravia osôb zdržujúcich sa na jeho území, pričom zároveň ide o také zásadné poslanie, že ak pri tejto ochrannej funkcii zlyhá, musí aspoň čiastočne zmierniť negatívne dôsledky rezultujúce z nedostatočnej ochrany ľudského života a zdravia na jeho území.

10. Osobitným druhom práva poškodeného v rámci trestného konania je jeho právo na odškodnenie pri násilných trestných činoch v zmysle zákona č. 215/2006 Z. z., ktorý definuje poškodeného v § 2 písm. a/ tak, že poškodeným na účely tohto zákona je osoba, ktorej bola v dôsledku trestného činu spôsobená ujma na zdraví; ak táto osoba v dôsledku tohto činu zomrela (ďalej len „zomretý“), pozostalý manžel po zomretom a pozostalé dieťa po zomretom, a ak ich niet, pozostalý rodič po zomretom, a ak ho niet, osoba, ku ktorej mal zomretý vyživovaciu povinnosť.

11. Podľa § 3 ods. 1 zákona č. 215/2006 Z. z. o odškodnenie môže požiadať poškodený, ktorý je občan Slovenskej republiky alebo občan iného členského štátu, alebo osoba bez štátnej

príslušnosti, ktorá má na území Slovenskej republiky alebo na území iného členského štátu trvalý pobyt, alebo cudzí štátny príslušník za podmienok a v rozsahu ustanovenom medzinárodnou zmluvou, ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak k ujme na zdraví došlo na území Slovenskej republiky. Zákon č. 215/2006 Z. z. v ustanovení § 3 ods. 2 výslovne stanovuje, komu sa náhradné odškodnenie neposkytuje, a to: a) ak poškodenému bola ujma na zdraví plne uhradená inak, b) poškodený nedal súhlas na trestné stíhanie podľa § 211 Trestného poriadku alebo c) žiadateľom je osoba, ktorá nemôže vykonávať oprávnenie poškodeného podľa § 47 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestného poriadku (ďalej aj „Trestný poriadok“).

12. Dôvodová správa k ustanoveniu § 3 zákona č. 215/2006 Z. z. uvádza, že sa ustanovuje zásada, že odškodnenie podľa tohto zákona je právne nárokovateľné, a že sa neposkytuje v prípade, ak ujma na zdraví bola poškodenému plne nahradená inak (najmä páchatelom trestného činu), poškodený nedal súhlas s trestným stíhaním alebo je žiadateľom osoba, ktorá nemôže vykonávať oprávnenie poškodeného, pretože je v trestnom konaní stíhaná ako spoluobvinený.

13. Podľa § 47 ods. 1 Trestného poriadku oprávnenie poškodeného nemôže vykonávať ten, kto je v trestnom konaní stíhaný ako spoluobvinený.

14. Podľa § 6 zákona č. 215/2006 Z. z. celková suma odškodnenia poskytnutá podľa tohto zákona nesmie presiahnuť päťdesiatnásobok minimálnej mzdy.

15. Ak bola trestným činom spôsobená smrť, poškodený má nárok na vyplatenie odškodnenia v sume päťdesiatnásobku minimálnej mzdy. Ak právo na odškodnenie majú viacerí poškodení, rozdelí sa uvedená suma medzi nich rovnakým dielom (§ 5 ods. 1 veta druhá a tretia zákona č. 215/2006 Z. z.).

16. Záver odvolacieho súdu o tom, že celá suma odškodnenia sa má rozdeliť medzi poškodených, ktorými sú v danom prípade len dve pozostalé deti, je správny. Na podporu správnosti tohto záveru dovolací súd uvádza, že aj keď podľa ustanovenia § 2 ods. 2 písm. a/ zákona č. 215/2006 Z. z. je pozostalý manžel (v danom prípade manželka) zahrnutý do okruhu poškodených osôb, v zmysle ustanovenia § 3 ods. 2 písm. c/ zákona č. 215/2006 Z. z. s priamym odkazom na ustanovenie § 47 ods. 1 Trestného poriadku, je manželka v danom prípade vylúčená z vykonávania oprávnení poškodeného. Ako totiž uvádza dôvodová správa k ustanoveniu § 47 ods. 1 Trestného poriadku, zákon vylučuje, aby akékoľvek oprávnenie poškodeného (nielen uplatnenie nároku na náhradu škody) mohol uplatňovať ten, kto je stíhaný ako spoluobvinený. Uvedené vyplýva z toho, že procesné postavenie poškodeného a obvineného v trestnom konaní je navzájom nezlučiteľné, keďže majú postavenie strán, ktoré stoja proti sebe (obvinený spáchaným skutkom spôsobil nejaký druh ujmy poškodenému).

17. Na základe vyššie uvedeného dovolací súd dospel k záveru, zhodnému so záverom odvolacieho súdu, že v danom prípade poškodenými v zmysle zákona č. 215/2006 Z. z. sú iba dve pozostalé deti po nebohom X., z ktorého dôvodu v zmysle ustanovenia § 5 zákona č. 215/2006 Z. z. sa suma odškodnenia vo výške 50 násobku minimálnej mzdy musí rozdeliť na polovicu medzi týchto dvoch poškodených.

18. Nakoľko žalovaná v procesne prípustnom dovolaní neuplatnila relevantné dovolacie dôvody, dovolací súd jej dovolanie zamietol ako neopodstatnené (§ 448 CSP).

65.

R O Z H O D N U T I E

Súd pri určovaní výšky výživného na maloleté dieťa prihliada aj na to, do akej miery sú potreby maloletého hradené z dávok štátnej sociálnej podpory, nevynímajúc dávky platené zo zahraničia.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 19. marca 2018 sp. zn. 3 Cdo 88/2017)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Rozsudkom z 24. novembra 2015 č. k. 20 P 97/2015-147 Okresný súd Bratislava V (ďalej len „súd prvej inštancie“) zaviazal otca platiť výživné na maloleté deti D., S. a G. (ďalej tiež „maloletí“) za obdobie od 1. mája 2015 do 15. novembra 2015 vo výške po 200 € mesačne. Zročné výživné od 1. mája 2015 do 15. novembra 2015 vo výške 550 € na každé dieťa povolil otcovi splácať sumou po 180 € mesačne na každé dieťa spolu s bežným výživným počnúc decembrom 2015 pod stratou výhody splátok. Konanie v časti týkajúcej sa návrhu na zverenie maloletých detí, zastupovania a spravovania ich majetku a úpravu styku otca s maloletými deťmi zastavil. Žiadnemu z účastníkov nepriznal právo na náhradu trov konania. Súd prvej inštancie považoval priznané výšky výživného za zodpovedajúce odôvodneným potrebám maloletých, možnostiam a schopnostiam a majetkovým pomerom povinného rodiča a tiež celkovým príjmom a pomerom na strane oboch rodičov. Konštatoval, že aj matka má vyživovaciu povinnosť k maloletým, avšak vzhľadom na ich vek ju kompenzuje osobnou starostlivosťou o maloletých. Pri rozhodovaní prihliadol čiastočne na skutočnosť, že matka bude poberať prídavky na deti vyplácané z rakúskeho sociálneho systému a tiež príspevok zamestnávateľa otca na maloletých, ktoré slúžia na zabezpečenie potrieb maloletých. Podľa názoru súdu prvej inštancie otcom navrhovaná výška výživného (po 85 € mesačne na každého maloletého) nezodpovedá ustanoveniu § 75 ods. 1 Zákona o rodine, ani schopnostiam, možnostiam a majetkovým pomerom otca. Súd prvej inštancie zohľadnil tiež zdravotný stav maloletých, ich právo na životnú úroveň rodičov a počet dní, ktoré budú v rámci realizácie styku s otcom v jeho domácnosti. Výdavky otca na bývanie s partnerkou a jej dcérou vyhodnotil podľa § 62 ods. 5 Zákona o rodine. Vysvetlil, že výšku prídavkov na deti z rakúskeho sociálneho systému a skutočnosť, komu budú prídavky vyplácané, nezohľadňoval preto, lebo tieto dávky patria maloletým, na uvedené dávky nie je nárok a slúžia na výchovu maloletých. Prihliadol na realizované platby na maloletých od mája 2015 (spolu vo výške 1 950 €). Zročné výživné od 1. mája 2015 do 15. novembra 2015 vyčíslil sumou 550 € mesačne na každého maloletého po odpočítaní otcom už realizovaných platieb. V súlade s § 160 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O.s.p.“) povolil otcovi splácať zročné výživné splátkami po 180 € mesačne na každého maloletého; nevyhovel jeho návrhu, aby mohol zročné výživné uhrádzať splátkami po 50 € mesačne. O zastavení konania v časti týkajúcej sa zverenia detí do osobnej starostlivosti, ako aj v časti ich zastupovania, spravovania majetku a úpravy styku rozhodol súd v zmysle § 96 ods. 1 a 3 O.s.p.; o trovách konania rozhodol podľa § 144 O.s.p.

2. Na odvolanie otca Krajský súd v Bratislave (ďalej aj len „odvolací súd“) rozsudkom z 24. januára 2017 sp. zn. 11 CoP 67/2016 rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti zmenil tak, že: I. za obdobie od 1. mája 2015 do 6. novembra 2015 je otec povinný platiť výživné na maloletých vo výške po 200 € mesačne, II. zročné výživné za obdobie od 1. mája 2015 do 6. novembra 2015 v celkovej výške 589,60 € pre každého maloletého samostatne je otec oprávnený splácať v splátkach po 180 € mesačne spolu s bežným výživným počnúc 1. februárom 2017 pod stratou výhody splátok, III. žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania.

2.1. V odôvodnení rozsudku odvolací súd uviedol, že preskúmal vec podľa § 65 Civilného

mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“) a bez nariadenia odvolacieho pojednávania [§ 378 ods. 1 a § 219 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“)] dospel k záveru, že odvolanie otca nie je dôvodné.

2.2. Konštatoval, že súd prvej inštancie vykonal potrebné dokazovanie a v časti určenia výšky výživného na maloletých vec správne právne posúdil. Podľa názoru odvolacieho súdu neboli v odvolaní uvedené žiadne skutočnosti, ktoré by vyvolávali potrebu zmeniť napadnuté rozhodnutie vo výroku o výške výživného. V danej veci súd prvej inštancie správne zisťoval všetky skutočnosti podstatné pre rozhodnutie o návrhu matky na určenie výšky výživného z hľadiska odôvodnených potrieb maloletých, príjmu rodičov, ako aj z hľadiska schopností a možností rodičov. Matka riadne vyčísliła výdavky na maloletých (na nákup stravy, ošatenia, hygienických potrieb, zabezpečenie zdravotnej starostlivosti, pobytu v školských zariadeniach a mimoškolských aktivít). Vysvetlil, prečo nepovažoval za opodstatnené námietky otca týkajúce sa tohto vyčíslenia. Pokiaľ otec namietal neprimeranosť výšky výživného na maloletých, odvolací súd považoval výšku určenú súdom prvej inštancie za zodpovedajúcu príjmom otca (jeho priemerný mesačný príjem v čase vyhlásenia rozsudku súdu prvej inštancie bol 2 796 € netto). Podľa presvedčenia odvolacieho súdu takto určené výživné nie je vzhľadom na príjem a možnosti otca nadštandardné. Odvolací súd sa stotožnil s názorom súdu prvej inštancie, ktorý pri stanovení výšky výživného zohľadnil aj podiel matky na zabezpečení osobnej starostlivosti o maloletých. Odvolací súd nepovažoval za dôvodnú námietku otca, že sa súd nevyrovnal s argumentáciou týkajúcou sa platenia výživného v čase, keď boli maloletí u neho v auguste 2015; otcovi totiž vyplýva zákonná povinnosť platiť výživné, pričom sa nerozlišuje platenie výživného v čase, keď maloletí sú alebo nie sú u neho (tú istú povinnosť má aj matka). Súd prvej inštancie postupoval správne aj pri posudzovaní výšky výživného v súvislosti s vyplácanými prídavkami na deti rakúskymi úradmi. Týmito úradmi vyplácané prídavky na deti nemôžu byť posudzované ako prioritná platba titulom výživného na maloletých. Vyplácanie prídavkov na deti je dotáciou štátu; každý štát určuje výšku týchto prídavkov v súlade so svojimi právnymi predpismi. Povinnosť prispievať na výživu maloletých majú predovšetkým rodičia; vyplácané prídavky na deti nemôžu nahrádzať povinnosť otca prispievať na výživu maloletých. Na odvolacie námietky otca týkajúce sa nesprávnosti postupu pri výpočte výšky výživného a jeho určení v prípade, ak sú maloletým vyplácané prídavky na deti aj rakúskymi úradmi, odvolací súd z týchto dôvodov neprihliadal.

2.3. V ďalšom odvolací súd uviedol, že súd prvej inštancie riadne zistil a posúdil možnosti a schopnosti oboch rodičov, avšak pri určení výšky výživného nesprávne uviedol obdobie, za ktoré je výživné určené, a to od 1. mája 2015 do 15. novembra 2015. Výživné bolo určené správne 1. mája 2015 v zmysle návrhu matky predneseného na pojednávaní 24. novembra 2015, pričom návrh bol podaný 22. apríla 2015; keďže manželstvo rodičov maloletých detí bolo rozvedené rozsudkom Okresného súdu Bratislava V sp. zn. 20 P 299/2014 (ktorý nadobudol právoplatnosť 7. novembra 2015), výživné na čas do rozvodu manželstva bolo potrebné určiť k 6. novembru 2015. Vzhľadom na určenie výživného za obdobie od 1. mája 2015 do 6. novembra 2015 bolo potrebné zmeniť rozsudok súdu prvej inštancie v časti výroku o zročnom výživnom; výpočet zročného výživného u každého z maloletých je nesprávny, lebo súd prvej inštancie opomenul započítať alikvotnú časť výživného za november 2015. Zročné výživné na každého maloletého predstavuje 589,60 €, t. j. 200 € mesačne x 6 mesiacov (od mája do októbra 2015) a alikvotná časť výživného za november 2015 vo výške 39,60 € (200 € : 30 dní, t. j. 6,60 € denne x 6 dní). Zo zročného výživného boli odpočítané platby zrealizované otcom v rozhodnom období v celkovej výške 650 € na každého maloletého.

2.4. Z týchto dôvodov považoval odvolací súd odvolanie otca v časti týkajúcej sa výšky výživného za nedôvodné. Podľa § 388 CSP zmenil rozsudok súdu prvej inštancie v časti výroku o zročnom výživnom. O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 52 a § 58

CMP v spojení s § 396 ods. 1 CSP.

3. Otec podal 11. apríla 2017 dovolanie, ktorým napadol tento rozsudok odvolacieho súdu s tým, že ho podáva „v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ a b/ CSP v spojení s § 2 CMP“. Podľa jeho názoru je dovolanie prípustné v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP preto, lebo napadnuté rozhodnutie záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri riešení ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Zároveň ale uviedol, že „ak by dovolací súd judikatúru, na ktorú poukazuje v dovolaní, považoval v tomto prípade za nepoužiteľnú, potom rozhodnutie záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá doposiaľ nebola ešte dovolacím súdom vyriešená“. Z verejne dostupných zdrojov mu totiž nie je známa judikatúra, ktorá by sa týkala výslovne rodinných prídavkov/štátnych sociálnych dávok poskytovaných oprávnenému rodičovi a mechanizmu ich zohľadňovania pri určovaní výživného“. Opodstatnenosť dovolania vyvodzoval z nesprávnosti právneho posúdenia, na ktorom spočíva napadnutý rozsudok. Odvolaciemu súdu vytkol, že svojím rozhodnutím porušil zákaz *reformatio in peius* v odvolacom konaní (rozhodnutím súdu prvej inštancie mu bola uložená povinnosť zaplatiť zročné výživné vo výške 500 € na každého maloletého, na základe otcom podaného odvolania však odvolací súd uvedenú povinnosť zvýšil na sumu 589,60 €).

3.1. Jednou z podstatných otázok pre rozhodnutie súdov v danom prípade bolo „(ne)zohľadnenie sociálnych dávok – prídavkov na deti, pri určení vyživovacej povinnosti“, ktoré matka poberala tak z rakúskeho, ako aj slovenského sociálneho systému. Dovolateľ zdôraznil, že nikdy netvrdil, že by rodinné prídavky mali suplovať jeho vyživovaciu povinnosť, žiadal ale, aby súdy zistili, v akom rozsahu sú potreby detí kryté týmito štátnymi dávkami a na podklade výsledkov zistenia rozhodli o výške výživného. Podľa jeho presvedčenia mali súdy zohľadniť vyplácanie sociálnych dávok, ktoré predchádzajú vyživovaciu povinnosť rodičov (v zmysle dovolania ide o tuzemské rodinné prídavky vo výške 23,52 € na každého maloletého, zahraničnú dorovnávaciu dávku vo výške 190 € na každého maloletého a daňový bonus vyplácaný matke vo výške 21,41 €). Až zvyšok výdavkov, ktoré nie sú kryté štátnymi sociálnymi dávkami, mali súdy rozdeliť medzi rodičov. Ako uviedol dovolateľ, tieto závery sú vyjadrené v judikátoch R 69/1971, R 6/1977 a R 3/1985, akceptované v niektorých rozhodnutiach odvolacích súdov a zastávané v odbornej právnickej literatúre. Konajúce súdy ale na tieto závery neprihliadli a odklonili sa od nich.

3.2. Podľa názoru dovolateľa sa súdy pri výpočte výživného dopustili aj iných nesprávností, ktoré označil v dovolaní (napríklad prehliadli, že reálne príjmy oboch rodičov sú veľmi podobné, neuviedli, akú sumu mesačných výdavkov považujú za opodstatnenú, nijako číselne nevyjadrili osobnú starostlivosť matky o maloletých, ktorí navštevujú predškolské zariadenia, nezohľadnili, že všetky výdavky na deti sú plne kryté rodinnými prídavkami a výživným a že otec má výdavky spojené so zabezpečením jeho bývania, resp. ďalšie zvýšené výdavky).

3.3. Dovolateľ z týchto dôvodov žiadal napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

4. Matka vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že zásada zákazu *reformatio in peius* sa neuplatňuje v civilnom mimosporovom konaní, ktoré môže začať aj bez návrhu (2 Cdo 193/2008). K otázke zohľadnenia zahraničných rodinných prídavkov pri rozhodovaní o výživnom uviedla, že otec neustále avizuje, že jeho zamestnanie v zahraničí ukončí, takže tieto dávky už zrejme ani nebudú vyplácané. Navyše, vyživovaciu povinnosť voči maloletým má otec, nie štát. Otec v dovolaní len formálne pripúšťa, že rodinné prídavky nemajú suplovať vyživovaciu povinnosť rodičov, jeho úvahy o tom, aký mal byť správny výpočet výživného, však nasvedčujú o opaku. Ním navrhovaný postup výpočtu výživného nemá oporu v zákone. Samotnú výšku

výživného určili sudy správne a v súlade s rozhodovacou praxou súdov. Dodala, že dovolací súd by nemal preskúmavať správnosť skutkových zistení prvoinštančného a odvolacieho súdu (§ 442 CSP). Z týchto dôvodov žiadala nedôvodné dovolanie otca zamietnuť.

5. Opatrovník maloletých navrhol, aby dovolací súd napadnutý rozsudok „potvrdil“ ako vecne správny.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) skúmal, či je dovolanie otca procesne prípustné.

7. Dovolanie je v danom prípade podané vo veci starostlivosti súdu o maloletých. Konanie v tejto veci je upravené v § 111 až § 122 CMP. Podľa § 2 ods. 1 CMP platí, že „na konania podľa tohto zákona sa použijú ustanovenia CMP, ak tento zákon neustanovuje inak“. Právna úprava v CMP (§ 76 a § 77 CMP) obsahujúca niektoré ustanovenia o dovolaní, „neustanovuje inak“ pokiaľ ide o prípustnosť dovolania vo veciach starostlivosti súdu o maloletých. Vzhľadom na uvedené bolo potrebné posudzovať prípustnosť dovolania otca podľa ustanovení CSP.

8. Aj po zmene právnej úpravy dovolacieho konania, ktorú priniesol CSP v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou, treba dovolanie naďalej považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie aj podľa novej právnej úpravy nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu [viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7 Cdo 92/2012 (poznámka dovolacieho súdu: pokiaľ sa v ďalšom texte uvádza odkaz na „Cdo“, ide o odkaz na rozhodnutie najvyššieho súdu príslušnej spisovej značky)].

9. Najvyšší súd vo viacerých rozhodnutiach vydaných do 30. júna 2016 vyjadril záver aktuálny aj v súčasnosti, v zmysle ktorého právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní nižších súdov, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania. Otázka posúdenia, či sú, alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu.

10. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu – ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP. V danom prípade je v dovolaní uplatnený dovolací dôvod v zmysle § 421 CSP.

11. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

12. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnú normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil

správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

13. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Dovolací súd nie je viazaný rozsahom dovolania vo veciach, v ktorých možno začať konanie aj bez návrhu (§ 77 CMP). Rozsahom dovolania (kvantitatívnu stránkou dovolania) sa rozumie dovolateľom vykonané určenie toho, či napáda všetky výroky rozhodnutia odvolacieho súdu, alebo len niektorý (niektoré) z nich.

14. Otec vyvodzuje prípustnosť dovolania z § 421 ods. 1 písm. a/ CSP a (pre prípad, že dovolací súd dospeje k záveru, že jeho dovolanie podľa tohto ustanovenia prípustné nie je) z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP.

15. Podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu.

16. „Ustálená rozhodovacia prax najvyššieho súdu“ je vyjadrená predovšetkým v rozhodnutiach alebo stanoviskách najvyššieho súdu, ktoré sú publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Do tohto pojmu však možno zaradiť aj prax vyjadrenú opakovane vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ neskôr vydané rozhodnutia najvyššieho súdu nespochybnili názory obsiahnuté v rozhodnutí dosiaľ nepublikovanom, alebo dokonca tieto názory akceptovali, prípadne myšlienkovy na ne nadviazali a rozviedli alebo z nich vychádzali (3 Cdo 6/2017, 3 Cdo 158/2017, 4 Cdo 95/2017, 5 Cdo 87/2017, 6 Cdo 21/2017, 6 Cdo 129/2017, 8 Cdo 33/2017). Rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 113/2017, posudzujúce prípustnosť dovolania podaného vo veci starostlivosti súdu o maloletých, vychádza zo širšie chápaného obsahu pojmu „ustálená rozhodovacia prax“ tak, že jeho súčasťou sú tiež právne závery vyjadrené v rozhodnutiach, ktoré boli v minulosti ako judikáty publikované v oficiálnych informačných médiách vydávaných vtedajšími inštitúciami stojacimi na vrchole sústavy všeobecných súdov.

17. Každé podanie (vrátane dovolania) posudzuje aj dovolací súd podľa jeho obsahu (§ 124 ods. 1 CSP).

17.1. Pokiaľ by v dovolaní, ktoré bolo podané v danom prípade, išlo len o otázku určenia primeranej výšky výživného, obmedzil by sa dovolací súd na vysvetlenie, že určenie výšky výživného na maloleté dieťa je vždy výsledkom posúdenia vysoko individuálnych, jedinečných skutkových okolností každej prejednávanej veci nezameniteľných s okolnosťami relevantnými v iných veciach. Každé jedno rozhodnutie o výživnom na maloleté dieťa je založené na riešení čisto individuálnych otázok, ktoré nemôže byť považované za pravidlo pre iné prípady (porovnaj 5 Cdo 87/2017). Pri posúdení a hodnotení zákonom ustanovených východísk na určenie výživného postupujú sudy diferencovane v každom konkrétnom prípade a nezotrvávajú na určitých striktných hraniciach (porovnaj 8 Cdo 50/2017).

17.2. Otcom podané dovolanie nezotrváva len na spochybnení správnosti zohľadnenia čisto individuálnych (jedinečných) okolností určenia výživného na maloleté dieťa, ale za relevantnú v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP označuje otázku, či pri určení výživného súd má alebo nemá povinnosť prihliadať aj na dávky poskytované zo štátnych zdrojov, ktorými sa (sčasti) kryjú výdavky na výživu dieťaťa. Táto otázka prekračuje rámec okolností relevantných len v danom prípade a je významná z hľadiska rozhodovania všeobecných súdov aj v iných obdobných

veciach. Dovolateľ v súvislosti s akcentovaním tejto otázky poukazuje na publikované judikáty a tvrdí, že napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu sa odklonilo od právnych záverov, ktoré sú v nich vyjadrené.

18. Judikát R 69/1971, na ktorý poukazuje dovolateľ, spočíva na právnom závere, podľa ktorého pri určení výživného pre maloletého, ktorý je v učebnom pomere a je ubytovaný a stravovaný v učilišti, treba zistiť, aké hmotné a finančné zabezpečenie maloletému toto učilište poskytuje, či mu hradí cestovné na návštevu rodičov, na dovolenku a podobne. Judikát R 6/1977 obsahuje právne závery týkajúce primárne príspevku na výživu rozvedenej manželky. Podstata judikátu R 3/1985 spočíva v závere, že pre stanovenie výšky výživného na maloleté dieťa môže byť významné, dokedy matka poberala mzdu a dávky v materstve a odkedy iba materský príspevok.

19. I keď sa uvedené judikáty a v nich obsiahnuté právne závery netýkajú výslovne prídavkov na dieťa, predsa len, najmä prvý z nich, vyjadruje právny názor, podľa ktorého pri určovaní výživného na maloleté dieťa treba zohľadniť aj peňažné plnenia (dávky) platené z verejných zdrojov (čo je širší pojem ako prídavky na dieťa). V ďalšom preto dovolací súd skúmal, či sa napadnuté rozhodnutie odklonilo od podstaty právnych záverov vyjadrených v otcom označených judikátoch.

20. Z odôvodnenia dovolaním napadnutého rozhodnutia vyplýva právny názor odvolacieho súdu, podľa ktorého platenie rodinných prídavkov (vyrovnávacej dávky rodinných prídavkov) rakúskymi úradmi, resp. inštitúciami nie je takou okolnosťou, na ktorú by mal prihliadať súd v konaní o výživnom na maloleté dieťa. Podľa presvedčenia dovolacieho súdu sa odvolací súd riešením predmetnej otázky odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe (a, ako je uvedené ďalej, napadnuté rozhodnutie založil na nesprávnom právnom posúdení veci).

21. Dovolací súd vzhľadom na vyššie uvedené konštatuje, že otec v dovolaní nielenže a/ riadne označil právnu otázku, vyriešenie ktorej malo v danom prípade určujúci význam pre rozhodnutie, ale tiež b/ opodstatnene vyvodzuje prípustnosť dovolania z § 421 ods. 1 písm. a/ CSP.

22. Plnenie vyživovacej povinnosti rodičov k deťom je ich zákonná povinnosť, ktorá trvá do času, kým deti nie sú schopné samé sa živiť (§ 62 ods. 1 Zákona o rodine). Obaja rodičia prispievajú na výživu svojich detí podľa svojich schopností, možností a majetkových pomerov. Dieťa má právo podieľať sa na životnej úrovni rodičov (§ 62 ods. 2 Zákona o rodine). Pri určení rozsahu vyživovacej povinnosti súd prihliada na to, ktorý z rodičov a v akej miere sa o dieťa osobne stará. Ak rodičia žijú spolu, prihliadne súd aj na starostlivosť rodičov o domácnosť (§ 62 ods. 4 Zákona o rodine). Pri určení výživného prihliadne súd na odôvodnené potreby oprávneného, ako aj na schopnosti, možnosti a majetkové pomery povinného (§ 75 ods. 1 veta prvá Zákona o rodine).

23. Vyživovacia povinnosť rodičov k maloletým deťom, ktoré žijú v spoločnej domácnosti rodičov, je spravidla realizovaná v naturálnej forme a zahŕňa uspokojovanie všetkých bežných aj mimoriadnych potrieb dieťaťa. Rozvod alebo rozchod rodičov k maloletým deťom nemení nič na tom, že ich vyživovacia povinnosť k deťom pretrváva v zásade v rovnakom rozsahu. Pokiaľ má maloleté dieťa, ktoré nežije v spoločnej domácnosti s jedným z rodičov, trvalý pobyt na území Slovenskej republiky, jeho odôvodnené potreby treba vyhodnocovať s ohľadom na ekonomické pomery v mieste jeho trvalého pobytu; výživné na toto maloleté dieťa, ktoré mu poskytuje rodič žijúci a pracujúci v cudzine, je však potrebné stanoviť aj s prihliadnutím na tamojšie ekonomické pomery. Skutočnosť, že rodičia spolu nežijú a jeden z nich sa zdržiava a pracuje v cudzine, nemení nič na zásade, že na zabezpečení úhrady potrieb ich maloletých detí sa majú primárne podieľať

obaja rodičia. Pokiaľ sú tieto potreby hradené aj z iných zdrojov (napríklad štátnych sociálnych), v žiadnom prípade to neznamená zánik vyživovacej povinnosti rodičov k maloletým deťom. Nesprávnym by bol názor, podľa ktorého po priznaní sociálnych dávok by už maloleté dieťa nemalo mať právo podieľať sa na životnej úrovni svojich rodičov (a že by už nemalo právo na výživné zo strany rodičov). Dávky štátnej sociálnej podpory, či už sú poskytované z tuzemských alebo zahraničných zdrojov, nie sú náhradou rodinných príjmov, ale majú pomáhať riešiť (reglementovať) štátom uznávané sociálne situácie. Vo všeobecnosti platí, že štát sa podieľa na krytí nákladov na výživu a ostatných základných potrieb detí a rodín, pokiaľ to z hľadiska sociálneho a ekonomického odôvodňujú v ňom pretrvávajúce pomery.

24. Prídavok na dieťa je štátna sociálna dávka, ktorou štát prispieva rodičovi či inej oprávnenej osobe na výchovu a výživu nezaopatreného dieťaťa. I keď povinnosť prispievať na výživu maloletých majú predovšetkým rodičia a vyplácanie prídavkov na deti nenahradzuje plnenie tejto povinnosti, predsa len (aj úradmi alebo inštitúciami iných štátov) vyplácané rodinné prídavky (rodinné dávky, vyrovnávacie dávky alebo ich doplatok) môžu sčasti uhradiť odôvodnené potreby maloletého dieťaťa. Súd pri určovaní výšky výživného na maloleté dieťa musí preto prihliadať aj na to, do akej miery sú potreby maloletého hradené z takýchto zdrojov.

25. Právny názor odvolacieho súdu, v zmysle ktorého v konaní o výživné na maloleté deti nemá súd prihliadať na skutočnosť, že úrady (inštitúcie) cudzieho štátu vyplácajú rodičom rodinné prídavky, nemožno preto považovať za správny. Dovoláním napadnuté rozhodnutie teda, ako opodstatnene namieta dovolateľ, spočíva na nesprávnom právnom posúdení (§ 432 ods. 1 CSP).

26. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP).

27. Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP).

28. Najvyšší súd v súlade s uvedenými ustanoveniami napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

66.

R O Z H O D N U T I E

Všeobecná cena pohľadávky ako majetkového práva patriaceho do dedičstva sa za určitých okolností, ktoré majú vplyv na jej vymožitelnosť, nemusí rovnať jej výške.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. januára 2018 sp. zn. 8 CdoGp 1/2017)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Notárka JUDr. Anna Medveďová ako súdna komisárka Okresného súdu Brezno v dedičskej veci po poručiťovi M. R., zomrelom XX. októbri XXXX, naposledy bytom N. vydala osvedčenie o dedičstve z 2. decembra 2016 sp. zn. 3D 148/2013, Dnot 200/2013. Podľa osvedčenia o dedičstve ako dedičia zo zákona v I. dedičskej skupine prichádzajú do úvahy mal. Z. O., narodená X. júna XXXX. a mal. Z. G., narodený XX. januára XXXX, vnuci poručiťa každý rovnakým dielom, pretože dedičky Z. O. a O. R., dcéry poručiťa vyhlásili, že dedičstvo odmietajú. Právny úkon opatrovníčok v mene mal. detí - odmietnutie dedičstva - nebol rozsudkom Okresného súdu Brezno č. k. 1 P 10/2015 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 16 CoP 47/2015 schválený. Na základe predbežného šetrenia, údajov dedičov, listinných dokladov bol zostavený súpis aktív a pasív dedičstva, pričom aktíva tvorili okrem špecifikovaných hnutelností aj majetkové práva: 1. nevyplatené faktúry vystavené dodávateľom - poručiťom s uvedenými odberateľmi, číslom, splatnosťou a sumou, spolu v sume 32 116,554 € a 2. finančné prostriedky vedené vo VOLKSWAGEN Finančné služby Slovensko, s.r.o., Vajnorská 98, 831 04 Bratislava na základe splátkového kalendára k zmluve o AutoKredite č. XXXXXX, spolu uhradené v sume 16 768,79 €. Aktíva spolu boli určené sumou 66 482,34 €, špecifikované pasíva sumou 36 748,65 € a čistá hodnota dedičstva sumou 29 734,35 €. O vysporiadaní dedičstva bola uzavretá dohoda, schválená rozsudkom Okresného súdu Brezno č. k. 8P 174/2016, právoplatným 23. novembra 2016. Podľa tejto dohody majetkové práva, hnutelnosti nadobúdajú vnuci poručiťa každý po ½ s tým, že zodpovedajú za poručiťove dlhy, ktoré na nich prešli poručiťovou smrťou len do výšky ceny nadobudnutého dedičstva.

2. Proti tomuto osvedčeniu o dedičstve podal dovolanie generálny prokurátor Slovenskej republiky na podnet maloletých účastníkov konania zastúpených zákonnými zástupcami s tým, že ide o vec, v ktorej môže generálny prokurátor podať dovolanie aj bez podnetu (§ 80 ods. 2 v spojení s § 13 ods. 1 CMP). Namietal, že do súpisu aktív boli zahrnuté majetkové práva, ktoré do dedičstva vôbec nepatrili, a to majetkové práva pod pol. 2: finančné prostriedky vedené vo VOLKSWAGEN Finančné služby Slovensko, s.r.o. na základe splátkového kalendára k zmluve o AutoKredite č. XXXXXX, spolu uhradené v sume 16 768,79 €. Vzhľadom na to, že zo zmluvy, ktorú mala notárka k dispozícii vyplýva, že predmetom bolo poskytnutie úveru poručiťovi na osobný automobil Škoda Nová Octavia Classic, nemala byť táto suma zahrnutá do aktív dedičstva. V danom prípade sa pôvodne jednalo o dlh poručiťa, ktorý už bol v čase jeho smrti v podstatnej výške splatený, pričom zostatok finančných prostriedkov vo výške 2 393,57 € ako nesplatený zostatok úveru uhradila dcéra poručiťa O. R. 16. decembra 2013 a bol zaradený do pasív dedičstva. K súpisu aktív a pasív došlo až v roku 2016, kedy bola táto majetková hodnota vo vzťahu k všeobecnej hodnote majetku poručiťa bezpredmetná. Za nesprávne právne posúdenie veci, t.j. nesprávne právne posúdenie všeobecnej hodnoty majetku poručiťa považoval generálny prokurátor aj posúdenie hodnoty majetkových práv pod pol. 1. za nevyplatené faktúry spolu v sume 32 116,55 €, ktorých výška nebola správne určená, nakoľko všeobecná hodnota týchto majetkových práv - pohľadávok poručiťa - nezodpovedala ich nominálnej hodnote. Bola ovplyvnená predpokladom ich reálneho vymoženia, na čo notárka ako súdna komisárka vôbec neprihliadla a za účelom posúdenia, resp. vymoženia (aby zabránila ich prípadnému premlčaniu)

nevykonala žiadne opatrenia. Všeobecná hodnota pohľadávok zaradených do aktív dedičstva bola preukázateľne nižšia ako ich nominálna hodnota, prípadne t.č. už tieto pohľadávky nemajú z dôvodu ich premlčania hodnotu žiadnu. Na základe uvedeného konštatoval, že predmetné osvedčenie o dedičstve, ktoré má účinky právoplatného rozhodnutia o dedičstve, bolo podľa jeho názoru vydané v rozpore so zákonom, čím je daný dovolací dôvod podľa § 83 písm. i/ CMP. Navrhol uvedené rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie Okresnému súdu Brezno.

3. Účastníci dedičského konania sa k dovolaniu generálneho prokurátora písomne nevyjadрили.

4. Najvyšší súd Slovenskej republiky po zistení, že dovolanie podal generálny prokurátor Slovenskej republiky 31. júla 2017, t.j. po účinnosti Civilného mimosporového poriadku (ďalej len CMP) skúmal jeho prípustnosť podľa tohto predpisu účinného od 1. júla 2016 (§ 78 ods. 1, 2 CMP v spojení s § 83 písm. i/ CSP). Bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 86 CMP v spojení s § 464 a 438 ods. 1 CSP) preskúmal napadnuté rozhodnutie v rozsahu jeho námietok a dospel k záveru, že ho treba zrušiť.

5. Podľa § 83 písm. i/ CMP dovolanie generálneho prokurátora možno odôvodniť tým, že rozhodnutie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci.

6. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav, dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

7. Generálny prokurátor SR v dovolaní namietal nesprávne právne posúdenie veci spočívajúce v nesprávnom určení všeobecnej ceny majetku poručiteľa a čistej hodnoty dedičstva, lebo podľa jeho názoru boli do súpisu aktív dedičstva zaradené majetkové práva, ktoré do dedičstva vôbec nepatrili. Konkrétne do aktív dedičstva boli podľa jeho názoru nesprávne zaradené finančné prostriedky vedené vo VOLKSWAGEN Finančné služby Slovensko, s.r.o. na základe splátkového kalendára k zmluve o AutoKredite č. XXXXXX spolu uhradené v sume 16 768,79 €, keď zo zmluvy vyplýva, že jej predmetom bolo poskytnutie úveru poručiteľovi na osobný automobil. Išlo teda o dlh poručiteľa, ktorý bol v čase jeho smrti v podstatnej časti splatený. Zostatok úveru - dlhu v sume 2 393,57 € uhradila 16. decembra 2013, t.j. po smrti poručiteľa, jeho dcéra O. R. a táto suma bola zaradená do súpisu pasív dedičstva. Za nesprávne právne posúdenie, t.j. nesprávne právne posúdenie všeobecnej ceny majetku poručiteľa považoval aj určenie hodnoty majetkových práv uvedených pod pol. 1 ako aktív za nevyplatené faktúry spolu v sume 32 116,55 €, pretože ich hodnota bola ovplyvnená predpokladom ich reálneho vymoženía, na čo notárka vôbec neprihliadla a za účelom posúdenia, resp. vymoženía (aby zabránila ich prípadnému premlčaniu) nevykonala žiadne opatrenia. Ak by notárka ako súdna komisárka postupovala v súlade so zákonom a vykonala by potrebné dokazovanie na správne určenie všeobecnej ceny majetku poručiteľa, dospela by podľa názoru generálneho prokurátora k záveru, že treba nariadiť likvidáciu dedičstva a tým zabezpečiť ochranu práv maloletých dedičov.

8. Podľa § 396 ods. 1 CMP konania o dedičstve začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa dokončia podľa doterajších predpisov.

9. V danej veci konanie o dedičstve po poručiteľovi M. R., zomrelom XX. októbri XXXX, začalo pred účinnosťou CMP, t.j. pred 30. júnom 2016, preto v súlade s citovaným ustanovením sa dokončí podľa doterajších predpisov, t.j. podľa OSP.

10. Podľa § 38 ods. 1 prvá veta a ods. 5 OSP v znení platnom a účinnom do 30. júna 2016

na základe poverenia súdu je notár ako súdny komisár oprávnený viesť samostatne konanie o dedičstve smerujúce k vydaniu osvedčenia o dedičstve alebo k predloženiu veci súdu na vydanie uznesenia podľa § 175zd. Úkony notára podľa ods. 1 sa považujú za úkony súdu.

11. Podľa § 175m OSP (účinného do 30. júna 2016) súd zistí poručiteľov majetok a jeho dlhy a vykoná súpis aktív a pasív. Tým nie sú dotknuté ustanovenia § 175k ods. 3 a § 175l ods. 1 druhej vety.

12. Podľa § 175o ods. 1 OSP (účinného do 30. júna 2016) na podklade zistenia podľa § 175m určí súd všeobecnú cenu majetku, výšku dlhov a čistú hodnotu dedičstva, prípadne výšku jeho predĺženia v čase smrti poručiteľa. Za všeobecnú cenu majetku určí súd sumu zhodne tvrdenú účastníkmi, ak sú tvrdenia rozdielne, vykoná súd na jej zistenie potrebné dôkazy. Ustanovenie § 136 sa použije obdobne.

13. Po zistení poručiteľovho majetku a vykonaní súpisu dedičstva podľa § 175m OSP súd pristúpi k určeniu všeobecnej ceny majetku, výšky dlhov a čistej hodnoty dedičstva, prípadne jeho predĺženia v čase smrti poručiteľa.

14. Notárka ako súdna komisárka v predmetnej dedičskej veci po súpise aktív a pasív určila všeobecnú cenu majetku poručiteľa sumou 66 483 €, z ktorej sumy po odpočítaní výšky dlhov poručiteľa v sume 36 748,65 € určila čistú hodnotu dedičstva sumou 29 734,35 €. Do aktív dedičstva pritom zaradila aj majetkové práva, a to majetkové práva pod pol. 2: finančné prostriedky vedené vo VOLKSWAGEN Finančné služby Slovensko, s.r.o. na základe splátkového kalendára k zmluve o AutoKredite č. XXXXXX spolu uhradené v sume 16 768,79 € a pod pol. 1 majetkové práva za nevyplatené faktúry spolu v sume 32 116,55 €.

15. Dovolací súd v rámci svojej prieskumnej činnosti preto posudzoval, či do súpisu aktív dedičstva boli ne/správne zaradené majetkové práva pod pol. 2, ktorých zaradenie generálny prokurátor SR v dovolaní generálneho prokurátora namietal a či bola správne určená hodnota majetkových práv pod pol. 1 za nevyplatené faktúry a tým následne či bola správne určená všeobecná cena majetku poručiteľa a v konečnom dôsledku čistá hodnota dedičstva.

16. Z obsahu spisu vyplýva, že záväznou súčasťou zmluvy o AutoKredite č. XXXXXX uzavretou medzi poručiteľom a VOLKSWAGEN Finančné služby Slovensko, s.r.o., ktorej predmetom bolo poskytnutie úveru na osobný automobil Škoda Octavia Classic, bol splátkový kalendár. V zmysle Všeobecných zmluvných podmienok Zmluvy o AutoKredite čl. VI ods. 9 boli splátky a spracovateľské poplatky splatné podľa tohto splátkového kalendára s určenou dobou splácania 36 mesiacov počnúc dňom 8. marca 2011 do 8. februára 2014. Mesačná splátka bola určená sumou 16 001,42 Sk (531,15 €) a splátky spolu predstavovali sumu 16 337,16 €. Išlo teda o dlh poručiteľa (poskytnutý úver na osobný automobil), ktorý ku dňu jeho smrti existoval len vo výške zostatku v sume 2 393,57 € a ktorý zaplatila 16. decembra 2013, t.j. po smrti poručiteľa jeho dcéra O. R.. Táto suma bola ako pohľadávka - O. R. - zaradená do súpisu pasív dedičstva po poručiteľovi (pol. 14). Keďže teda išlo pôvodne o dlh poručiteľa, ktorý ku dňu jeho smrti existoval len v jeho nesplatennej časti, t.j. v sume 2 393,57 €, zaradenej do pasív dedičstva, dovolací súd dospel k záveru, že je dôvodná námietka generálneho prokurátora SR, že finančné prostriedky vedené vo VOLKSWAGEN Finančné služby Slovensko, s.r.o. na základe splátkového kalendára k zmluve o AutoKredite č. XXXXXX spolu uhradené v sume 16 768,79 € boli do aktív dedičstva zaradené nesprávne. Tieto finančné prostriedky ku dňu smrti poručiteľa existovali len vo výške nesplatennej čiastky úveru - dlhu, a to ako pasívum dedičstva - pohľadávky O. R.

17. Z obsahu spisu (č. l. 107-126, č. l. 130-131 spisu) tiež vyplýva, že poručiteľ M. R. – X. ako dodávateľ vyfakturoval vystavenými faktúrami, špecifikovaným odberateľom za vykonanie

špecifikovaných prác, špecifikovanú sumu s uvedenými dňami splatnosti, celkove sumu 32 116,55 €. Konkrétne faktúrou č. 2009/130 sumu 264,61 € so splatnosťou 4. novembra 2009, faktúrou č. 2009/104 sumu 405,22 € so splatnosťou 15. septembra 2009, faktúrou č. 2009/110 sumu 549,71 € so splatnosťou 14. septembra 2009, faktúrou č. 2009/086 sumu 427,73 € so splatnosťou 15. augusta 2009, faktúrou č. 2010/094 sumu 6 311,43 € so splatnosťou 30. septembra 2010, faktúrou č. 2010/103 sumu 1 074,74 € so splatnosťou 13. októbra 2010, faktúrou č. 2010/052 sumu 408,41 € so splatnosťou 10. júna 2010, faktúrou č. 2011/017 sumu 1 752 € so splatnosťou 6. apríla 2011, faktúrou č. 2011/027 sumu 1 584 € so splatnosťou 15. apríla 2011, faktúrou č. 2011/044 sumu 3 960 € so splatnosťou 12. mája 2011, faktúrou č. 2011/076 sumu 593,08 € so splatnosťou 25. augusta 2011, faktúrou č. 2011/105 sumu 1 235,52 € so splatnosťou 15. septembra 2011, faktúrou č. 2011/112 sumu 1 272,96 € so splatnosťou 5. októbra 2011, faktúrou č. 2011/118 sumu 501,12 € so splatnosťou 15. októbra 2011, faktúrou č. 2011/143 sumu 782,64 € so splatnosťou 6. decembra 2011, faktúrou č. 2013/051 sumu 1 483,68 € so splatnosťou 4. septembra 2013, faktúrou č. 2013/066 sumu 1 042,56 € so splatnosťou 17. novembra 2013, faktúrou č. 2013/031 sumu 265,66 € so splatnosťou 29. augusta 2013, faktúrou č. 2013/039 sumu 1 322,40 € so splatnosťou 26. septembra 2013, faktúrou č. 2013/064 sumu 2 742,10 € so splatnosťou 20. novembra 2013, faktúrou č. 2013/055 sumu 4 136,98 € so splatnosťou 3. októbra 2013, teda celkove uvedenými faktúrami sumu 32 116,55 €, ktorá ku dňu jeho smrti, t.j. XX. októbru XXXX nebola zaplatená. Hodnotu týchto nezaplatených faktúr - sumu 32 116,55 € - zaradila notárka ako súdna komisárka do aktív dedičstva po poručiteľovi ako majetkové práva (okrem už uvedených finančných prostriedkov vedených vo VOLKSWAGEN Finančné služby Slovensko, s.r.o.).

18. Podľa názoru dovolacieho súdu majetok patriaci do dedičstva, teda aj pohľadávky, v danom prípade faktúrami vystavenými poručiteľom vyfakturované sumy voči odberateľom ku dňu jeho smrti nezaplatené, musí byť ocenený cenou všeobecnou. Táto cena však nemusí, za určitých konkrétnych okolností, zodpovedať ich skutočnej cene. Takýmito okolnosťami môžu byť napr. ich splatnosť, premlčateľnosť, nesolventnosť dlžníka a pod., ktoré môžu mať značný vplyv na ich vymožitelnosť a tým na ich skutočnú - reálnu cenu. Vychádzajúc z charakteru pohľadávok, t.j. že išlo o faktúry vystavené poručiteľom za ním vykonané práce pre odberateľov, ktorí fakturované sumy v stanovený termín splatnosti nezaplatili, možno mať odôvodnené pochybnosti o pravdepodobnosti ich reálnej vymožitelnosti vo vyfakturovanej hodnote pri zohľadnení nielen nákladov potrebných na ich prípadné uplatňovanie, ale aj lehoty splatnosti vo vzťahu k plynutiu premlčacej doby a tiež ne/solventnosti odberateľov. Preto bude potrebné najprv dôsledne zistiť všetky relevantné okolnosti, ktoré môžu mať na všeobecnú cenu pohľadávok, t.j. cenu, za ktorú by ich bolo možné reálne nadobudnúť, vplyv a až následne prikrčiť k jej určeniu. Pokiaľ teda budú zistené okolnosti (namietané aj v priebehu dedičského konania), ktoré môžu všeobecnú cenu znížiť, t.j. nebude možný záver, že všeobecná cena pohľadávky (v danom prípade fakturovaná suma) sa rovná jej výške, treba vykonať potrebné dokazovanie za účelom spoľahlivého určenia, takýmito okolnosťami ovplyvnenej, všeobecnej ceny pohľadávky. Obdobný právny názor v súvislosti s oceňovaním pohľadávok v dedičskom konaní zaujal napr. Krajský súd v Hradci Králové, keď v uznesení z 29. novembra 2001 sp. zn. 17 Co 244/2001 vyslovil, že: „Pri rozhodovaní podľa § 175o ods. 1 OSP je treba určiť všeobecnú cenu i u poručiteľových pohľadávok. Všeobecná cena pohľadávky sa nemusí rovnať jej výške“. Vychádzal z toho, že u väčšiny pohľadávok sa ich všeobecná cena síce bude rovnať ich výške, avšak za určitých okolností tak byť nemusí. Za takéto okolnosti považoval napr. extrémne dlhú dobu splatnosti pohľadávky, premlčanie pohľadávky, dlžníkovu nesolventnosť a pod. Z toho možno vyvodiť, že pohľadávky musia byť ocenené v ich reálnej hodnote. Názor, že pri určení všeobecnej ceny pohľadávok patriacich do dedičstva treba zisťovať, ako je pohľadávka zaistená a vymožitelná, napr. veľmi ťažko vymožitelná pohľadávka môže byť ocenená nulovou hodnotou, zaujala ak slovenská odborná literatúra (vid' Števcík/Ficová a kolektív, Občiansky súdny poriadok, Komentár - I. diel, 2. vydanie, str.674).

19. Vychádzajúc z uvedeného dovolací súd dospel k záveru, že aj námietka generálneho prokurátora SR, týkajúca sa správnosti určenia hodnoty týchto majetkových práv - pohľadávok poručiteľa za nezaplatené faktúry - je dôvodná.

20. Nezaradenie majetkových práv pod pol. 2 do súpisu aktív dedičstva v sume 16 798,79 € a reálne určenie skutočnej hodnoty majetkových práv - pohľadávok poručiteľa za nevyplatené faktúry do aktív dedičstva zaradených pod pol. 1 v hodnote 32 116,55 € bezpochyby ovplyvní určenie všeobecnej ceny majetku poručiteľa. Za predpokladu, že by napokon pasíva prevyšovali nad aktívami, teda že by bolo dedičstvo predĺžené, prichádza do úvahy postup podľa následne citovaných ustanovení O.s.p. účinných do 30. júna 2016 pod bodom 21/ až 26/, na ktoré poukazoval aj generálny prokurátor v dovolaní. Ak by totiž podľa jeho názoru určila súdna komisárka správne hodnotu aktív dedičstva, tým aj všeobecnú cenu majetku a čistú hodnotu dedičstva, dospela by k záveru, že v danom prípade je potrebné nariadiť likvidáciu dedičstva a zabezpečiť tak ochranu práv maloletých dedičov, ktorým bolo v dôsledku nesprávneho právneho posúdenia veci právoplatne znemožnené dedičstvo odmietnuť.

21. Podľa § 175p ods. 1 OSP účastníci sa môžu dohodnúť o tom, že predĺžené dedičstvo sa prenechá veriteľom na úhradu dlhov. Táto dohoda podlieha schváleniu súdu, ktorý dohodu schváli, ak neodporuje zákonu, ak dohodu neschváli, pokračuje v konaní po právoplatnosti rozhodnutia.

22. Podľa § 175t ods. 1 OSP ak je dedičstvo predĺžené a ak nedôjde k dohode podľa § 175p, môže súd uznesením nariadiť likvidáciu dedičstva. Rozhodne o tom aj bez návrhu. Rovnako súd postupuje, ak štát navrhol likvidáciu dedičstva preto, že veriteľ odmietol prijať na úhradu svojej pohľadávky vec z dedičstva.

23. Podľa § 175 t ods. 2 OSP o nariadení likvidácie vydá súd uznesenie, v ktorom vyzve veriteľov, aby mu oznámili svoje pohľadávky v lehote, ktorú v uznesení určí a upozorní ich, že pohľadávky, ktoré nebudú pri likvidácii uspokojené, zaniknú. Toto uznesenie vyvesí na úradnej tabuli súdu.

24. Podľa § 175u ods. 1 OSP likvidáciu dedičstva súd vykoná speňažením všetkého poručiteľovho majetku. Súdny komisár je povinný postupovať s náležitou starostlivosťou tak, aby majetok speňažil za cenu, za ktorú sa rovnaký alebo porovnateľný majetok za obdobných podmienok obvykle predáva.

25. Podľa § 175u ods. 2 OSP pri speňažovaní majetku súdny komisár koná za účastníkov konania vo vlastnom mene. O každom speňaženom majetku súdny komisár informuje účastníkov konania a prihliada na ich výhodnejšie návrhy na speňaženie majetku.

26. Podľa § 175v ods. 4 OSP právoplatným skončením likvidácie zaniknú proti dedičom neuspokojené pohľadávky veriteľov. Ak však vyjde najavo ďalší poručiteľov majetok, rozdelí ho súd veriteľom do výšky ich neuspokojených pohľadávok bez zreteľa na tento zánik. Ak zostane majetkový prebytok, prejedná ho súd ako dedičstvo.

27. Teda dedičstvo je predĺžené, ak je všeobecná cena majetku nižšia ako výška dlhov (pasíva prevyšujú aktíva). V prípade predĺženia dedičstva zákon (citované ustanovenia O.s.p.) teda umožňuje uzatvoriť dohodu o prenechaní dedičstva veriteľom. Ak k uzavretiu takejto dohody, ktorá podlieha schváleniu súdom, nedôjde, prichádza do úvahy likvidácia dedičstva. Súdny komisár by mal najprv vynaložiť svoje odborné znalosti a schopnosti na to, aby medzi dedičmi a veriteľmi došlo ku konsenzu pri uzavretí tejto dohody. Prejde tak zdĺhavému procesu

likvidácie (§ 175 t O.s.p.). Legitimovaní na uzavretie dohody sú na jednej strane dedičia poručiteľa a na druhej strane veritelia poručiteľa, avšak len tí veritelia, ktorých pohľadávky boli zaradené do pasív dedičstva (prípadne štát). Nevylučuje sa ani dohoda, na základe ktorej by sa veritelia dohodli o nadobudnutí dedičstva iným spôsobom ako podľa zásad rozvrhu speňaženého dedičstva pri jeho likvidácii podľa § 175v O.s.p. (viď Števček/Ficová a kolektív, Občiansky súdny poriadok, Komentár - I. diel 2. vydanie, str. 677).

28. Nesprávnym určením výšky aktív dedičstva aj z dôvodu nevykonania potrebného dokazovania a tým nesprávnym určením všeobecnej ceny majetku poručiteľa došlo k nesprávnemu právnemu posúdeniu veci. Podanie dovolania generálneho prokurátora bolo preto v záujme ochrany práv maloletých dedičov, aby v dôsledku nesprávneho právneho posúdenia veci nebol postihnutý majetok, a to aj nad rámec zdedeného majetku a nápravu nebolo možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami. Potreba zrušenia právoplatného osvedčenia o dedičstve v danom prípade, vychádzajúc z uvedených dôvodov, prevyšovala nad záujmom zachovania jeho nezmeniteľnosti a nad princípom právnej istoty (§ 78 ods. 1, 2 CMP).

29. Najvyšší súd SR preto zrušil osvedčenie o dedičstve a vec vrátil Okresnému súdu Brezno na ďalšie konanie (§ 86 CMP v spojení s § 438 ods. 1 CSP, 449 ods. 1 CSP a § 450 CSP).

67.

R O Z H O D N U T I E

Rozhodnutie o prípustnosti prevzatia a držania v zdravotníckom zariadení bez súhlasu umiestneného, je tak závažným zásahom do osobnej slobody človeka, že prvotný výsluch alebo vzhliadnutie vykoná osobne sudca.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. júla 2018 sp. zn. 2 Cdo 31/2018)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Bratislava II (ďalej aj „súd prvej inštancie“) uznesením z 20. marca 2017 č. k. 59 Pu 4/2017-10 rozhodol, že prevzatie P. T. (ďalej len „umiestnená“) do zdravotníckeho zariadenia bolo prípustné. Súd prvej inštancie po vypočutí umiestnenej, jej splnomocnenej zástupkyne a oboznámení sa s názorom ošetrujúceho lekára a zdravotnou dokumentáciou dospel k záveru, že bez ďalšej hospitalizácie a adekvátnej liečby by hrozilo zhoršenie zdravotného stavu umiestnenej, ktorá môže pod vplyvom svojho ochorenia ohrozovať predovšetkým svoj život a zdravie, ako i svoje okolie. Vo veci rozhodol s poukazom na § 262 Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“).

2. Krajský súd v Bratislave uznesením z 13. septembra 2017 sp. zn. 11 CoP 355/2017 uznesenie súdu prvej inštancie potvrdil a vyslovil, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že súd prvej inštancie po obdržaní oznámenia zdravotníckeho zariadenia, uznesením z 20. marca 2017, č. k. 59 Pu 4/2017-4 začal v zmysle § 254 ods. 2 CMP konanie o vyslovenie prípustnosti prevzatia umiestnenej v zdravotníckom zariadení a vo veci následne vykonal dokazovanie výsluchom ošetrujúcej lekárky P. a umiestnenej. Poznamenal, že zhodne so súdom prvej inštancie dospel k záveru, že zdravotný stav umiestnenej prejavujúci sa v čase umiestnenia zmenami v jej správaní, tak ako bol diagnostikovaný, si vyžadoval umiestnenie do zdravotníckeho zariadenia a pokiaľ za tejto situácie súd prvej inštancie po vykonanom dokazovaní dospel k záveru, že k prevzatiu umiestnenej do zdravotníckeho zariadenia došlo zo zákonných dôvodov, odvolací súd sa s jeho názorom plne stotožnil. K námietke umiestnenej, že súd prvej inštancie nepostupoval správne, keď nevykonal riadne dokazovanie a neoboznámil sa s jej zdravotnou dokumentáciou, odvolací súd konštatoval, že súdom prvej inštancie bolo vykonané náležité dokazovanie výsluchom umiestnenej a ošetrujúcej lekárky, na ktorých podklade rozhodoval. Uviedol, že súdu prvej inštancie nemožno vytknúť skutočnosť, že sa neoboznámil so zdravotnou dokumentáciou umiestnenej s poukazom na § 261 CMP, podľa ktorého súd sa oboznámi s názorom ošetrujúceho lekára, prípadne so zdravotnou dokumentáciou. Od súdu v prvom štádiu konania nemožno žiadať vykonanie aj iných dôkazov, ako je výsluch umiestnenej a ošetrujúceho lekára. Odvolací súd poznamenal, že akceptuje námietku umiestnenej, ktorou nesúhlasila s postupom súdu prvej inštancie, keď rozhodol bez toho, aby sa oboznámil s jej písomným vyjadrením, ktorého zaslanie vopred avizovala a z uvedeného dôvodu postupoval v súlade s § 387 ods. 1, 2, 3 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a dôvody rozhodnutia doplnil s prihliadnutím na písomné vyjadrenie umiestnenej, vyjadrenie zdravotníckeho zariadenia k odvolaniu a dôkazy založené v spise. S poukazom na uvedené odvolací súd uznesenie súdu prvej inštancie v zmysle § 387 ods. 1 CSP ako vecne správne potvrdil. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 52 CMP.

3. Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podala umiestnená dovolanie s poukazom na § 431 ods. 1 CSP v spojení s § 420 písm. f/ CSP. Uviedla, že odňatie možnosti konať pred súdom spôsobujúce nezákonnosť uznesenia odvolacieho súdu ako aj súdu prvej inštancie, spočíva v porušení procesných práv umiestnenej v tomto konaní, a to najmä v práve na výsluch

podľa § 260 ods. 2 CMP, v porušení povinnosti súdu zabezpečiť si pred vydaním rozhodnutia dostatočné množstvo dôkazov potrebných pre správne a riadne posúdenie zisteného skutkového stavu a následného právneho posúdenia veci, v porušení povinnosti skúmať splnenie podmienok a dôvodov prevzatia umiestnenej do zdravotníckeho zariadenia a v porušení svojej rozhodnutie patrične odôvodniť. Poznamenala, že v opise skutkového stavu veci sa v celom rozsahu odvoláva na jej predošlé písomné vyjadrenie, na ktoré súd prvej inštancie neprihliadol. Namietala, že súd prvej inštancie prostredníctvom svojej vyššej súdnej úradníčky vykonal výsluch umiestnenej a ošetrojúceho lekára, pričom výsluch mal byť realizovaný priamo zákonnou sudkyňou, aby tak získala priamy kontakt s umiestnenou a bol tak naplnený princíp ústnosti, priamosti ako aj rovnosti účastníkov konania, čo sa v danom prípade nestalo. Súdom prvej inštancie nesprávne zistil skutkový stav veci a tento nedostatok neodstránil ani odvolací súd, čo spôsobuje, že uznesenia súdov nižších inštancií sú vnútorne rozporné, a preto nejasné v tom, na základe akých skutočností a informácií dospeli k záveru o prípustnosti prevzatia umiestnenej do zdravotníckeho zariadenia. Mala za to, že rozhodnutie odvolacieho súdu je arbitrárne a nepreskúmateľné, pretože nie je zrejmé, čo bolo podkladom pre rozhodnutie súdov nižších inštancií. Súdy bez akéhokoľvek odôvodnenia a kritického posúdenia prihliadali výhradne len na vyjadrenia zdravotníckeho zariadenia. Súdom prvej inštancie sa neoboznámil so zdravotnou dokumentáciou umiestnenej v súlade s § 261 CMP a neprihliadol ani na lekárskeho nálezu P. N., ktorý mu iniciatívne predložila umiestnená ako aspoň jeden z náleзов tvoriacich jej zdravotnú dokumentáciu. Poznamenala, že lekárskeho nálezu P. z 13. marca 2017 je relevantný minimálne z toho hľadiska, že umiestnená spolupracuje a neodmieta liečbu psychofarmakami za normálnych okolností. Navrhla, aby dovolací súd zmenil uznesenie odvolacieho súdu tak, že rozhodne, že prevzatie umiestnenej do zdravotníckeho zariadenia nie je prípustné a umiestnenej prizná nárok na náhradu trov konania, alternatívne, že dovolací súd uznesenie odvolacieho súdu a rovnako súdu prvej inštancie zruší a vec vráti na nové konanie a rozhodnutie súdu prvej inštancie.

4. K dovolaniu umiestnenej sa písomne vyjadrilo zdravotnícke zariadenie tak, že odkázalo na svoje vyjadrenie k odvolaniu umiestnenej, ktoré považuje za relevantné aj k dovolaniu.

5. K dovolaniu umiestnenej sa vyjadrila aj okresná prokuratúra, ktorá uviedla, že postupom konajúcich súdov, najmä tým, že výsluch umiestnenej nevykonala priamo rozhodujúca sudkyňa, ale vyššia súdna úradníčka, došlo k naplneniu dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f/ CSP.

6. Na konania o prípustnosti prevzatia a držania v zdravotníckom zariadení, ktoré sa od 1. júla 2016 prejednávajú a rozhodujú podľa CMP, sa v zmysle ustanovenia § 2 ods. 1 CMP použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala včas (§ 427 CSP) osoba oprávnená na podanie dovolania, zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie umiestnenej je dôvodné.

8. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

9. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd,

alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10. Dovolateľka v dovolaní namietala, že postupom súdov nižších inštancií jej bolo odňaté právo na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f/ CSP. Pod porušením práva na spravodlivý súdny proces z hľadiska § 420 písm. f/ CSP treba rozumieť taký procesný postup súdu, ktorým súd zasiahol do Ústavou Slovenskej republiky, resp. Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd garantovaných práv dovolateľa, v dôsledku čoho bolo dovolateľovi znemožnené domáhať sa práva na súdnu ochranu prostriedkami, ktoré mu zákon priznáva.

11. Dovolateľka namietala, že k porušeniu práva na spravodlivý proces došlo postupom súdu prvej inštancie, a to najmä tým, že výsluch umiestnenej nevykonala priamo rozhodujúca sudkyňa, ale vyššia súdna úradníčka.

12. Konanie o prípustnosti prevzatia a držania v zdravotníckom zariadení je upravené v treťom diele CMP, a to v ustanoveniach §§ 252 až 271 CMP.

13. Zdravotnícke zariadenie, v ktorom je osoba umiestnená z dôvodov uvedených v osobitnom predpise (ďalej len „umiestnený“), je povinné oznámiť súdu do 24 hodín prevzatie umiestneného bez jeho informovaného súhlasu. Oznamovaciu povinnosť má zdravotnícke zariadenie aj vtedy, ak umiestnený svoj informovaný súhlas odvolá, a to do 24 hodín od odvolania informovaného súhlasu (§ 253 ods. 1 CMP).

14. Účastníkom konania o prípustnosti prevzatia a držania v zdravotníckom zariadení je umiestnený a zdravotnícke zariadenie (§ 255 ods. 1 CMP).

15. Súd umiestneného vyslúchne (§ 260 ods. 1 CMP). Výsluch umiestneného súd uskutoční spôsobom, ktorý je vhodný a primeraný s ohľadom na zdravotný stav. Ak je výsluch na ujmu zdravotného stavu, možno od výsluchu upustiť. Súd v takom prípade umiestneného vzhľadom (§ 260 ods. 2 CMP). Ak o to požiada umiestnený, vyslúchne ho súd vždy (§ 260 ods. 3 CMP).

16. Právo na osobnú slobodu je zaručené prostredníctvom článku 5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, článku 8 Listiny základných ľudských práv a slobôd a článku 17 Ústavy Slovenskej republiky. Článok 17 Ústavy Slovenskej republiky uvádza, že prípady, v ktorých možno prevziať osobu do zdravotníckej starostlivosti alebo ju v nej držať bez jej súhlasu, môžu byť definované len zákonom [zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 576/2004 Z. z.“)]. Aby nedochádzalo k zneužitiu tohto inštitútu, CMP upravuje v ustanoveniach § 252 až § 271 osobitné konanie o prípustnosti prevzatia a držania v zdravotníckom zariadení (tzv. detenčné konanie). Dôvody, pre ktoré môžu byť fyzické osoby bez svojho súhlasu umiestnené a držané v ústave vykonávajúcom zdravotnú starostlivosť, sú uvedené v zákone č. 576/2004 Z. z., ide napr. o choroby, pri ktorých je možné uložiť povinné liečenie.

17. Detenčné konanie prebieha obligatórne s pojednávaním. Z hľadiska priebehu konania sa rozlišujú dve štádiá detenčného konania, ktoré na seba vzájomne nadväzujú. Pre obidve fázy je zásadná skutočnosť, že zdravotnícke zariadenie môže umiestneného vždy prepustiť, aj keď súd rozhodol, že existovali zákonné dôvody na prevzatie osoby do zariadenia. Prvou fázou je konanie o vyslovenie prípustnosti prevzatia do zdravotníckeho zariadenia a druhou fázou je konanie o prípustnosti ďalšieho držania v zdravotníckom zariadení.

18. Detenčné konanie je mimosporovým konaním ovládaným princípom vyšetrovacím a je preto povinnosťou súdu, aby v súčinnosti s účastníkmi konania zistil skutočný stav veci (princíp materiálnej pravdy). Preukázanie skutočností právne relevantných pre vydanie meritórneho rozhodnutia súd zisťuje v procese dokazovania. Za dôkaz môžu slúžiť všetky prostriedky získané zákonným spôsobom, ktorými sa preukáže opodstatnenosť detencie. Jedným z dôkazných prostriedkov, ktorý slúži na objasnenie stavu veci, je výsluch účastníkov konania, ide pritom o špecifický dôkazný prostriedok. K výsluchu by mal súd pristúpiť, ak tieto skutočnosti nie je možné preukázať inak. V detenčnom konaní zákon ukladá súdu povinnosť vyslúchnuť osobu umiestneného, pričom cieľom výsluchu je vo všeobecnej rovine garantovať tejto osobe všetky jednotlivé zložky práva na spravodlivý proces a vyvážiť nerovné podmienky pri ich uplatnení. Súčasným cieľom výsluchu je zistenie názoru umiestnenej osoby, a to priamo na základe vnemov sudcu. Pravidlá pre výsluch účastníka konania ako druhu dôkazného prostriedku upravuje § 195 CSP. Za určitých okolností, s ohľadom na zdravotný stav osoby, je možné od výsluchu upustiť. Ak o výsluch požiada osoba, o ktorej spôsobilosti sa koná, musí ju súd vyslúchnuť vždy. Obligatórnosťou priamej a bezprostrednej komunikácie s osobou na jej žiadosť sa sleduje vytvorenie procesného priestoru pre vyjadrenie sa k veci a možnosti ovplyvniť priebeh konania a rozhodnutie súdu. Okolnosťou odôvodňujúcou upustenie od výsluchu je zlý zdravotný stav osoby, prípadne ak by bol výsluch s ohľadom na zdravotný stav na ujmu osoby. Už z čl. 4 Základných princípov CMP vyplýva, že súd zodpovedá za to, že zabezpečí počas konania účinnú realizáciu procesných práv všetkých účastníkov konania, teda aj umiestneného [viď publikáciu Civilný mimosporový poriadok, Komentár, C. H. Beck, Praha, 2017, str. 837 až 842; (ďalej len „Komentár“)].

19. Dovolací súd upriamuje pozornosť na novú právnu úpravu, ktorá v CMP (v § 260 a v § 243 CMP) zaviedla v prípade, ak súd upustí od výsluchu osoby umiestnenej v zdravotníckom zariadení (ako aj v prípade konania o spôsobilosti na právne úkony) nový inštitút, a to inštitút vzhľadnutia osoby, o ktorej detencii sa koná. Vychádza zo zásady, že je neprípustné rozhodovať o tak závažnom zásahu do slobody človeka, akým obmedzenie osobnej slobody je, len „od stola“, ale je potrebné počuť názor posudzovanej osoby, prípadne ju aspoň vidieť. Zákon tak súdu ukladá povinnosť osobu, o ktorej detencii sa koná, vzhliadnuť v prípade, ak sa upustí od jej výsluchu. Nie je vylúčené, že v určitých prípadoch sa vzhliadnutie prelína s výsluchom účastníka, pri ktorom s ním má sudca tiež priamy očný kontakt. Vzhliadnutie možno vnímať ako osobitný procesný postup, ktorý smeruje k naplneniu požiadavky prirodzenej dôstojnosti človeka, jeho osobnej nezávislosti vrátane slobody autonómie, nediskriminácie, rešpektovaniu odlišností osôb so zdravotným postihnutím. Povinnosťou súdu pri rozhodovaní o osobnej slobode človeka je vychádzať zo subjektívneho hľadiska, ktoré znamená, že súd primárne nevychádza z diagnózy osoby, o ktorej sa rozhoduje, ale ako sa navonok prejavuje jej schopnosť obstarat' si svoje veci, začleniť sa do bežného života, reagovať na bežné impulzy. Ako a kto má zrealizovať vzhliadnutie právna úprava vyslovene nevymedzuje, nie je však vylúčené, že v určitých prípadoch sa prelína s výsluchom účastníka, pri ktorom má sudca s účastníkom tiež priamy očný kontakt (viď Komentár, str. 841).

20. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že sudcovia, ktorí rozhodujú o závažných veciach zasahujúcich do súkromného života človeka (akými sú konania v niektorých statusových veciach fyzických osôb), by v zásade mali mať osobný kontakt s týmto človekom (porovnaj rozhodnutia ESLP v veciach: X a Y p. Chorvátsku, sťažnosť č. 5193/09; Sýkora p. Českej republike, sťažnosť č. 23419/07 a ďalšie). Z uvedeného tak možno ustáliť, že vzhliadnutie by mal primárne vykonať sudca. Nakoľko sa vzhliadnutím rozumie pokus o zistenie stavu človeka vlastným pozorovaním sudcu, ktorý o detencii rozhoduje, nemá byť realizovaný prostredníctvom inej súdnej osoby. Je totiž vždy nevyhnutné, aby si sudca sám na základe priameho kontaktu s umiestnenou osobou vytvoril úsudok nielen o možnostiach jej výsluchu, ktorý je jednou z procesných záruk určených na ochranu jej základného práva

na osobnú slobodu, ale tiež o schopnosti umiestnenej osoby chápať obsah uznesenia súdu o prípustnosti prevzatia do ústavu. Z judikatúry ESLP taktiež vyplýva, že v určitých výnimočných situáciách postačí, ak tento úkon vykoná na základe poverenia sudcu vyšší súdny úradník, a to však najmä vtedy, ak sa rozhoduje o osobe, o ktorej detencii už bolo skôr rozhodované, ktorá už bola v minulosti sudcom vzhliadnutá a v prebiehajúcom konaní je jej zdravotný stav, pre ktorý už bola v minulosti držaná v zdravotníckom zariadení, podľa aktuálnych lekárskech posudkov takej povahy, že nie je možné očakávať jej zlepšenie (porovnaj rozhodnutie ESLP vo veci Berková p. Slovenskej republiky, sťažnosť č. 67149/01; Ivinović p. Chorvátsku, č. 13006/13; Lashin p. Rusku, sťažnosť č. 33117/02). Takýto mimoriadny postup súdu však musí byť v odôvodnení jeho rozhodnutia podrobne a dôkladne odôvodnený (viď stanovisko NS ČR sp. zn. Cpjn 201/2015).

21. V danom prípade je z obsahu spisu zrejmé, že výsluch umiestnenej vykonala 20. marca 2017 vyššia súdna úradníčka, pričom šlo o jej prvotný výsluch. Dovolací súd opätovne poukazuje na to, že vzhľadom k tomu, že o takom závažnom zásahu do slobody človeka, akým je či už obmedzenie spôsobilosti na právne úkony, alebo prevzatie a držanie v zdravotníckom zariadení, je neprípustné rozhodovať len „od stola“, ale je potrebné počuť názor posudzovanej osoby, prípadne ju aspoň vidieť. Na základe uvedeného dovolací súd uzatvára a opakuje, že bez ohľadu na to, či ide o výsluch alebo vzhliadnutie, pri tak závažnom zásahu do osobného stavu človeka, je potrebné, aby túto osobu vypočul sudca. Inak sudca o osude človeka rozhoduje bez osobného kontaktu s ním a inak len na základe informácií obsiahnutých v spise. Dovolací súd v nadväznosti na vyššie uvedené dospel k záveru, že postupom odvolacieho súdu a rovnako tak postupom súdu prvej inštancie došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ CSP).

22. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu sa do 30. júna 2016 ustálila na tom, že ak v konaní došlo k procesnej vade zmätočnosti uvedenej v § 237 ods. 1 O.s.p (teraz § 420 písm. f/ CSP), dovolaním napadnuté rozhodnutie treba zrušiť; najvyšší súd v týchto prípadoch zrušoval napadnuté rozhodnutia bez toho, aby sa zaoberal správnosťou v nich zaujatých právnych záverov (viď napríklad rozhodnutia sp. zn. 1 Cdo 44/2015, 2 Cdo 111/2014, 3 Cdo 4/2012, 4 Cdo 263/2013, 5 Cdo 241/2013, 6 Cdo 591/2015, 7 Cdo 212/2014, 8 Cdo 137/2015). Vzhľadom na to sa dovolací súd ani v preskúmvanej veci nezaoberal ďalšou dovolacou argumentáciou umiestnenej.

23. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s citovanými ustanoveniami napadnuté uznesenie odvolacieho súdu a rovnako tak súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

68.

R O Z H O D N U T I E

Právny poriadok Slovenskej republiky nevyklučuje možnosť, aby sa ten, kto o sebe tvrdí, že je biologickým otcom maloletého dieťaťa, domáhal určenia neplatnosti súhlasného vyhlásenia rodičov podľa § 91 ods. 1 Zákona o rodine. V konaní má kľúčový význam najlepší záujem maloletého dieťaťa.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. októbra 2017 sp. zn. 6 Cdo 224/2016)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Žalobca sa žalobou podanou na okresný súd 27. 6. 2013 domáhal, aby súd určil, že súhlasné vyhlásenie rodičov o určenie otcovstva urobené žalovanou 1/ a žalovaným 2/ dňa 26. 2. 2013 je neplatné, aby súd určil, že žalobca je otcom maloletého L. J. V., nar. X. X. X. a aby súd zveril maloletého L. J. V. do osobnej výchovy žalovanej 1/ a uložil mu povinnosť prispievať na jeho výživu sumou 100 eur mesačne k rukám žalovanej 1/ vždy do 15. dňa príslušného mesiaca vopred a aby upravil jeho styk s maloletým.

2. Okresný súd Košice II rozsudkom zo 17. decembra 2013 č. k. 25C/117/2013 -103 žalobu zamietol a vyslovil, že o náhrade trov konania rozhodne samostatným uznesením. Vo vzťahu k žalobe o určenie neplatnosti súhlasného vyhlásenia o otcovstve urobené žalovanou 1/ a žalovaným 2/ uviedol, že žalobca osvedčil naliehavý právny záujem na požadovanom určení v zmysle § 80 písm. c/ Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „O.s.p.“), lebo v prípade vyhovenia žalobe, by sa zmenilo jeho právne postavenie v tom, že by sa stal aktívne legitimovaným na podanie žaloby o určenie otcovstva k maloletému. Z výsledkov vykonaného dokazovania dospel k záveru, že neboli preukázané v konaní tvrdenia žalobcu o neplatnosti právneho úkonu súhlasného vyhlásenia rodičov o otcovstve žalovaného 2/ k maloletému L. J. V.. Uviedol, že žalobcom tvrdené okolnosti, že žalovaná 1/ musela vedieť o jeho biologickom otcovstve k maloletému a že žalovaný 2/ podľa jeho vedomostí neudržiaval so žalovanou 1/ žiadny partnerský a ani intímny vzťah a o dieťa sa vôbec nezaujímal, nevyklučujú existenciu intímneho vzťahu žalovaných 1/ a 2/ v rozhodnom období pre počatie maloletého dieťaťa a teda nedokazujú nedostatok ich vôle pri súhlasnom vyhlásení otcovstva. Ani samotná okolnosť, že žalovaná 1/ nepopierala biologické otcovstvo žalobcu k maloletému L. J., prípadne, že sa priamo vyjadrovala o otcovstve žalobcu k maloletému, nevyklučuje možnosť biologického otcovstva žalovaného 2/. V tejto súvislosti poukázal na písomné vyjadrenie žalovaných 1/ a 2/, v ktorom uviedli, že súhlasné vyhlásenie o otcovstve žalovaného 2/ k maloletému urobili slobodne, vážne, určite a zrozumiteľne, že si boli vedomí právnych účinkov s týmto úkonom spojených a že tieto účinky svojím prejavom chceli vyvolať. Podľa okresného súdu uvedený právny úkon žalovaných 1/ a 2/ neodporuje ani zákonu, lebo nie je v rozpore s ustanovením § 91 Zákona o rodine. Jeho zmyslom je určenie otcovstva k maloletému dieťaťu, čo v danom prípade súhlasným vyhlásením žalovanej 1/ a žalovaného 2/ bolo dosiahnuté. Žalobca nepreukázal, že výsledok tohto súhlasného vyhlásenia je nepravdivý (skutočnosť ním uvádzaná nedokazujú jeho otcovstvo k maloletému) a ani to, že úmyslom žalovaných 1/ a 2/ bolo iba vylúčiť žalobcu z otcovstva k maloletému L. J. Žalobu o určenie neplatnosti súhlasného vyhlásenia o otcovstve považoval preto za nedôvodnú. Následne považoval za neopodstatnenú aj žalobu žalobcu o určenie otcovstva a o úpravu rodičovských práv a povinností k maloletému. Zákon o rodine totiž umožňuje určenie otcovstva podľa tretej zákonnej domnienky len v prípade, ak otcovstvo k maloletému dieťaťu nebolo určené v zmysle prvej alebo druhej zákonnej domnienky. Keďže v danom prípade otcovstvo k maloletému L. J. bolo určené súhlasným vyhlásením žalovanej 1/ a žalovaného 2/, neboli splnené podmienky pre rozhodnutie súdu o určení otcovstva žalobcu k maloletému. Nevykonan preto žalobcom a kolíznym

opatrovníkom navrhnuté dôkazy smerujúce k preukázaniu biologického otcovstva žalobcu k maloletému a za nevyhnutný nepovažoval vykonať ani dôkaz výsluchom žalovanej 1/ a žalovaného 2/. Právne vec posúdil podľa § 37 ods. 1 a § 39 Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“) resp. podľa § 84, § 85 ods. 1, § 90, § 91 ods. 1 a § 94 Zákona o rodine.

3. Krajský súd v Košiciach rozsudkom z 27. mája 2016 sp. zn. 8CoP/453/2015 na odvolanie žalobcu rozsudok okresného súdu potvrdil. V odôvodnení rozsudku uviedol, že súd prvého stupňa zistil skutkový stav veci, v súlade s § 132 O.s.p. vyhodnotil dôkazy, a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti, pričom starostlivo prihliadol na všetko, čo vyšlo v konaní najavo, vrátane toho, čo uviedli účastníci a vec posúdil podľa správnych ustanovení Zákona o rodine. Odôvodnenie napadnutého rozsudku považoval za presvedčivé a s jeho závermi sa v celom rozsahu stotožnil. Poukázal na to, že podľa platnej právnej úpravy otcovstvo k dieťaťu môže byť určené len na základe jednej z domnienok otcovstva, ktoré pripúšťa Zákon o rodine. Právoplatne určené otcovstvo k dieťaťu môžu zaprieť len zákonom taxatívne vymenované aktívne legitimované osoby, t. j. matka, otec a dotknuté dieťa za predpokladu, že na zapretie otcovstva boli splnené podmienky, ktoré ustanovuje zákon. Vyslovil názor, že o právnom úkone, ktorým je súhlasné vyhlásenie rodičov o otcovstve k maloletému dieťaťu, nie je možné riadne a zákonne rozhodnúť v konaní o určenie neplatnosti právneho úkonu podľa Občianskeho súdneho poriadku, lebo platnosť tohto právneho úkonu je predmetom konania o zapretie otcovstva podľa zákonných ustanovení Zákona o rodine, ktorý je špeciálnou právnou úpravou k Občianskemu súdnemu poriadku. V opačnom prípade by tak došlo k nezákonnému obchádzaniu špeciálnej právnej úpravy postupom podľa všeobecnej právnej úpravy. S prihliadnutím na zákonnú úpravu aktívne legitimovaných osôb v konaní o zapretie otcovstva uviedol, že hoci v konaní boli preukázané skutočnosti svedčiace o prítomnosti žalobcu pri pôrode maloletého a následnej komunikácii medzi ním a žalovanou 1/ o jeho otcovstve k maloletému, čo vyvoláva pochybnosti o skutočnom otcovstve žalovaného 2/ a hoci je v záujme maloletého dieťaťa, aby bolo jednoznačne dokázané, kto je jeho biologickým otcom dospel k záveru, že v tomto konaní nebolo možné túto skutočnosť preukázať. Rozsudok okresného súdu považoval preto za vecne správny a podľa § 219 ods. 1 O.s.p. ho potvrdil. K nevykonaniu dôkazu nariadením znaleckého dokazovania okresným súdom v zmysle jeho uznesenia z 30. septembra 2014 uviedol, že matka neposkytla súčinnosť a preto tento dôkaz nemohol byť vykonaný. Konajúce súdy mohli už len rozhodnúť na základe vykonaných dôkazov, predovšetkým rodného listu maloletého dieťaťa, v ktorom je označený ako otec žalovaný 2/.

4. Proti tomuto rozsudku krajského súdu podal včas dovolanie žalobca. Prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania vyvodzoval z ustanovenia § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „C.s.p.“), t. j. že mu súd nesprávnym procesným postupom znemožnil uskutočňovať jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Existenciu tejto procesnej vady odôvodnil (okrem iného) tým, že tak okresný súd, ako aj krajský súd, rozhodli vo veci bez vykonania dokazovania potrebného na zistenie skutkového stavu veci. Predovšetkým okresný súd nezabezpečil riadne dokazovanie výsluchom žalovaných 1/ a 2/ a v tomto smere neurobil nápravu ani krajský súd. Poukázal na to, že žalovaná 1/ a žalovaný 2/ boli počas celého konania pasívni, relevantne sa k prejednávanej veci nevyjadřili, obaja odmietli v konaní pred súdom vypovedať a napriek tomu, že v konaní bolo nariadené vykonať znalecké dokazovanie znalcom z odboru genetiky, žalovaná 1/ sa odmietla dostaviť spolu s maloletým dieťaťom k znalkyni za účelom odobratia vzoriek pre potreby analýzy DNA, pričom okresný súd (ani krajský súd) nezabezpečil ich účasť. Tento dôkaz, ktorý považoval za kľúčový, pre nespoluprácu a neposkytnutie súčinnosti žalovanou 1/, napokon urobený nebol. Nebol vykonaný ani dôkaz výsluchom svedkov navrhnutých žalujúcou stranou. Hoci žalovaní 1/ a 2/ nepopreli jeho tvrdenia, ktorými odôvodňoval opodstatnenosť žaloby a hoci k nevykonaniu znaleckého dokazovania došlo pre odmietavý postoj žalovanej 1/, okresný súd rozhodol v jeho neprospech a krajský súd jeho rozhodnutie potvrdil. V dovolaní ďalej poukázal na viaceré

stanoviská Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) o povinnosti súdov uviesť v rozsudkoch dostatočné dôvody, na ktorých založili svoje rozhodnutia a na povinnosť súdov zaoberať sa najdôležitejšími argumentmi vznesenými účastníkmi konania a uviesť dôvody pre prijatie alebo odmietnutie týchto argumentov s tým, že pokiaľ súdy takýmto spôsobom nepostupujú, ide o porušenie práva na spravodlivý proces. Mal za to, že v predmetnej veci rozsudky konajúcich súdov nie sú dostatočne odôvodnené, keďže sa nezaoberali jeho argumentami a dôkaznými návrhmi a riadne v nich nebolo odôvodnené ani to, prečo nevykonali všetky ním navrhnuté dôkazy. Porušenie práva na spravodlivý proces videl aj v tom, že argumentácia krajského súdu podľa ktorej o právnom úkone, ktorým je súhlasné vyhlásenie rodičov o otcovstve, nie je možné riadne a zákonne rozhodnúť v konaní o určenie neplatnosti právneho úkonu, lebo platnosť tohto právneho úkonu je predmetom konania o zapretie otcovstva podľa ustanovení Zákona o rodine, je v rozpore so zákonom. Prijatým záverom krajského súdu sa mu v podstate znemožňuje právo na súdnu ochranu, a to za situácie, keď žalovaná 1/ a žalovaný 2/ urobili súhlasné vyhlásenie o otcovstve s vedomím, že žalovaný 2/ nie je skutočným biologickým otcom dieťaťa. Poukázal na to, že určite nebolo úmyslom zákonodarcu, keď formuloval zákonné domnienky a predpoklady pre určenie otcovstva, že otcovstvo súhlasným vyhlásením rodičov bude robiť muž, ktorý nie je biologickým otcom dieťaťa. V tejto súvislosti dával do pozornosti rozhodnutie ESLP vo veci Paulík c/a Slovenská republika, z ktorého možno vyvodiť, že v prípade, ak skutočný stav (biologické otcovstvo) je v rozpore s právnym stavom (právnym otcovstvom) založeným na základe domnienky, ktorá spôsobuje právne následky a zároveň dôjde k stretu s právom jednotlivca garantovaného Dohovorom o ochrane ľudských práv a slobôd (ďalej len „Dohovor“), nemala by absentovať v právnej úprave možnosť nápravy takéhoto nežiadúceho (protiprávneho) stavu. V dovolaní poukázal aj na to, že od okamihu zistenia, že žalovaná 1/ nechce bez relevantného dôvodu uznať jeho otcovstvo k maloletému, využíva všetky zákonné možnosti na dosiahnutie nápravy. Vo vzťahu k nemu dochádza k porušeniu čl. 6. a čl. 8. Dohovoru a aj k porušeniu čl. 19 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava“). Konajúcim súdom vytýkal aj to, že pri rozhodovaní veci nevzali vôbec do úvahy ním tvrdené skutočnosti, ktorými odôvodňoval opodstatnenosť žaloby a ktoré neboli počas celého konania žalovanou 1/ a žalovaným 2/ spochybňované, keďže žalovaní odmietli k týmto skutočnostiam vypovedať a tiež skutočnosť, že k súhlasnému vyhláseniu žalovanej 1/ a žalovaného 2/ o otcovstve došlo až v priebehu konania, v ktorom sa domáhal určenia otcovstva (išlo o konanie vedené pred Okresným súdom Košice II pod sp. zn. 23P/160/2012), čo tiež svedčí o tom, že účelom súhlasného vyhlásenia bolo jeho vylúčenie z otcovstva a rodičovských práv. Navrhol preto, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok krajského súdu a tiež okresného súdu zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

5. Žalovaná 1/ a žalovaný 2/ vo vyjadrení k dovolaniu uviedli, že ho považujú za účelové. Súd prvej inštancie a rovnako aj krajský súd vo veci správne rozhodli. Z dovolania žalobcu nevyplýva, že by postupom súdov bolo porušené jeho právo na spravodlivý proces. Mali za to, že neboli splnené ani podmienky prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1) C.s.p. Naďalej trvali na tom, že žalobca nemá naliehavý právny záujem na požadovanom určení a že vzhľadom na ustálenú súdnu prax slovenských súdov nie je daná jeho aktívna legitimácia v konaní. Navrhli preto, aby dovolací súd jeho dovolanie odmietol.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 C. s. p.) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote strana, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 C.s.p.), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 C.s.p.), bez nariadenia pojednávania dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je podľa § 420 písm. f) C.s.p. prípustné a súčasne tiež dôvodné.

7. V danom prípade bolo dovolanie podané po 1. júli 2016, kedy nadobudol účinnosť Civilný sporový poriadok. Najvyšší súd preto podmienky, za ktorých možno podať dovolanie

posudzoval podľa právnej úpravy účinnej od uvedeného dňa, t. j. podľa Civilného sporového poriadku.

8. Podľa § 419 C.s.p. proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa.

9. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné a podmienky prípustnosti dovolania, sú uvedené v ustanoveniach § 420 a § 421 C.s.p. V preskúmvanej veci žalobca uplatnil dovolací dôvod v zmysle § 420 písm. f) C.s.p.

10. Podľa citovaného zákonného ustanovenia dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

11. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) O.s.p. treba rozumieť taký vadný postup súdu, ktorý sa prejavuje v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, vymykajúcich sa nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktorý tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti). Pri posudzovaní znemožnenia uskutočňovať strane jej patriace procesné práva, je nevyhnutné skúmať intenzitu zásahu do práva na spravodlivý proces a jednotlivé konkrétne porušenia procesných práv je potrebné hodnotiť v kontexte celého súdneho konania, v kontexte dopadu na ďalšie procesné postupy súdu a možnosti strany namietať alebo zvrátiť nesprávny postup súdu.

12. Žalobca odôvodnil porušenie práva na spravodlivý proces v podstate tým, že súdy svoje rozhodnutie riadne neodôvodnili (urobili ho nepreskúmateľným), resp. že odvolací súd mu argumentáciou, podľa ktorej súd o právnom úkone súhlasného vyhlásenia rodičov o otcovstve k maloletému dieťaťu, nemôže riadne a zákonne rozhodnúť v konaní o určenie neplatnosti právneho úkonu, odňal právo na prístup k súdu a ďalej, že súdy nevykonali ním navrhnuté dôkazy, hoci ich vykonanie bolo nevyhnutné pre rozhodnutie vo veci.

13. K prvej námietke dovolateľa treba uviesť, že podľa stabilizovanej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) zmyslom a účelom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy je zaručiť každému reálny prístup k súdu (I. ÚS 62/97, II. ÚS 26/96). Obsah práva na súdnu ochranu v čl. 46 ods. 1 Ústavy spočíva aj v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Jeho obsahom je i zákonom upravené relevantné konanie súdov. K porušeniu základného práva na súdnu ochranu v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy preto dochádza aj vtedy, pokiaľ by komukoľvek bola odmietnutá možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a pokiaľ by súd odmietol konať a rozhodovať o podanom návrhu (žalobe) fyzickej alebo právnickej osoby (I. ÚS 35/98). Procesnoprávny rámec nezávislého rozhodovania všeobecných súdov predstavujú predovšetkým princípy riadneho a spravodlivého procesu, ako vyplývajú z čl. 46 a nasl. Ústavy a čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Právo na spravodlivý proces je naplnené aj tým, že všeobecné súdy zistia skutkový stav a po výklade a použití relevantných noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo že boli prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces (IV. ÚS 252/04). Obdobne k riešeniu tejto otázky pristupuje aj judikatúra

ESLP (pozri napr. rozhodnutie Hirvisaari v. Fínsko). Jedným z princípov predstavujúcich súčasť práva na spravodlivý proces a vylučujúcich ľubovôľu pri rozhodovaní je aj povinnosť súdu presvedčivo a náležite svoje rozhodnutia odôvodniť (I. ÚS 243/07). Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení svojho rozhodnutia dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda, inými slovami na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé.

14. Rovnako ustálená judikatúra ESLP uvádza, že súdy musia v rozsudkoch jasne a zrozumiteľne uviesť dôvody, na ktorých založili svoje rozhodnutia, že súdy sa musia zaoberať najdôležitejšími argumentami vznesenými stranami sporu a uviesť dôvody pre prijatie alebo odmietnutie týchto argumentov, a že nedodržanie týchto požiadaviek je nezlučiteľné s ideou práva na spravodlivý proces (pozri napr. Garcia Ruiz v. Španielsko, Vetrenko v. Moldavsko, Kraska v. Švajčiarsko).

15. Aj najvyšší súd už v minulosti vo viacerých svojich rozhodnutiach práve pod vplyvom judikatúry ESLP a judikatúry ústavného súdu zaujal stanovisko, že medzi práva účastníka občianskeho súdneho konania na zabezpečenie spravodlivej ochrany jeho práv a právom chránených záujmov patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces a že za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite, v súlade s ustanovením § 157 ods. 2 O.s.p. (§ 220 ods. 2 a 3 C.s.p.) odôvodniť, je totiž odrazom práva účastníka na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa vyporiadava so všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatnenej žaloby, ako aj so špecifickými námietkami účastníka. Porušením uvedeného práva účastníka na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej sa účastníkovi konania odníma možnosť náležite skutkovo aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov (pozri napr. rozhodnutia Najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 131/2009, sp. zn. 2 Cdo 43/2012, sp. zn. 4 Cdo 165/2009, sp. zn. 5 Cdo 257/2010, sp. zn. 6 Cdo 362/2013, sp. zn. 7 Cdo 255/2012, sp. zn. 8 Cdo 72/2013).

16. Dovolací súd na základe zhora uvedených úvah dospel k záveru, že za znemožnenie strane uskutočňovať jej patriace procesné práva v takej miere, že dochádza k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) C.s.p., treba považovať aj taký postup súdu, ktorým sa strane odmieta možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a ktorým dochádza k odmietnutiu spravodlivosti (*denegatio iustitiae*), keď súdom prijaté závery nemajú svoj racionálny základ v interpretácii príslušných ustanovení právnych predpisov a teda sú svojvoľné a neudržateľné a keď rozhodnutie súdu neobsahuje žiadne dôvody alebo ak v ňom absentuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie vo veci, prípadne, ak argumentácia obsiahnutá v odôvodnení rozhodnutia je natoľko vnútorne rozporná, že rozhodnutie ako celok je nepresvedčivé.

17. Dovolací súd po preskúmaní veci dospel k záveru, že konanie pred odvolacím súdom (aj pred súdom prvej inštancie), z hľadiska vyššie nastavených požiadaviek práva na spravodlivý proces, nemôže v kontexte celého súdneho konania obstať.

18. Predovšetkým treba uviesť, že odvolací súd nedal v dôvodoch rozsudku žiadnu odpoveď na právnu argumentáciu žalobcu uvedenú v odvolaní, týkajúcu sa neplatnosti právneho úkonu podľa § 37 OZ a neplatnosti právneho úkonu podľa § 39 OZ, hoci táto mala rozhodujúci význam pre rozhodnutie o odvolaní, a len konštatoval, že súd prvej inštancie sa vyporiadal s námietkami žalobcu uplatnenými v odvolaní, čo však vôbec nezodpovedá obsahu jeho rozhodnutia. Odvolací súd nedal v dôvodoch rozsudku odpoveď ani na námietku žalobcu, že súd prvej inštancie nechal do úvahy všetky ním uvádzané skutočnosti (ich pravdivosť žalovaná

1/ a žalovaný 2/ v konaní nepopreli), hoci mali dokázať, vedomosť žalovanej 1/ a žalovaného 2/ o tom, že žalovaný 2/ nie je biologickým otcom maloletého X, a že súhlasné vyhlásenie otcovstva sledovalo vylúčenie žalobcu z otcovstva k maloletému dieťaťu, čo bolo v konaní podstatné. Odvolací súd náležite neodôvodnil ani to, prečo nevykonal žalobcom navrhnutý dôkaz o otcovstve metódou DNA, hoci vykonanie tohto dôkazu sám nariadil prostredníctvom súdu prvej inštancie. Okrem toho dôvody rozsudku odvolacieho súdu sú aj vzájomne protirečivé (rozporné), keď odvolací súd na jednej strane uvádza, že súd prvej inštancie zistil správne skutkový stav veci, no zároveň na inom mieste konštatuje pochybnosť ohľadom skutočného otcovstva žalovaného 2, vzhľadom na preukázanie prítomnosti žalobcu pri pôrode maloletého dieťaťa a následnej komunikácie medzi ním a matkou maloletého ohľadne jeho otcovstva k maloletému, čo zisteniam súdu prvej inštancie nekorešponduje. Rovnako tomu je aj v súvislosti s konštatovaním odvolacieho súdu, že súd prvej inštancie vec po právnej stránke správne posúdil a následne poukazuje na to, že o súhlasnom vyhlásení rodičov o otcovstve k maloletému dieťaťu, nie je možné riadne a zákonne rozhodnúť v konaní o určenie neplatnosti právneho úkonu podľa Občianskeho súdneho poriadku, lebo platnosť tohto právneho úkonu je predmetom konania o zapretie otcovstva podľa ustanovení Zákona o rodine. Rozsudok odvolacieho súdu je preto pre nedostatok dôvodov nepreskúmateľný a nepresvedčivý.

19. K ostatne uvedenej argumentácii odvolacieho súdu treba uviesť, že tak právna teória ako aj súdna prax nevyklúčujú možnosť domáhať sa v civilnom konaní určenia neplatnosti súhlasného vyhlásenia rodičov o otcovstve, pokiaľ by neboli náležitosti vyhlásenia právneho úkonu v zmysle § 37 a nasl. OZ splnené, resp. ak obaja vyhlasujúci rodičia vedeli, že muž, ktorý takéto vyhlásenie učinil, nie je jeho biologickým otcom (pozri Zákon o rodine, Komentár, Doc. JUDr. Bronislava Pavelková, PhD., 2. vydanie 2013, C-H-BECK, str. 543, resp. uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/492/2015). V danej veci žalobca neplatnosť súhlasného vyhlásenia žalovanej 1/ a žalovaného 2/ o otcovstve odôvodňuje práve nedostatkom náležitostí vyplývajúcich z § 37 ods. 1 a § 39 OZ, resp. tým, že žalovaná 1/ a žalovaný 2/ v čase urobenia právneho úkonu mali vedomosť o tom, že žalovaný 2/ nie je biologickým otcom maloletého L. J.. Žalobca v právnom postavení domnelého otca nemá podľa Zákona o rodine priamu možnosť zaprieť otcovstvo právneho otca, t. j. žalovaného 2/. V prípade konfliktu medzi právnym a biologickým otcom by ale nemala absentovať v právnej úprave možnosť nápravy takéhoto nežiadúceho stavu. Treba preto pripustiť na strane žalobcu možnosť domáhať sa na súde ochrany svojho práva (práva na súkromný a rodinný život) žalobou o určenie neplatnosti tohto právneho úkonu. Ak odvolací súd v danej situácii vyslovil, že v tomto konaní nie je možné riadne a zákonne o takejto žalobe rozhodnúť, odmietol žalobcovi možnosť domáhať sa zákonom stanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, čo je v rozpore s čl. 6 ods. 1 Dohovoru a čl. 46 ods. 1 Ústavy. Zároveň týmto postupom odvolacieho súdu došlo aj k porušeniu práva žalobcu na relevantné konanie súdu spojené so zákazom *denegatio iustitiae* (odmietnutie spravodlivosti). Okrem toho, uvedený záver krajského súdu, a to aj v kontexte jeho podpornej argumentácie, treba považovať za svojvoľný a neudržateľný. Zákon o rodine ako hmotnoprávny predpis totiž nie je špeciálnou právnou úpravou k Občianskemu súdnemu poriadku, ktorý je procesným predpisom. Vzťah týchto právnych predpisov nie je vzťahom špeciálnej právnej úpravy a všeobecnej právnej úpravy, a preto záver krajského súdu, že „v opačnom prípade by dochádzalo k obchádzaniu špeciálnej právnej úpravy postupom podľa všeobecnej právnej úpravy“, nemá racionálny základ v interpretácii príslušných ustanovení právnych predpisov. Zákon o rodine v ustanovení § 110 umožňuje podporné použitie ustanovení Občianskeho zákonníka, ktoré sa použijú vtedy, ak Zákon o rodine určitú otázku neupravuje alebo ju upravuje neúplne. Keďže Zákon o rodine otázku platnosti právnych úkonov, akým je aj súhlasné vyhlásenie rodičov o otcovstve, neupravuje, treba potom použiť príslušné ustanovenia Občianskeho zákonníka, t. j. možno primerane použiť tiež ustanovenia § 37 ods. 1, § 38 a § 39 OZ.

20. Podľa dovolacieho súdu za nedostatočne odôvodnený a nepresvedčivý treba považovať aj rozsudok súdu prvej inštancie. Súd prvej inštancie mal podľa žaloby o určenie neplatnosti súhlasného vyhlásenia žalovanej 1/ a žalovaného 2/ o otcovstve riešiť otázku, či za situácie, keď žalovaná 1/ a žalovaný 2/ v čase urobenia právneho úkonu mali vedomosť o tom, že žalovaný 2/ nie je biologickým otcom maloletého L. J., je tento právny úkon neplatný podľa § 37 ods. 1 OZ pre nedostatok vážnosti vôle, resp. podľa § 39 OZ pre obchádzanie zákona. V dôvodoch rozsudku mal preto predovšetkým uviesť, ktoré žalobcom tvrdené skutočnosti vzal za preukázané, a ktoré nie, a z ktorých dôkazov vychádzal, mal aspoň stručne vysvetliť, prečo sú, resp. nie sú žalobcom preukázané skutočnosti (posudzujúc ich vo vzájomnej súvislosti) spôsobilé dokázať to, že žalovaní 1/ a 2/ mali vedomosť o tom, že žalovaný 2/ nie je biologickým otcom maloletého dieťaťa, že žalovaná 1/ a žalovaný 2/ prejavom vôle (ne)zamýšľali vyvolať tie právne účinky, ktoré Zákon o rodine s takýmto prejavom vôle spája, resp. že žalovaná 1/ a žalovaný 2/ týmto prejavom vôle fakticky obchádzajú zákon (uznaníu cudzieho dieťaťa za vlastné mužom, ktorý nie je jeho biologickým otcom slúži inštitút osvojenia). V dôvodoch rozhodnutia teda chýbajú úvahy, ktorými sa súd prvej inštancie pri prijatí pre vec rozhodujúcich záverov riadil. Okrem toho, viaceré žalobcom tvrdené skutočnosti, boli súdom prvej inštancie spájané s tým, čo nimi nemalo byť dokázané, čo spôsobuje, že rozsudok súdu prvej inštancie je vnútorne rozporný (tvrdenia žalobcu, že žalovaný 2/ neudržiaval žiaden partnerský a ani intímny vzťah so žalovanou 1/, mali dokázať vedomosť žalovaných 1/ a 2/, že žalovaný 2/ nie je biologickým otcom dieťaťa a nie to, či vylučujú alebo nevylučujú existenciu partnerského a intímneho vzťahu medzi nimi). Napokon, bez bližšieho vysvetlenia a úvah zostal aj záver súdu prvej inštancie, že žalobca nepreukázal zámer žalovaných 1/ a 2/ vylúčiť ho z otcovstva k maloletému dieťaťu a teda, že ide o právny úkon neplatný pre obchádzanie zákona (význam môže mať, či žalobca, resp. žalovaný 2/ prejavoval záujem o dieťa pri jeho narodení, v čase súhlasného vyhlásenia otcovstva a následne po tomto vyhlásení, o kom sa žalovaná 1/ vyjadrovala, že je biologickým otcom maloletého dieťaťa, kedy z časového hľadiska došlo k súhlasnému vyhláseniu otcovstva).

21. Napokon zostáva posúdiť opodstatnenosť námietky žalobcu, že k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces došlo aj tým, že konajúce súdy nevykonali ním navrhnuté dôkazy (výsluch žalovaných 1/ a 2/, výsluch svedkov, znalecké dokazovanie). K tejto námietke treba uviesť, že súd nie je viazaný návrhmi strán na vykonanie dokazovania a nie je povinný vykonať všetky navrhované dôkazy. Posúdenie návrhu na vykonanie dokazovania a rozhodnutie, ktoré z nich budú v rámci dokazovania vykonané, je vždy vecou súdu (por. § 120 ods. 1 O. s. p., resp. §§ 132 a 185 C. s. p.) a nie strán sporu. Postup súdu, ktorý v priebehu konania nevykonal všetky navrhované dôkazy alebo vykonal iné dôkazy na zistenie skutkového stavu, najvyšší súd nepovažoval za dôvod zakladajúci prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f) O.s.p. (pozri R 37/1993 a R 125/1999) a ani po prijatí Civilného sporového poriadku nevykonanie dôkazu nemožno zásadne považovať za vadu zmätočnosti podľa § 420 písm. f) C. s. p. Navyše, v preskúmvanej veci v prípade výsluchu žalovanej 1/ a žalovaného 2/ ani nedošlo k tomu, že by súd prvej inštancie vykonanie takéhoto dôkazu nenariadil. Nevykonanie tohto dôkazu bolo spôsobené tým, že žalovaná 1/ a žalovaný 2/ odmietli vypovedať s odôvodnením, že proti nim je vedené trestné konanie iniciované žalobcom.

22. Ustanovenie § 131 O.s.p. neriešilo, čo v prípade, ak procesná strana odmietla vypovedať a ani neodkazovalo na § 126 ods. 1 O.s.p. (výsluch svedka), aby sa toto ustanovenie použilo pri výsluchu strany obdobne. Bolo tomu tak z dôvodu, že v prípade porušenia povinnosti vypovedať pravdu a nič nezamlčovať stranou sporu, nemohlo byť na rozdiel od svedka, trestným činom (obdobne § 195 a § 196 a nasl. C.s.p.). Ak preto strana sporu (v danej veci žalovaná 1/ a žalovaný 2/) odmietne vypovedať, musí aj znášať všetky s tým spojené procesné dôsledky, t. j. okrem iného aj tie, ktoré sú späté s povinnosťou tvrdenia a dôkaznou povinnosťou.

23. So zreteľom na vyššie uvedené dôvody možno uzavrieť, že v danom prípade v konaní pred odvolacím súdom (rovnako aj pred súdom prvej inštancie) došlo k zjavnému porušeniu kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv žalobcu spojených so súdnou ochranou práva. Najvyšší súd posudzujúc jednotlivé procesné pochybenia v kontexte celého súdneho konania dospel k záveru, že ide o tak závažné pochybenia konajúcich súdov, ktoré znemožnili žalobcovi uskutočňovať jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) C.s.p. Dovolanie žalobcu je preto v zmysle citovaného ustanovenia prípustné a zároveň aj dôvodné. Najvyššiemu súdu neostalo iné, než napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a keďže nápravu nebolo možné dosiahnuť iba zrušením jeho rozhodnutia, zrušil aj rozsudok súdu prvej inštancie a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 2 v spojení s § 450 C.s.p.).

24. Pre ďalšie konanie dovolací súd poznamenáva, že v prípade vyhovenia žalobe o neplatnosť právneho úkonu, bude vhodné rozhodnúť formou čiastočného rozsudku, keďže ide o samostatný nárok, s prihliadnutím na zásadu efektívnosti a hospodárnosti konania.

69.

R O Z H O D N U T I E

Rozhodnutím, ktorým konanie končí a proti ktorému je za podmienok uvedených v § 420 Civilného sporového poriadku prípustné dovolanie, je tiež uznesenie odvolacieho súdu potvrdzujúce uznesenie súdu prvej inštancie o odmietnutí odporu proti platobnému rozkazu.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. januára 2018 sp. zn. 1 Cdo 97/2017)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Košice - okolie („súd prvej inštancie“) uznesením z 12. februára 2016 č. k. 16 C 882/2015-14 odmietol odpor žalovaného proti platobnému rozkazu z 29. októbra 2015 č. k. 16 C 882/2015-9 z dôvodu nedostatku náležitostí. V rozhodnutí uviedol, že žalovaný v odpore nepoprel ani nespochybnil existenciu žalobcom uplatňovaného práva, teda nejde o odpor s odôvodnením vo veci samej.

2. Krajský súd v Košiciach („odvolací súd“) na odvolanie žalovaného uznesením z 29. júla 2016 sp. zn. 11 Co 211/2016 uznesenie súdu prvej inštancie potvrdil ako vecne správne [§ 387 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“)]. Stotožnil sa so skutkovými a právnymi závermi súdu prvej inštancie, osvojil si dôvody napadnutého uznesenia a v zmysle § 387 ods. 2 CSP na tieto poukázal. V odôvodnení konštatoval, že z ustanovenia § 174 ods. 3 písm. b/ a § 174 ods. 2 O.s.p. účinného v čase rozhodovania súdu prvej inštancie (v súčasnosti je jeho obsah premietnutý do § 267 ods. 1, 2 CSP, pozn. dovolacieho súdu) vyplýva, že odôvodnenie musí mať väzbu na vec samú a z obsahu odporu žalovaného nevyplýva žiadna vecná námietka voči uplatnenému nároku. V uvedenej súvislosti poukázal na judikované rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pod Rc 76/1999, sp. zn. 2 Cdo 124/1998 a dodal, že na dôvody podaného odporu uvedené v podaní z 29. februára 2016 súd prihliadať nemôže; boli uplatnené po uplynutí zákonom stanovenej lehoty.

3. Proti uvedenému uzneseniu odvolacieho súdu podal dovolanie žalovaný. Prípustnosť dovolania odôvodnil ustanovením § 420 písm. f/ CSP, keďže podľa jeho názoru súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Žalovaný vyčítal odvolaciemu súdu, že jeho podanie z 29. februára 2016 označené ako *odpor* neposúdil správne, v skutočnosti podľa obsahu jednalo sa o odvolanie proti uzneseniu Okresného súdu Košice – okolie z 12. februára 2016 sp. zn. 16 C 882/2015, ktoré bolo podané včas a teda povinnosťou odvolacieho súdu bolo vec riadne prejednať a rozhodnúť. Z uvedeného dôvodu žiadal napadnuté uznesenie ako aj rozhodnutie súdu prvej inštancie zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

4. Žalobca sa k dovolaniu písomne nevyjadril.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 2 písm. b/ CSP), v ktorej neprospech (z hľadiska procesného) bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť. Na stručné odôvodnenie (§ 451 ods. 3 veta prvá CSP) dovolací súd uvádza nasledovné:

6. Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 CSP). Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované

v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP. Dovolací súd je viazaný dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (viď § 428 CSP).

7. Základným (a spoločným) znakom všetkých rozhodnutí odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné podľa § 420 CSP, je to, že ide buď o rozhodnutie vo veci samej, alebo o rozhodnutie, ktorým sa konanie končí. V prípade, že dovolateľ vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 420 CSP, dovolací súd skúma primárne, či ide o rozhodnutie v ňom uvedené; k preskúmaniu opodstatnenosti argumentácie dovolateľa o existencii procesnej vady konania v zmysle § 420 písm. a/ až f/ CSP pristupuje dovolací súd len vtedy, ak dovolanie smeruje proti rozhodnutiu uvedenému v tomto ustanovení. Ak je dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré nie je rozhodnutím vo veci samej, ani rozhodnutím, ktorým sa konanie končí, je z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. a/ až f/ CSP irelevantné, či k dovolateľom namietanej procesnej vade došlo alebo nedošlo.

8. Žalovaný prípustnosť podaného dovolania vyvodzuje z § 420 písm. f/ CSP.

9. Z hľadiska posúdenia prípustnosti dovolania primárnym pre dovolací súd bolo posúdenie, či dovolateľ splnil podmienky prípustnosti dovolania v zmysle § 420 CSP. Dovolací súd dospel k záveru, že v danom prípade je dovolanie prípustné, pretože smeruje proti rozhodnutiu, ktorým sa konanie končí. Uznesenie odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvej inštancie o odmietnutí odporu proti platobnému rozkazu má ten následok, že konanie definitívne končí bez toho, aby vec bola vecne prejednaná odvolacím súdom, v dôsledku čoho strana sporu s konečnou platnosťou stráca možnosť ďalej uplatňovať svoje procesné práva a rovnako s konečnou platnosťou zvrátiť stav nastolený platobným rozkazom.

10. Podstatná námietka dovolateľa spočíva v tvrdenom zásahu do jeho základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie, ktorého sa mal odvolací súd dopustiť tým, že ... „posúdil moje podanie zo dňa 29.2.2016 nazvané odpor, ako odpor, aj keď v skutočnosti podľa obsahu sa jedná o odvolanie proti uzneseniu OS Košice – okolie sp. zn. 16 C 882/15 zo dňa 12.2.2016, ktoré mi bolo doručené 24.2.2016“. ... „Z dôvodu, že právne úkony sa posudzujú podľa obsahu, nie podľa názvu, a z podania je zrejmé, že sa jedná o odvolanie proti uzneseniu súdu I. inšt. z 12.2.2016, bolo toto odvolanie podané včas a bolo povinnosťou odvolacieho súdu vec riadne prejednať a rozhodnúť“.

11. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f/ CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

11.1. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (porovnaj rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

11.2. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu vydaných do 30. júna 2016 tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to ako súd viedol spor) znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a mieriaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (porovnaj R 129/1999 a 1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 38/2015, 5 Cdo 201/2011, 6 Cdo 90/2012). Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnu rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však konečné rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku.

11.3. Pokiaľ „postupom súdu“ nie je rozhodnutie súdu – finálny (meritórny) produkt prejednávania veci v civilnom sporovom konaní, potom už „postupom súdu“ vôbec nemôže byť ani časť rozhodnutia – jeho odôvodnenie (obsah, spôsob, kvalita, výstižnosť, presvedčivosť a úplnosť odôvodnenia), úlohou ktorej je vysvetliť dôvody, so zreteľom na ktoré súd rozhodol (1 ECdo 10/2014, 3 Cdo 146/2013).

11.4. Podľa právneho názoru dovolacieho súdu treba pojem „procesný postup“ súdu vykladať takto aj za právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016.

12. Opravné prostriedky sú inštitútom procesného práva, dávajú stranám možnosť iniciovať (zahájiť) opravné konanie na podklade opravného prostriedku. Odvolanie bolo podľa predchádzajúcej právnej úpravy a aj v súčasnosti je jediný riadny opravný prostriedok. V procesnom práve platí generálne pravidlo, že každý procesný úkon účastníka súd posudzuje podľa obsahu, aj keď je takýto úkon nesprávne označovaný. Pre posúdenie podaní nie je významné, ako ich strana označila, že ich označila nesprávne alebo, že ich neoznačila vôbec, ani to, aký obsah im strana prisudzuje. Najvyšší súd Slovenskej republiky už v rozhodnutí z 28.10.2010 sp. zn 3 Cdo 128/2010 uviedol, že pri posudzovaní procesného úkonu účastníka konania podľa jeho obsahu nemôže súd určitému úkonu dávať iný význam, než ktorý zodpovedá obsahu úkonu, jeho vnútornej skladbe, logike, zvolenej argumentácii, v úkone použitým výrazovým prostriedkom a celkovému zmyslu úkonu účastníka. Ak nastane situácia, pri ktorej je potrebné skúmať otázku, či existuje rozpor medzi prejavom účastníka urobeným v úkone a jeho vôľou, je potrebné akcentovať objektívne hľadisko. Aplikujúc toto hľadisko treba mať pri posudzovaní procesného úkonu účastníka podľa jeho obsahu (§ 41 ods. 2 O.s.p.) na zreteli to, ako v ňom bola navonok (objektívne) prejavovaná vôľa konajúceho, nie to, či je subjektívne (zo subjektívneho aspektu účastníka) zhoda medzi navonok urobeným procesným úkonom a vnútornou vôľou toho, kto úkon urobil. Ani podstatný omyl účastníka medzi tým, čo procesným úkonom prejavil, a tým, čo ním prejavil chcel, nemá na účinnosť už urobeného procesného úkonu žiadny vplyv.

13. V prejednávanej veci z obsahu spisu je zrejmé, že odvolací súd pri posudzovaní procesného úkonu žalovaného na č. l. 15-16 spisu (podanie z 29. februára 2016 označené ako *odpor*) vyvodil záver, že predmetný opravný prostriedok je odvolanie. Na jeho závere, že išlo o odvolanie, nemôže nič zmeniť okolnosť, že odvolanie žalovaného nemalo v plnom rozsahu všetky zákonné náležitosti v zmysle § 205 ods. 1 O.s.p. účinného do 30. júna 2016. Aj pri nedostatku týchto náležitostí nebolo možné mať žiadne pochybnosti o podstate predmetného procesného úkonu a o tom, že ide o odvolanie. Odvolací súd na jeho základe vykonal prieskum správnosti postupu súdu a rozhodnutia súdu prvej inštancie o predmete konania tak, ako bol vymedzený v čase vydania napadnutého rozhodnutia. Obsah rozhodnutia vyjadril vo výroku rozhodnutia o prejednávanej veci (č. l. 20-22 spisu). Nemožno sa preto stotožniť s dovolacou námietkou žalovaného o porušení práva žalovaného na spravodlivý súdny proces v zmysle § 420 písm. f/ CSP tým, že by jeho podanie tzv. odpor neposúdil správne a vec neprejednal a nerozhodol o nej v odvolacom konaní.

14. Vychádzajúc z uvedeného dovolací súd dovolanie žalovaného podľa § 447 písm. c/ CSP odmietol.

70.

R O Z H O D N U T I E

Súd nesmie meritórne rozhodnúť o zmenenej žalobe, ktorá má znaky vadného podania.

Účinok zmeny žaloby, ktorým je spočívanie plynutia premlčacej lehoty, nastáva dňom doručenia podania na súd a nie až dňom, kedy súd o zmene žaloby rozhodne. Tento účinok nastane aj v prípade, ak je podanie obsahujúce zmenu žaloby neúplné.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. novembra 2017 sp.zn. 6 Cdo 202/2016)

Z o d ô v o d n e n i a:

1. Okresný súd Pezinok rozsudkom z 20. septembra 2013 č. k. 7C/92/2008-254 (v poradí druhým) zamietol žalobu, ktorou sa žalobcovia 1/ a 2/ domáhali voči žalovaným pôvodne 1/ až 6/ zaplata sumy 99 581,76 eur spoločne a nerozdielne spolu s príslušenstvom titulom získania bezdôvodného obohatenia z absolútne neplatného právneho úkonu, resp. ktorou sa alternatívne domáhali uloženia povinnosti žalovanému 1/ zaplatiť sumu 11.949,81 eur, žalovanému 2/ sumu 19.916,35 eur, žalovanému 3/ sumu 970,72 eur a žalovanému 4/ sumu 5.974,91 eur spolu s príslušenstvom z titulu náhrady škody. Pokiaľ žalobcovia 1/ a 2/ vyvodzovali svoj nárok z absolútne neplatnej kúpnej zmluvy z 21. 12. 1999 v časti prevodu vlastníctva k pozemku parc. Č. X. – ostatné plochy uzatvorenej medzi Z., so sídlom v P. ako predávajúcim a nimi ako kupujúcimi uviedol, že subjektom záväzkového vzťahu založeného kúpnu zmluvou bol iný subjekt, ako tí, ktorých žalobcovia 1/ a 2/ označili za účastníkov konania na žalovanej strane. Žalovaní 1/ až 4/ nie sú povinní vydať bezdôvodné obohatenie z neplatnej kúpnej zmluvy, lebo z titulu tejto zmluvy od žalobcov 1/ a 2/ žiadne plnenie neprijali (tu je potrebné odlišovať združenie, ktoré právny úkon uzavrelo a plnenie od žalobcov prijalo, od členov združenia). Dospel k záveru, že v zmysle žaloby postavenej na tomto skutkovom a právnom základe, žalovaní 1/ až 4/ nie sú v spore pasívne vecne legitimovaní, z ktorého dôvodu nebolo možné žalobe vyhovieť. V súvislosti s nárokom žalobcov 1/ a 2/ z hľadiska náhrady škody vychádzal zo zistenia, že žalobcovia 1/ a 2/ získali vedomosť o tom, kto za škodu zodpovedá minimálne ku dňu 11. 2. 2009, kedy sa dozvedeli o tom, že žalovaní si finančné prostriedky prijaté občianskym združením po jeho zániku rozdelili medzi sebou a že si nárok na náhradu škody uplatnili až na pojednávaní dňa 22. 5. 2013. Subjektívna premlčacia lehota na náhradu škody tak uplynula dňa 12. 2. 2011 a objektívna dňa 12. 2. 2012. Nárok bol žalobcami preto uplatnený po uplynutí premlčacej doby. Keďže žalovaní 1/ až 4/ sa dovolali premlčania, nebolo možné žalobcom premlčané právo priznať. Právne vec posúdil podľa § 34, § 41, § 451 ods. 1 a ods. 2, § 456, § 457, § 420 ods. 1 a ods. 3 a § 106 ods. 1 Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“). O náhrade trov konania rozhodol poukazom na ustanovenie § 142 ods. 1 O. s. p. a v spore úspešným žalovaným 1/ až 4/ priznal trovy konania.

2. Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 15. októbra 2015 sp. zn. 9Co/672/2013 na odvolanie žalobcov 1/ a 2/ napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil a rozhodol o náhrade trov odvolacieho konania. V odôvodnení rozsudku uviedol, že okresný súd vec správne právne posúdil, keď v zmysle § 451 ods. 1 a ods. 2 a § 457 OZ dospel k záveru, že žalovaní 1/ až 4/ nie sú pasívne vecne legitimovaní na vydanie bezdôvodného obohatenia žalobcom. Rovnako za správny považoval aj záver okresného súdu, že žalovaných nie je možné zaviazat' na zaplata sumy titulom náhrady škody, lebo žalovanými bola dôvodne vznesená námietka premlčania tohto nároku. V tejto súvislosti sa nestotožnil s tvrdením žalobcov 1/ a 2/, že svoj nárok na plnenie z titulu náhrady škody si uplatnili prvý krát už na pojednávaní dňa

11. 2. 2009, resp. vo vyjadrení k odvolaniu z 25. 1. 2011. Právny zástupca žalobcov na pojednávaní 11. 2. 2009 len predniesol, že obsahom znaleckého posudku, ktorý založil do spisu, je vyčíslenie skutočnej škody, ktorú si nebudú uplatňovať v tomto konaní. Vo vyjadrení k odvolaniu žalobcovia 1/ a 2/ poukázali na ustanovenie § 420 OZ a uviedli, že ich ochrana smerujúca k dosiahnutiu ich úspechu v konaní môže vyplývať aj z ustanovení upravujúcich zodpovednosť za škodu. Odvolací súd hodnotil takéto uplatnenie nároku ako všeobecné, ktoré nebolo konkrétne a riadne špecifikované, a ktoré preto nemá za následok zastavenie plynutia premlčacej doby v zmysle § 112 OZ. Podľa odvolacieho súdu žalobcovia 1/ a 2/ si riadne uplatnili nárok titulom zodpovednosti za škodu až v písomnom podaní z 22. 5. 2013, keď sa alternatívne domáhali zaplataenia žalovanej sumy aj ako plnenia zo zodpovednosti za škodu. To znamená, že nárok uplatnili po uplynutí subjektívnej dvojročnej premlčacej doby. Rozsudok okresného súdu považoval preto za vecne správny a podľa § 219 ods. 1 O. s. p. ho potvrdil. K návrhu žalobcov 1/ a 2/ na pripustenie dovolania uviedol, že vo veci boli právne otázky riešené v súlade s ustálenou súdnou praxou. Nebol preto dôvod na pripustenie dovolania v zmysle § 238 ods. 3 O. s. p. Rozhodnutie o náhrade trov odvolacieho konania odôvodnil poukazom na ustanovenie § 151 ods. 1 a ods. 2 O. s. p. v spojení s § 224 ods. 1 O. s. p.

3. Tento rozsudok krajského súdu napadol včas elektronickými prostriedkami podaným dovolaním žalobca 1/ (podanie bolo prijaté 19. 12. 2015). K prípustnosti dovolania uviedol, že odvolací súd mu nesprávnym postupom odňal možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 ods. 1 písm. f) O. s. p., a to tým, že nerozhodol vo výroku rozsudku o návrhu na pripustenie dovolania o právnej otázke zásadného významu, a že aj odôvodnenie tohto postupu je nedostatočné, bez uvedenia konkrétnych prípadov a rozhodnutí Najvyššieho súdu SR, prípadne Ústavného súdu SR, ktoré nimi nastolené otázky riešia. Svoje dovolanie odôvodnil ďalej tým, že krajský súd v dôvodoch rozsudku síce konštatuje, že vyjadrenia žalobcov sú v rozpore s ustanoveniami právnych predpisov alebo ustálenej judikatúry, ale vôbec neuvádza konkrétne zákonné ustanovenia a ani žiadne konkrétne judikáty, o ktoré svoje tvrdenia opiera. Odôvodnenie rozsudku nemá preto náležitosti vyplývajúce z ustanovenia § 157 ods. 2 O. s. p., čím sa stáva celé rozhodnutie v kontexte k výroku nezrozumiteľné a zmätočné. Okrem toho vytýkal konajúcim súdom, že súdy ich v priebehu celého konania nepoučili o právnej kvalifikácii nimi uplatneného nároku a tým spôsobili jeho premlčanie. Podľa dovolateľa konajúce súdy mali a mohli sami z úradnej moci podradiť uplatnený nárok pod príslušné ustanovenie právnej normy, podľa ktorej bolo možné nárok priznať. Procesné pochybenia videl aj v tom, že súd pokiaľ vyslovil, že považuje určitý právny úkon za nulitný, nemôže v ďalšom konaní argumentovať čiastočnou neplatnosťou právneho úkonu a že bolo povinnosťou súdu pri posudzovaní náhrady škody, zaoberať sa osobitne zavinením osoby, ktorá škodu spôsobila, bez ohľadu na vykonané dokazovanie v inom (trestnom) konaní. Dovolanie odôvodnil aj tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, a to tak pri právnej kvalifikácii nároku ako záväzku vzniknutého z bezdôvodného obohatenia, ako aj pri posudzovaní otázky premlčania nároku ako nároku zo zodpovednosti za škodu. Navrhol preto, aby dovolací súd zrušil napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a vydal rozhodnutie, ktorým žalobe v plnom rozsahu vyhovie alebo vráti vec odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Zároveň žiadal priznať trovy dovolacieho konania.

4. K dovolaniu žalobcu 1/ sa písomne vyjadrili žalovaní, ktorí v prvom rade namietali, že dovolanie bolo podané oneskorene. Okrem toho uviedli, že dovolanie je podľa § 238 ods. 1 až ods. 3 O. s. p. neprípustné a že v danom prípade tu nie sú splnené ani podmienky prípustnosti podľa § 237 O. s. p. Navrhli preto, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky dovolanie ako neprípustné odmietol.

5. Dňa 1. júla 2016 nadobudol účinnosť zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len C. s. p.). Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací

súd“), prístupujúci k rozhodovaniu v tejto veci po 30. júni 2016, postupoval na základe úpravy prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 C. s. p. (podľa ktorého, ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti) už podľa tohto zákona. Keďže dovolanie v tejto veci bolo podané ešte pred 1. júlom 2016, podmienky jeho prípustnosti bolo nutné posúdiť podľa právneho stavu existujúceho tu v čase podania dovolania, teda podľa príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku rešpektujúc, že podľa § 470 ods. 2 C. s. p. procesné účinky dovolania podaného pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované aj po 30. júni 2016. Nevyhnutnosť takéhoto posudzovania vyplýva tiež zo základných princípov Civilného sporového poriadku, a to princípu spravodlivej ochrany porušených práv a právom chránených záujmov tak, aby bol naplnený princíp právnej istoty, vrátane naplnenia legitímnych očakávaní strán dovolacieho konania, ktoré začalo za účinnosti skoršej úpravy procesného práva (čl. 2 ods. 1 a ods. 2 C. s. p.), a princípu ústavne konformného i eurokonformného výkladu noriem vnútroštátneho práva (čl. 3 ods. 1 C. s. p.).

6. Najvyšší súd ako súd funkčne príslušný na prejednanie dovolania (§ 35 C. s. p.), po zistení, že dovolanie bolo podané včas (viď bod 3. uznesenia) oprávneným subjektom zastúpeným advokátom v súlade s ustanovením § 429 ods. 1 C. s. p. bez nariadenia dovolacieho pojednávania skúmal predovšetkým prípustnosť dovolania a dospel k záveru, že dovolanie je v danej veci prípustné a súčasne i dôvodné.

7. Podľa § 236 ods. 1 O. s. p. bolo možné dovolaním napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťal.

8. Občiansky súdny poriadok upravoval prípustnosť dovolania proti rozsudku odvolacieho súdu v ustanoveniach § 237 a § 238 O. s. p.

9. Dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu bolo v prvom rade prípustné (a súčasne dôvodné) vtedy, ak konanie bolo postihnuté vadami taxatívne uvedenými v § 237 ods. 1 O. s. p., ktoré spôsobujú tzv. zmätočnosť rozhodnutia odvolacieho súdu. K týmto vadám dovolací súd bol povinný prihliadať z úradnej povinnosti (§ 242 ods. 1 veta druhá O. s. p.).

10. Podľa § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p. platilo, že dovolanie bolo prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

11. Vo všeobecnosti pod odňatím možnosti konať pred súdom bolo treba rozumieť taký postup súdu, ktorým znemožní realizáciu tých procesných práv, ktoré účastníkom (stranám) občianskeho súdneho konania procesné predpisy priznávajú za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov. Takýmto procesným právom účastníka (strany) je napr. právo byť predvolaný na súdne pojednávanie, robiť prednesy, navrhovať dôkazy, mať možnosť zoznámiť sa s procesne relevantnými návrhmi, resp. dôkazmi protistrany, právo uplatniť zmenu žaloby v už začatom konaní, a pod. O naplnenie tohto dovolacieho dôvodu teda pôjde vždy aj vtedy, ak závažné vady v postupe odvolacieho súdu spôsobili, že strane bola odňatá reálna a efektívna možnosť konať pred súdom. Treba zdôrazniť, že prvoradou povinnosťou súdu je zabezpečiť svojou činnosťou výkon spravodlivosti tak, aby nedošlo k jej odopretiu. Súdny proces musí byť jednou zo záruk zákonnosti, v rámci ktorej musí byť zabezpečená právna istota pri aplikácii práva súdom, a to v rozsahu zabezpečujúcom naplnenie spravodlivej ochrany subjektívnych práv strán sporu v zmysle čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky, resp. čl. 6 Dohovoru o ľudských právach a základných slobodách.

12. Dovolací súd po preskúmaní veci dospel k záveru, že odvolací súd nepostupoval v súvislosti s posúdením zmeny žaloby (uplatnenia nároku z titulu náhrady škody) urobenej

žalobcami 1/ a 2/ v rámci odvolacieho konania, v súlade s vyššie uvedenými zásadami.

13. V prípade začatia konania, či už na návrh, tak aj v prípade uplatnenia zmeny žaloby v už začatom konaní, sa s týmto procesným úkonom spájajú významné procesné i hmotnoprávne účinky. V zmysle ustanovenia § 112 Občianskeho zákonníka je takýmto hmotnoprávnym účinkom zastavenie plynutia premlčacej doby. Hmotnoprávne účinky zmeneného návrhu (týmto spôsobom novo uplatneného nároku alebo novo uplatnenej časti nároku) nastávajú dňom, v ktorom súdu došla písomná zmena žaloby, prípadne dňom, v ktorom žalobca urobil toto podanie ústne do zápisnice. Plynutie premlčacej doby sa v takomto prípade zastavuje týmto dňom a nie až dňom, kedy súd o tomto procesnom návrhu uznesením rozhodne. Takéto účinky nastávajú aj v prípade, ak podanie obsahujúce zmenu žaloby, je neúplné. Povinnosťou súdu totiž je vyzvať stranu sporu postupom podľa § 43 O. s. p. (§ 129 ods. 1 C. s. p.), a to aj v prípade, ak bola v konaní zastúpená advokátom, na odstránenie väd podania, ktorým bola zmena žaloby uplatnená. Nečinnosť, resp. nesprávny postup súdu v tomto smere nemôže byť z hľadiska účinkov takéhoto podania na ťarchu strany, a to zvlášť za situácie, keď je zrejmé, čoho sa zmena žaloby týka.

14. V preskúmvanej veci žalobcovia 1/ a 2/ prostredníctvom svojho zástupcu doručili okresnému súdu dňa 27. januára 2011 podanie z 25. januára 2011 označené ako „Vyjadrenie k odvolaniu + oznámenie“, v ktorom uviedli, že ich ochrana smerujúca k dosiahnutiu účelu konania a úspechu v ňom môže vyplývať aj z ustanovení upravujúcich zodpovednosť za škody, konkrétne z ustanovení § 420 ods. 1, § 424, § 438 a § 442 ods. 1 OZ. Tvrdili v ňom, že zodpovednosť za škodu je daná protiprávnym konaním žalovaných, čo bolo preukázané výsluchom svedkov ako aj výsluchom samotných žalovaných, vzniknutou škodou preukázanou znaleckým posudkom vyhotoveným znalcom Ing. Mgr. Janou Pecníkovou a že medzi vzniknutou škodou a protiprávnym konaním žalovaných existuje príčinná súvislosť, keď žalovaní konali úmyselne za účelom dosiahnutia neoprávneného majetkového prospechu. Pokiaľ odvolací súd vyslovil názor, že takéto uplatnenie nároku na náhradu škody bolo prednesené len všeobecne, nebolo konkrétne a riadne špecifikované, v podstate ho hodnotil ako podanie neúplné a teda ako podanie vadné, ktoré neobsahovalo všetky zákonom požadované náležitosti návrhu na začatie konania, resp. návrhu na zmenu žaloby. Odvolací súd mal preto buď sám alebo prostredníctvom súdu prvej inštancie vyzvať žalobcov 1/ a 2/ postupom podľa § 43 ods. 1 O. s. p. na odstránenie väd tohto podania. Pokiaľ tak neurobil a žalobcom 1/ a 2/ neumožnil odstrániť vady tohto neúplného podania a následne za riadne uplatnenie nároku titulom zodpovednosti za škodu považoval až ich písomné podanie z 22. mája 2013, postupoval nesprávne, v rozpore s v tom čase platným ustanovením § 43 ods. 1 O. s. p. Podľa dovolacieho súdu tento nesprávny postup odvolacieho súdu nemôže byť na ujmu práv žalobcov prejavujúcich sa okrem iného tiež v tom, že účinky zmeny žaloby a teda zastavenie plynutia premlčacej doby, nenastali už doručením podania z 25. januára 2011. Ak odvolací súd v tomto prípade dospel k inému záveru, išlo o postup, ktorým nebola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov žalobcov 1/ a 2/, a teda rozhodnutie odvolacieho súdu bolo vydané v konaní, ktorému nepredchádzal zákonný postup (tzv. fair process). Uvedené vady v postupe odvolacieho súdu v podstate spôsobili, že žalujúcej strane bola odňatá reálna a efektívna možnosť súdnej ochrany, čím došlo k zmätočnosti v zmysle § 237 ods. 1 písm. f) O. s. p. Keďže dovolací súd bol povinný z úradnej moci na takúto vadu konania prihliadnuť a uvedená vada zakladá jednak prípustnosť a súčasne aj dôvodnosť dovolania, neostalo mu iné, než napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 449 ods. 2 C. s. p.).

71.

R O Z H O D N U T I E

Do ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 Civilného sporového poriadku treba zahrnúť aj naďalej použiteľné, legislatívnymi zmenami a neskoršou judikatúrou neprekonané civilné rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierkach súdnych rozhodnutí a stanovísk vydávaných Najvyššími súdmi ČSSR a ČSFR, ďalej v Bulletin Najvyššieho súdu ČSR a vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR a napokon aj rozhodnutia, stanoviská a správy o rozhodovaní súdov, ktoré boli uverejnené v Zborníkoch najvyšších súdov č. I, II. a IV vydaných SEVT Praha v rokoch 1974, 1980 a 1986.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. januára 2018 sp. zn. 6 Cdo 29/2017)

Z o d ō v o d n e n i a :

1. Okresný súd Topoľčany (ďalej aj „prvoinštančný súd“ alebo „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 22. októbra 2014 č. k. 8C/33/2007-489 určil neplatnosť kúpnej zmluvy uzavretej dňa 14. 5. 1999 (ďalej aj "prvá zmluva") medzi V. P. (právnym predchodcom žalovaných 1/ až 3/) a manželkou D. P. (žalovaná 1/) ako predávajúcimi a žalovanými 4/ a 5/ ako kupujúcimi, predmetom ktorej boli nehnuteľnosti zapísané v katastri nehnuteľností pre kat. úz. T. na liste vlastníctva č. X ako pozemky parcela č. X/X - zastavaná plocha vo výmere 187 m² a parcela č. X/X - záhrada vo výmere 199 m² a rodinný dom súp. č. X na pozemku parcela č. X/X. Zároveň rozhodol aj o určení neplatnosti kúpnej zmluvy uzavretej dňa 16. 1. 2007 (ďalej aj "druhá zmluva") medzi žalovanými 4/ a 5/ ako predávajúcimi a žalovanými 6/ a 7/ ako kupujúcimi, predmetom ktorej boli tie isté nehnuteľnosti. Právny záver o neplatnosti prvej zmluvy odôvodnil výsledkami vykonaného dokazovania, z ktorého vyvodil skutkový záver o rozpore medzi prejavom vôle zmluvných strán a ich skutočnou vôľou, a to v otázke kúpnej ceny prevádzaných nehnuteľností. Poukazoval na to, že v písomnom vyhotovení tejto zmluvy bola uvedená cena 1 030 937 Sk (34 220,84 Eur), zatiaľ čo skutočnej vôli zmluvných strán zodpovedala cena 1 600 000 Sk (53 110,27 Eur). Neplatnosť druhej zmluvy odôvodnil tým, že v dôsledku neplatnosti prvej zmluvy sa žalovaní 4/ a 5/ nestali vlastníckmi prevádzaných nehnuteľností, preto v zmysle zásady "nikto nemôže na iného previesť viac práv, než má sám" nemohli druhou zmluvou platne previesť na žalovaných 6/ a 7/ vlastnícke právo, ktorého neboli nositeľmi.

2. Krajský súd v Nitre (ďalej aj „odvolací súd“) v záhlaví označeným rozsudkom zmenil predmetný rozsudok Okresného súdu Topoľčany tak, že žalobu zamietol. Na rozdiel od okresného súdu vyslovil záver, že obe zmluvy sú platnými právnymi úkonmi. Uviedol, že kúpna zmluva zo 14. 5. 1999 má zákonom predpísanú písomnú formu a obsahuje všetky podstatné náležitosti, teda aj dohodu o kúpnej cene (1 030 937 Sk), pričom pre posúdenie jej platnosti či neplatnosti nie je rozhodujúca skutočnosť, že kupujúci zaplatili vyššiu kúpnu cenu (1 600 000 Sk), resp. prečo sa tak stalo. Zároveň poznamenal, že pri rozhodovaní v tejto veci bolo potrebné prihliadať aj na dobrú vieru žalovaných.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej v texte aj „dovolateľ“) dovolanie. Prípustnosť dovolania odôvodnil ustanovením § 421 ods. 1 písm. a/ zák. č. 160/2015 Z. z., Civilného sporového poriadku (ďalej aj „C. s. p.“) tvrdiac, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri riešení ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Vymedzil, že išlo o otázku platnosti či neplatnosti zmluvy týkajúcej sa nehnuteľností, ak v písomnom vyhotovení zmluvy bola uvedená kúpna cena odchylná od kúpnej ceny skutočne dojednanej. Za ustálenú rozhodovaciu prax

odvolacieho súdu označil, okrem iného, aj rozsudok býv. Najvyššieho súdu SSR z 30. 1. 1975 sp. zn. 1 Cz 129/74. Zároveň uviedol, že prípustnosť dovolania odôvodňuje aj ustanovením § 421 ods. 1 písm. c/ C. s. p. pre prípad, že by dovolací súd dospel k záveru, že táto otázka je ním rozhodovaná rozdielne.

4. Žalovaní 4/ a 5/ vo vyjadrení k dovolaniu uviedli, že žalobca v dovolaní výslovne neuviedol ani jedno súdne rozhodnutie, ktoré má reprezentovať ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu, od ktorej sa mal odvolací súd pri riešení právnej otázky, od ktorej záviselo jeho rozhodnutie, odkloniť. Za takéto rozhodnutia nemožno považovať rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky ani rozhodnutie býv. Najvyššieho súdu SSR. Navrhli preto dovolanie odmietnuť.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie bolo podané včas (§ 427 C. s. p.), na to oprávnenou osobou (§ 424 C. s. p.), zastúpenou v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 C. s. p.), skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania.

6. Podľa § 419 C. s. p. proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa.

7. Podľa § 421 ods. 1 C. s. p. dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

8. Podľa § 432 ods. 1, 2 C. s. p. dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

9. V preskúmvanej veci dovolateľ odôvodnil dovolanie prípustným dovolacím dôvodom, a to nesprávnym právnym posúdením veci odvolacím súdom, keď v ňom vymedzil nielen to, ktoré právne posúdenie veci pokladá za nesprávne (právny záver o platnosti posudzovaných kúpnych zmlúv) a v čom táto nesprávnosť spočíva (v nesprávnej aplikácii práva na zistený skutkový stav), ale zároveň aj uviedol v čom vidí predpoklady prípustnosti dovolania v zmysle citovaného ustanovenia § 421 ods. 1 C. s. p. a v súvislosti s predpokladom podľa písm. a) tohto ustanovenia označil aj rozhodnutia, ktoré podľa jeho názoru majú predstavovať ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu, od ktorej sa mal odvolací súd odkloniť.

10. Dovolací súd po zistení, že sú splnené všetky podmienky dovolacieho konania, vrátane odôvodnenia dovolania prípustným dovolacím dôvodom, pristúpil k skúmaniu predpokladov prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 C. s. p., pričom dospel k záveru, že tieto sú splnené. Rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od dovolateľom vymedzenej právnej otázky, pri riešení ktorej sa odvolací súd, vzhľadom na zistený skutkový stav (rozpor medzi vôľou a jej prejavom v písomnej kúpnej zmluve o prevode nehnuteľností v otázke kúpnej ceny), odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu o tejto otázke vyjadrenej v rozsudku býv. Najvyššieho súdu SSR z 30. 1. 1975 sp. zn. 1 Cz 129/74.

11. Za ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu treba považovať predovšetkým rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierke stanovísk a rozhodnutí najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, vydávanej Najvyšším súdom Slovenskej republiky od 1. 1. 1993 s pôvodným názvom Zbierka rozhodnutí a stanovísk súdov Slovenskej republiky

(pokiaľ neboli v neskoršom období judikátorne prekonané), ako i rozhodnutia najvyššieho súdu, v ktorých bol opakovane potvrdený určitý právny názor, alebo výnimočne aj jednotlivé rozhodnutie, pokiaľ neskôr vydané rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v tomto rozhodnutí nespochybnili, prípadne ich akceptovali a vecne na ne nadviazali. Vzhľadom na účel právnej úpravy dovolania, ktorým je v prípade dovolacieho dôvodu spočívajúceho v nesprávnom právnom posúdení veci predovšetkým riešenie doteraz neriešených otázok zásadného právneho významu, treba do ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu zahrnúť aj rozhodnutia publikované v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk vydávanej Najvyšším súdom ČSFR, Najvyšším súdom ČR a Najvyšším súdom SR v dobe do 31. 12. 1992, ako aj rozhodnutia uverejnené v Zborníkoch stanovísk, správ o rozhodovaní súdov a súdnych rozhodnutí Najvyšších súdov ČSSR, ČSR a SSR vydaných SEVT Praha v rokoch 1974 (č. I, 1965 - 1967), 1980 (č. II, 1964 - 1969) a 1986 (č. IV, 1970 - 1983), pokiaľ sú stále použiteľné (najmä z hľadiska ich súladu s hodnotami demokratického právneho štátu) a neboli prekonané neskoršou judikátúrou. Napokon vzhľadom na čl. 2 ods. 2 C. s. p. je potrebné za ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu považovať aj rozhodovaciu prax ďalších najvyšších súdnych autorít, a to Ústavného súdu Slovenskej republiky, Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora Európskej únie.

12. Vychádzajúc z vyššie uvedeného možno za ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu považovať aj dovolateľom označený rozsudok býv. Najvyššieho súdu SSR z 30. 1. 1975 sp. zn. 1 Cz 129/74, ktorý bol publikovaný v Zborníku stanovísk, správ o rozhodovaní súdov a súdnych rozhodnutí Najvyšších súdov ČSSR, ČSR a SSR 1970 – 1983, č. IV, Praha 1986, str. 461, a ktorý je pri nezmenenej právnej úprave v riešenej právnej otázke stále použiteľný.

13. Vzhľadom na prípustnosť dovolania podrobil dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu meritórnemu dovolaciemu prieskumu. Pristúpil teda k posúdeniu dôvodnosti dovolania z hľadiska uplatneného dovolacieho dôvodu, t. j. z hľadiska právneho posúdenia veci odvolacím súdom v otázke platnosti či neplatnosti sporných kúpnych zmlúv vo väzbe na zistený skutkový stav. Tým zároveň posudzoval aj opodstatnenosť či neopodstatnenosť odklonu odvolacieho súdu od riešenia tejto otázky ustálenou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu.

14. Právnym posúdením veci je aplikácia práva na zistený skutkový stav. Je to činnosť súdu spočívajúca v podradení zisteného skutkového stavu príslušnej právnej norme, ktorá vedie súd k záveru o právach a povinnostiach účastníkov právneho vzťahu. Súd pri tejto činnosti rieši právne otázky (questio juris). Ich riešeniu predchádza riešenie skutkových otázok (questio facti), teda zistenie skutkového stavu. Právne posúdenie je všeobecne nesprávne, ak sa súd dopustil omylu pri tejto činnosti, t. j. ak posúdil vec podľa právnej normy, ktorá na zistený skutkový stav nedopadá, alebo správne určenú právnu normu nesprávne vyložil, prípadne ju na daný skutkový stav nesprávne aplikoval.

15. V preskúmvanej veci boli súčasťou skutkového stavu zisteného súdom prvej inštancie skutkové zistenia a skutkové závery, a to, že v písomnom vyhotovení kúpnej zmluvy zo dňa 14. 5. 1999 bola uvedená kúpna cena 1 030 937 Sk (34 220,84 €), že žalovaní 4/ a 5/ ako kupujúci zaplatili predávajúcim (nebohému X a jeho manželke – žalovanej 1/) kúpnu cenu 1 600 000 Sk (53 110,27 €), že vyplatená kúpna cena bola skutočne dohodnutou cenou, že právoplatným rozsudkom Okresného súdu Topoľčany z 19. 9. 2005 č. k. 7C 136/99-220 bola zamietnutá žaloba žalobcu, ktorou sa voči žalovaným 4/ a 5/ domáhal určenia neúčinnosti kúpnej zmluvy zo 14. 5. 1999, pričom zamietnutie žaloby bolo odôvodnené neplatnosťou tejto zmluvy pre rozpor medzi vôľou a jej prejavom v otázke kúpnej ceny, keď skutočnej vôli účastníkov zmluvy zodpovedala vyššia kúpna cena, než cena uvedená v písomnom vyhotovení zmluvy, a že skutkový záver, že žalovaní 4/ a 5/ sa s manželmi X pri uzavieraní zmluvy zo 14. 5. 1999 dohodli na inej - vyššej kúpnej cene (1 600 000 Sk), než aká bola uvedená v písomnom vyhotovení

tejto zmluvy (1 030 937 Sk), vyslovil v konaní o neúčinnosť zmluvy už pred konečným rozhodnutím okresného súdu aj Krajský súd v Nitre v uznesení z 26. apríla 2005 sp. zn. 7Co 41/2005, poukazujúc pritom na výsledky dokazovania v tomto konaní, najmä na výpovede žalovaných 4/ a 5/.

16. Odvolací súd napriek tomu, že skutkové zistenia prvoinštančného súdu považoval za postačujúce (bod 57 odôvodnenia odvolacieho rozsudku), že mu obsah zisteného skutkového stavu bol známy a že zisteným skutkovým stavom bol v odvolacom konaní viazaný, pri právnom posúdení veci vôbec nezohľadnil rozhodujúci skutkový záver, a to, že v písomnom vyhotovení kúpnej zmluvy zo 14. 5. 1999 bola uvedená kúpna cena odchylná od kúpnej ceny skutočne dojednanej. V dôsledku toho, teda pre nesprávnu aplikáciu práva na zistený skutkový stav, bol jeho právny záver o platnosti prvej i druhej zmluvy nesprávny a odporujúci záverom ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, reprezentovanej stále použiteľným rozsudkom býv. Najvyššieho súdu SSR z 30. 1. 1975 sp. zn. 1 Cz 129/74 publikovaným s právnou vetou podľa ktorej, ak je v písomnom vyhotovení kúpnej zmluvy týkajúcej sa nehnuteľnosti uvedená kúpna cena odchylná od kúpnej ceny skutočne dojednanej, je neplatná celá kúpna zmluva a nemožno považovať za platne uzavretú ani kúpnu zmluvu s cenou skutočne dohodnutou ani kúpnu zmluvu s cenou uvedenou v písomnom vyhotovení. Od záverov uvedených v tomto rozhodnutí, dotýkajúcich sa vzťahu zastierajúceho a zastretého právneho úkonu a ich absolútnej neplatnosti, a to u zastierajúceho úkonu z dôvodu, že nezodpovedá vôli účastníkov zmluvy (§ 37 ods. 1 Obč. zákonníka - nedostatok vážnosti vôle pri písomnej dohode o kúpnej cene), a u zastretého úkonu z dôvodu nedodržania jeho zákonom požadovanej písomnej formy (§ 40 ods. 1 v spojení s § 46 ods. 1 Obč. zákonníka), sa dovolací súd nemá dôvod odchyliť.

17. Dovolací súd považuje za potrebné uviesť, že rozsiahle 30 stranové odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu, obsahujúce až po stranu 14 opis priebehu konania, obsahu podaní, prednesov, rozhodnutí a známych skutočností, bolo v ďalšej, tzv. argumentačnej časti, vysvetľujúcej právny záver odvolacieho súdu, nadbytočným, a teda neefektívnym obsiahlym vysvetľovaním a sumarizovaním interpretačných výstupov právnej teórie a praxe k všeobecným otázkam platnosti právnych úkonov, nadobúdaní vlastníctva, charakteristike kúpnej zmluvy a spôsobu jej uzatvárania, bez ich akejkoľvek súvislosti a spojitosti s tvrdeným dôvodom neplatnosti označených kúpnych zmlúv a so zisteným skutkovým stavom, a bez ich spôsobilosti argumentačne odôvodniť prijatý právny záver. Prakticky jediným argumentom odvolacieho súdu, vzťahujúcim sa na posudzovanú vec, tak zostal bez ďalšieho vysvetlenia zjavne nepresvedčivý argument, že skutočnosť, že kupujúci zaplatili vyššiu kúpnu cenu a prečo to urobili, nie je rozhodujúca.

18. Celkom bez odôvodnenia zostal i záver odvolacieho súdu o potrebe prihliadať na dobrú vieru žalovaných. Dovolací súd však napriek tomu pre účely ďalšieho konania v tejto súvislosti poznamenáva, že vzhľadom na okolnosti danej veci, je dobromyseľnosť u žalovaných 1/ až 5/ zjavne vylúčená. Dobromyseľnosť neprichádza do úvahy ani u žalovaných 6/ a 7/, pretože pri zachovaní obvyklej opatrnosti a s prihliadnutím i na ich blízky vzťah k žalovaným 4/ a 5/ (sú deťmi žalovaných 4/ a 5/) mali a mohli vedieť, že v čase nimi uzatváranej kúpnej zmluvy zo 16. 1. 2007, sú nehnuteľnosti v nej uvedené predmetom sporu o neplatnosť ich nadobudnutia.

19. Napokon dovolací súd dodáva, že základným princípom právneho štátu, a to princípu právnej istoty a princípu legitímneho očakávania odporuje, aby súd ako autoritatívny štátny orgán v jednom konaní právoplatným rozsudkom zamietol žalobu o neúčinnosť zmluvy z dôvodu jej absolútnej neplatnosti, a v inom konaní vo vzťahu medzi tými istými účastníkmi tento svoj záver celkom poprel. Na tom nič nemení ani skutočnosť, že v konaní o neúčinnosť kúpnej zmluvy boli účastníkmi konania na strane žalovaných len kupujúci, keď podľa platnej právnej úpravy predávajúci účastníkmi takéhoto konania ani byť nemohli.

20. So zreteľom na uvedené dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 a § 450 C. s. p.). V novom rozhodnutí vo veci rozhodne tento súd aj o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 C. s. p.). V ďalšom konaní je odvolací súd právnym názorom dovolacieho súdu viazaný (§ 455 C. s. p.).

72.

R O Z H O D N U T I E

Ak podľa obsahu spisu strane v konaní žiadne trov nevznikli, je v súlade s čl. 17 základných princípov Civilného sporového poriadku, zakotvujúcim procesnú ekonómiu, rozhodnúť priamo tak, že sa jej náhrada trov konania nepriznáva.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. februára 2018 sp. zn. 7 Cdo 14/2018)

Z o d ō v o d n e n i a :

1. Okresný súd Brezno uznesením z 13. februára 2015 č. k. 6 C 56/2010-276 v časti konania, kde sa žalobca 1/ domáhal určenia vecného bremena - práva cesty prechodu peši a motorovým vozidlom na nehnuteľnosť v k. ú. B. vedenú na LV č. X ako parcela E KN 12020/1 trvalé trávne porasty 16014 m², v prospech vlastníkov nehnuteľností (žalobca 1/ a ďalší) v k. ú. B. vedených na LV č. X ako parcela E KN 12020/1 trvalý trávny porast 16014 m², a to vo vyznačenom rozsahu označenom bodmi 26, 25, 9, 10, 11, 13, 19, 20, 22 a 21, a to podľa Geometrického plánu Ing. Marka Čillíka - Geoplán č. plánu 174/2011 a náčrtu vecného bremena, ktorý tvorí súčasť geometrického plánu po modro vyznačenej trase, tak ako vyplýva z uznesenia č. k. 6 C 56/2010-154 zo dňa 22. júna 2012, žalobcu 1/ zaviazal nahradiť pôvodnej žalovanej A. Š., nar. X.X.X, zomr. X.X.X., naposledy bytom M., B. trov konania spočívajúce v trovách právneho zastúpenia vo výške 805,42 € v lehote do 30 dní od právoplatnosti odvolaním napadnutého rozhodnutia (prvý výrok). V časti konania, kde sa žalobca 2/ domáhal určenia vecného bremena - práva cesty prechodu peši a motorovým vozidlom na nehnuteľnosť v katastrálnom území B., vedenú na LV č. X ako rodinný dom č. súp. X na parcele C-KN 6310, v prospech vlastníka nehnuteľností (žalobcu 2/) v k. ú. B. vedené na LV č. X ako rodinný dom č. súp. X na parcele C-KN 6310, a to vo vyznačenom rozsahu označenom bodmi 26, 25, 9, 10, 11, 13, 19, 20, 22 a 21, a to podľa Geometrického plánu Ing. Marka Čillíka - Geoplán č. plánu 174/2011 a náčrtu vecného bremena, ktorý tvorí súčasť geometrického plánu po modro vyznačenej trase, tak ako vyplýva z uznesenia č. k. 6 C 56/2010-154 zo dňa 22. júna 2012, žalobcovi 2/ nepriznal právo na náhradu trov konania (druhý výrok).

2. Krajský súd v Banskej Bystrici uznesením z 3. októbra 2017 sp. zn. 16 Co 383/2015 potvrdil ako vecne správne (§ 387 ods. 1, 2 Civilného sporového poriadku, ďalej len „CSP“) napadnuté uznesenie súdu prvej inštancie; vyslovil, že žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov odvolacieho konania.

3. Proti tomuto rozhodnutiu odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca 1/.

4. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť. Na stručné odôvodnenie (§ 451 ods. 3 veta prvá CSP) dovolací súd uvádza nasledovné:

5. Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 CSP). Povinnosť podľa odseku 1 neplatí, ak je a/ dovolateľom fyzická osoba, ktorá má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa, b/ dovolateľom právnická osoba a jej zamestnanec alebo člen, ktorý za ňu koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa, c/ dovolateľ v sporoch s ochranou slabšej strany podľa druhej hlavy tretej časti tohto zákona zastúpený osobou založenou alebo zriadenou na ochranu spotrebiteľa, osobou oprávnenou na zastupovanie podľa predpisov o rovnakom zaobchádzaní

a o ochrane pred diskrimináciou alebo odborovou organizáciou a ak ich zamestnanec alebo člen, ktorý za ne koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa (§ 429 ods. 2 CSP).

6. Z citovaných ustanovení vyplýva, že právna úprava civilného sporového konania účinná od 1. júla 2016 naďalej vyžaduje, aby bol dovolateľ (okrem prípadov, na ktoré sa vzťahuje § 429 ods. 2 CSP) zastúpený advokátom. Na rozdiel od predchádzajúcej právnej úpravy (navyše) požaduje, aby aj podané dovolanie bolo spísané advokátom.

7. Postup súdu prvej inštancie v prípade nesplnenia osobitnej podmienky dovolacieho konania (§ 429 ods. 1 CSP) upravuje § 436 ods. 1 CSP, podľa ktorého vtedy, keď má dovolanie vady podľa § 429 CSP a dovolateľ nebol riadne o povinnosti podľa § 429 CSP poučený v odvolacom konaní, súd prvej inštancie vyzve dovolateľa na odstránenie vád a poučí ho o následkoch neodstránenia vád dovolania.

8. Z obsahu spisu predloženého najvyššiemu súdu na základe dovolania žalobcu 1/ vyplýva, že dovolateľ nemá právnické vzdelanie a nejde o žiadny z prípadov, na ktorý sa vzťahuje § 429 ods. 2 CSP. Dovolaním napadnuté rozhodnutie obsahuje riadne poučenie odvolacieho súdu o náležitostiach dovolania a potrebe zastúpenia dovolateľa v dovolacom konaní (§ 393 ods. 1 CSP v spojení s ustanovením § 429 CSP).

9. Vzhľadom k tomu, že dovolateľ nie je v dovolacom konaní zastúpený tak, ako to vyžaduje ustanovenie § 429 ods. 1 CSP a nie je splnená ani podmienka ustanovenia § 429 ods. 2 písm. a/ CSP, hoci bol o povinnom zastúpení v dovolacom konaní odvolacím súdom riadne poučený, najvyšší súd dovolanie žalobcu odmietol podľa § 447 písm. e/ CSP pre nesplnenie podmienok dovolacieho konania bez toho, aby sa zaoberal vecnou správnosťou napadnutého rozhodnutia.

10. Výrok o nároku na náhradu trov dovolacieho konania najvyšší súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP), avšak v danej veci dodáva, že v dovolacom konaní žalovaným 1/ až 9/ vznikol zásadne nárok na náhradu trov dovolacieho konania v zmysle § 255 ods. 1 CSP s tým, že o výške náhrady trov konania v zmysle § 262 ods. 2 CSP by mal rozhodnúť súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí, samostatným uznesením.

11. Z obsahu spisu vyplýva, že v danom prípade boli žalovaní v dovolacom konaní pasívni, nevykonali žiaden procesný úkon, náhradu trov konania si neuplatnili a podľa obsahu spisu im ani žiadne trovy v dovolacom konaní nevznikli.

12. Civilný sporový poriadok výslovne nerieši situáciu ak strana, ktorá na základe procesných ustanovení má nárok na náhradu trov konania, o náhradu trov zjavne neprejavila záujem, bola v konaní pasívna a podľa obsahu spisu jej v dovolacom konaní ani žiadne trovy nevznikli. Na daný prípad nie sú k dispozícii ani analogicky použiteľné ustanovenia Civilného sporového poriadku alebo iného zákona (analogia legis alebo iuris).

13. Dovolací súd preto s použitím Základných princípov čl. 4 ods. 2 CSP aplikoval na rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania princíp racionálneho zákonodarcu a o náhrade trov konania žalovaných rozhodol podľa fiktívnej normy, ktorú by zvolil, ak by bol sám zákonodarcom. Vychádzal pritom z pomyselnej normy, že ak si strana náhradu trov konania neuplatní, ani jej podľa obsahu spisu v konaní žiadne nevznikli, je v súlade s čl. 17 základných princípov CSP, zakotvujúcim procesnú ekonómiu, rozhodnúť priamo tak, že sa jej nárok na náhradu trov dovolacieho konania nepriznáva. Rozhodovanie postupom najskôr podľa § 262 CSP v spojení s § 453 ods. 1 CSP o priznaní nároku strane na náhradu trov konania a následne súdom prvej inštancie o výške náhrady trov konania, za situácie, keď oprávnenej strane

žiadne trovy v konaní nevznikli, by bolo zjavne nielen nerozumné, ale i v rozpore so zásadou hospodárnosti civilného súdneho sporu.

73.

R O Z H O D N U T I E

Uznesenie odvolacieho súdu o náhrade trov konania nie je rozhodnutím, ktorým sa konanie končí v zmysle ustanovenia § 420 CSP, i keď odvolací súd o náhrade trov konania rozhodol samostatným uznesením vydaným až po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. februára 2018 sp. zn. 6 Cdo 160/2017)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Žilina (ďalej aj „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) uznesením z 29. júla 2016 č. k. 25C 201/2006-755, v spojení s opravným uznesením z 18. augusta 2016 č. k. 25 C 201/2006-766, rozhodol, že žalobcovia 2/, 3/ a 4/ majú voči žalovaným 1/ a 2/ právo na náhradu trov konania v rozsahu 100%. Zároveň rozhodol, že vo vzťahu medzi žalobcom 1/ a žalovanými 1/ a 2/ žiadna zo strán sporu nemá právo na náhradu trov konania. V odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že úspech žalobcu 1/ je 50% (v jednom nároku) a úspech žalovaných je 50% (v druhom nároku) a žiaden z nich nemá právo na náhradu trov konania (§ 255 ods. 2 CSP). V časti, ktorou sa domáhali žalobcovia 2/, 3/ a 4/ odstránenia stavby, bolo konanie na základe späťvzatia žaloby zastavené. Späťvzatie žaloby bolo zapríčinené odstránením stavby po začatí konania (ako vyplýva zo zápisnice z pojednávania z 22. októbra 2014, došlo k jej odstráneniu počas dovolacieho konania), čím odpadol v dôsledku správania žalovaných predmet sporu. Z tohto dôvodu súd konštatoval, že procesné zavinenie na zastavení konania nesú žalovaní, keďže tí po začatí konania splnili povinnosť, ktorej uloženia sa žalobcovia žalobou domáhali. Preto možno vyvodit', že v tej časti, v ktorej bolo konanie zastavené, boli úspešní žalobcovia 2/, 3/ a 4/.

2. Krajský súd v Žiline (ďalej aj „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) uznesením z 31. januára 2017 sp. zn. 6 Co 284/2016 uvedené uznesenie súdu prvej inštancie vo výroku o priznaní práva na náhradu trov konania žalobcom v rade 2/, 3/ a 4/ zmenil tak, že žiadnej zo strán nepriznal právo na náhradu trov konania. Žalovaným priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %. Ostatné časti napadnutého uznesenia okresného súdu ostali nedotknuté. Uviedol, že v spojitosti so žalobou, ktorou sa žalobcovia 2/, 3/ a 4/ domáhali proti žalovaným 1/ a 2/ odstránenia stavby (ako celku) došlo po začatí konania k odstráneniu len časti prečnievajúcej strechy, ktoré správanie žalobcovia zobrali za základ svojho procesného úkonu späťvzatia žaloby. Považoval za zjavné, že správanie žalovaných nepokrylo obsah petitu žaloby, teda nedošlo tu k odstráneniu stavby ako celku. Odvolací súd konštatoval, že správne vymedzenie žaloby bolo zodpovednosťou žalobcov a už pred začatím konania mohli prípadne aj za pomoci znalca formulovať svoje návrhy spôsobom, ktorý zodpovedal existujúcemu skutkovému a právnomu stavu. Eventuálna objektívna nemožnosť zistenia, či možno už od počiatku od žalovaných požadovať odstránenie stavby ako celku, či len jej časti, by mohla byť v konaní zohľadnená, avšak takáto skutočnosť z obsahu spisu nevyplýva, a preto mohol súd druhej inštancie zohľadniť len procesné otázky náhrady trov konania - porovnať žalobný petit a správanie žalovaných, ktoré zjavne nekorešpondovali. Odvolací súd uviedol, že procesné zavinenie na tom, že konanie muselo byť v časti uplatneného nároku žalobcov v rade 2/, 3/ a 4/ na odstránenie stavby zastavené, nesú označení žalobcovia a vznikla by im povinnosť nahradiť trovy konania žalovaným. Keďže však v časti sporu o povinnosti strieť vstup na pozemok boli úspešní žalobcovia, krajský súd rozhodol podľa § 255 ods. 2 CSP tak, že žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov konania.

3. Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu vo výrokoch, ktorými bolo zmenené

rozhodnutie súdu prvej inštancie a o náhrade trov odvolacieho konania podali žalobcovia 2/, 3/ a 4/ (ďalej aj „dovolatelia“) dovolanie. Odôvodnili ho v zmysle ustanovení § 420 písm. f/ a § 421 ods. 1 písm. a/, b/ a c/ CSP.

4. Žalovaní vo svojom vyjadrení k dovolaniu žalobcov uviedli, že považujú dovolanie v zmysle § 421 ods. 2 a § 357 CSP za procesne neprípustné a navrhujú ho odmietnuť.

5. Dovolatelia sa k prípustnosti dovolania vyjadrili vo vyjadrení, pričom uviedli, že podali dovolanie proti rozhodnutiu, ktorým sa konanie končí, a teda je prípustné.

6. V ďalšom vyjadrení žalovaní zopakovali svoje stanovisko o neprípustnosti podaného dovolania.

7. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala strana, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť. Najvyšší súd na stručné odôvodnenie (§ 451 ods. 3 CSP) uvádza nasledovné.

8. Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 CSP).

9. Dovolanie v prípadoch uvedených v § 421 ods. 1 CSP nie je v zmysle § 421 ods. 2 CSP prípustné, ak odvolací súd rozhodol o odvolaní proti uzneseniu podľa § 357 písm. a/ až n/ CSP. Odvolací súd rozhodoval v zmysle ustanovenia § 357 písm. m/ CSP o nároku na náhradu trov konania.

10. Z citovaných ustanovení vyplýva, že prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým odvolací súd rozhodol o náhrade trov konania je vylúčená ustanovením § 421 ods. 2 CSP.

11. Pokiaľ dovolatelia odvodzovali prípustnosť svojho opravného prostriedku na základe § 420 písm. f/ CSP, tento názor nie je správny. Podľa citovaného ustanovenia dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Zmysel ustanovenia a motivácia zákonodarcu obmedziť prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia sa dá jednoznačne vyvodiť z dôvodovej správy k Civilnému sporovému poriadku: „Predkladateľ obmedzuje možnosť podať dovolanie len na meritórne rozhodnutia (rozsudkové výroky) a z nemeritórnych rozhodnutí len voči tým, ktorými sa konanie končí (odmietnutie, zastavenie a pod.). Dôvodom je dôsledné a koncepčné uplatňovanie princípu mimoriadnosti opravných prostriedkov v tom zmysle, že na ich uplatnenie nie je právny nárok a navrhovateľ musí splniť prísnejšie podmienky prípustnosti.“ Rozhodnutie o náhrade trov konania je v zásade chronologicky posledným rozhodnutím v konaní a neznamená, že sa ním konanie končí, keďže popri ňom nie je meritórne rozhodnutie. Samotné konanie je už právoplatne ukončené a dovolaním napadnutým uznesením sa riešila len parciálna otázka náhrady trov konania, ktorá už nie je konaním vo veci samej. Dovolací súd teda v tomto prípade nemohol preskúmať napadnuté rozhodnutie a prípadné konštatovanie nesprávneho posúdenia otázky náhrady trov konania zo strany odvolacieho súdu by bolo v rozpore so základnou zásadou vyplývajúcou z Ústavy SR, že štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Prípadný prieskum zo strany najvyššieho súdu by bol postupom kontra legem.

12. Najvyšší súd preto dovolanie žalobcov 2/, 3/ a 4/ odmietol podľa § 447 písm. c/ CSP ako procesne neprípustné.

74.

R O Z H O D N U T I E

Pre účely zákona o súdnych poplatkoch sa celým konaním rozumie konanie na súde prvej inštancie a konanie na odvolacom súde, ktoré sa končí právoplatným rozhodnutím veci odvolacím súdom.

Súdom priznané oslobodenie od súdnych poplatkov zásadne zaniká právoplatnosťou rozhodnutia, ktorým sa konanie o veci končí a na dovolacie konanie sa (ak nie je výrokom uznesenia, ktorým sa oslobodenie priznáva, výslovne určené inak) nevzťahuje.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. novembra 2017 sp. zn. 8 Cdo 21/2017)

Z o d ô v o d n e n i a:

1. Okresný súd Bratislava III (ďalej len „súd prvej inštancie“) uznesením z 13. októbra 2015 č. k. 30 C 99/2000-721 zastavil dovolacie konanie o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 18. februára 2014 sp. zn. 5 Co 162/2013, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvej inštancie z 21. novembra 2012 č. k. 30C/99/2000-622 z dôvodu, že žalobca v stanovenej lehote nezaplatil súdny poplatok za dovolanie vo výške 42 552 eur.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) na dovolanie žalobcu uznesením z 29. februára 2016 sp. zn. 14 Co 46/2016 rozhodnutie súdu prvej inštancie ako vecne správne potvrdil podľa § 219 ods. 1 O.s.p. a žalovanej nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. Podľa odvolacieho súdu právny názor žalobcu, že priznané oslobodenie od platenia súdnych poplatkov sa vzťahuje aj na dovolacie konanie, nie je správny. Odvolací súd mal v prejednávanej veci za to, že uznesenia, ktorými bolo žalobcovi v prvostupňovom konaní priznané oslobodenie od súdnych poplatkov, platia len do právoplatného skončenia veci, t. j. priznané oslobodenie od súdnych poplatkov sa tak na dovolacie konanie už nevzťahuje. Z obsahu spisu vyplýva, že žalobca návrh na oslobodenie od súdnych poplatkov pre dovolacie konanie nepodal, súdny poplatok za dovolanie nezaplatil, a tento nezaplatil ani na výzvu súdu prvej inštancie z 26. augusta 2015 (č. l. 719 spisu), v ktorej žalobcu ako dovolateľa súd prvej inštancie aj riadne poučil o následkoch nezaplatenia súdneho poplatku za dovolanie. Výzva na zaplatenie súdneho poplatku bola doručená právnemu zástupcovi žalobcu 31. augusta 2015, ale súdny poplatok za dovolanie zaplatený nebol. Odvolací súd uviedol, že súd prvej inštancie preto v súlade so zákonom a správne podľa § 10 ods. 1 zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“) konanie o dovolaní žalobcu zastavil. Žalobca svoju poplatkovú povinnosť nesplnil ani do konca lehoty na podanie odvolania proti rozhodnutiu o zastavení dovolacieho konania (t.j. do 30. novembra 2015 - vrátane), a preto súd prvej inštancie nemal dôvod na postup podľa § 10 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch, ktorým by zrušil uznesenie o zastavení dovolacieho konania pre nezaplatenie súdneho poplatku. Záverom odvolací súd uviedol, že len naznačenými námietkami o nedostatkoch napadnutého uznesenia sa nezaoberal, pretože žalobca doteraz nezaplatil žiadny súdny poplatok za podané dovolanie, teda ani vo výške, v ktorej by poplatok musel zaplatiť, pokiaľ by boli jeho námietky dôvodné.

3. Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podal žalobca dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzoval z § 237 ods. 1 písm. d/ O.s.p., t.j. že v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie a z § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p., t.j. že postupom súdu mu bola odňatá možnosť konať pred súdom. Dovolanie žalobca odôvodnil poukazom na § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p. (t.j. že v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 ods. 1 O.s.p.) a na § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p., t.j. že konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok

nesprávne rozhodnutie vo veci. Žalobca namietal, že interpretácia a aplikácia § 138 ods. 1 O.s.p. prezentovaná odvolacím súdom v napadnutom rozhodnutí v tom zmysle, že priznané oslobodenie od súdnych poplatkov celkom pre celé konanie platí len pre konania na súde 1. a 2. stupňa je neprijateľná, pretože nerespektuje princípy, na ktorých spočíva O.s.p., prieči sa obsahu, účelu a zmyslu citovaného ustanovenia procesného kódexu, je v rozpore s ustálenou judikatúrou a obchádza i závery právnej vedy. Podľa žalobcu odvolací súd nevysvetlil, akou interpretáciou a aplikáciou dotknutých ustanovení O.s.p. dospel k opačným záverom, než aké prezentuje konštantná judikatúra i právna veda, a tým svoje rozhodnutie zaťažil tzv. inou vadou v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. Keďže podľa žalobcu odvolací súd aplikoval ust. § 138 ods. 1 O.s.p. v rozpore s jeho ustáleným obsahom, odňal mu tým možnosť konať pred súdom v rozsahu oprávnení, aké toto ustanovenie O.s.p. účastníkom konania zaručuje. Tým je daný dovolací dôvod podľa § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. Žalobca ďalej poukázal na skutočnosť, že súd prvej inštancie uzneseniami č. k. 30 C 99/2000-145 z 29. októbra 2003 a č. k. 30 C 99/200-604 z 30. augusta 2012 priznal žalobcovi oslobodenie od súdnych poplatkov podľa § 138 ods. 1 O.s.p. celkom na celé konanie. Podľa žalobcu sa toto oslobodenie s poukazom na argumentáciu uvedenú v dovolaní vzťahuje aj na dovolacie konanie a na výkon rozhodnutia. Žalobca uviedol, že napriek existencii týchto uznesení o oslobodení od súdnych poplatkov súd prvej inštancie aj odvolací súd opätovne rozhodli o súdnych poplatkoch, hoci takýto postup je vylúčený zo zákona, čím žalobcovi odňali možnosť konať pred súdom v rozsahu, aký mu zaručuje § 159 ods. 2 a § 170 ods. 1 O.s.p., a tým je daný dovolací dôvod podľa § 237 ods. 1 písm. d/ O.s.p. Žalobca navrhol, aby dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu aj rozhodnutie súdu prvej inštancie zrušil a aby rozhodol o dovolaní v merite veci z 28. apríla 2014 a priznal právnenému zástupcovi žalobcu trov zastúpenia.

4. Žalovaná sa k dovolaniu písomne nevyjadрила.

5. Dovolanie bolo podané 22. apríla 2016. Podľa prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „C.s.p.“), ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2016, ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti. Podľa § 470 ods. 2 veta prvá C.s.p. (ale) právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 C.s.p.) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 C.s.p.) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 C.s.p.), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 C.s.p.), bez nariadenia pojednávania (§ 443 C.s.p.) dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

7. Podľa právneho stavu účinného do 30. júna 2016 bolo možné dovolaním napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu iba vtedy, pokiaľ to zákon pripúšťal (§ 236 ods. 1 O.s.p.). Dôvody prípustnosti dovolania proti uzneseniu vymedzoval § 239 ods. 1 a 2 O.s.p. Dovolanie bolo prípustné proti každému rozhodnutiu tiež vtedy, ak v konaní došlo k závažnejším procesným vadám uvedeným v § 237 ods. 1 O.s.p.

8. Dovolanie žalobcu nesmeruje proti uzneseniu, ktoré je uvedené v § 239 ods. 1 a 2 O.s.p., a preto prípustnosť dovolania z týchto ustanovení nevyplýva.

9. V danej veci by preto dovolanie bolo prípustné, iba ak v konaní došlo k procesným vadám uvedeným v § 237 ods. 1 písm. a/ až g/ O.s.p. Povinnosť skúmať, či v konaní nedošlo k niektorej z týchto väd vyplýva pre dovolací súd z § 242 ods. 1 O.s.p. Dovolací súd sa z tohto dôvodu neobmedzil len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 239 ods. 1 a 2 O.s.p., ale sa zaoberal tiež otázkou, či v konaní nedošlo k procesnej vade v zmysle

§ 237 ods. 1 písm. a/ až g/ O.s.p.

10. Žalobca procesné vady konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. a/ až c/, e/ a g/ O.s.p. nenamietal a vady tejto povahy ani nevyšli v dovolacom konaní najavo.

11. So zreteľom na žalobcom namietanú vadu konania uvedenú v § 237 ods. 1 písm. d/ O.s.p. dovolací súd osobitne skúmal, či v konaní nedošlo k procesnej vade uvedenej v citovanom ustanovení O.s.p., podľa ktorého dovolanie bolo prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie.

12. Dovolací súd uvádza, že prekážka rozsúdenej veci - res iudicata (§ 159 ods. 3 O.s.p.) patrila [a patrí aj podľa súčasnej právnej úpravy (§ 230 C.s.p.)] k procesným podmienkam konania a jej existencia v každom štádiu konania musí viesť k zastaveniu konania. Táto prekážka nastáva predovšetkým vtedy, ak sa má v novom konaní prejednať tá istá vec. O tú istú vec ide vtedy, keď v novom konaní ide o ten istý nárok alebo stav, o ktorom už bolo právoplatne rozhodnuté, resp. vedie sa konanie a ak sa týka rovnakého predmetu konania a tých istých osôb. Ten istý predmet konania je daný vtedy, ak ten istý nárok alebo stav vymedzený žalobným petitom vyplýva z rovnakých skutkových tvrdení, z ktorých bol uplatnený. Pritom nie je významné, či rovnaké osoby majú v novom konaní rovnaké alebo rozdielne procesné postavenie (či ten, kto bol v skoršom konaní žalobcom, je žalobcom aj v novom konaní alebo má postavenie žalovaného, resp. či ten, kto v skoršom konaní vystupoval ako žalovaný, má alebo nemá v novom konaní procesné postavenie žalovaného). Konanie sa týka tých istých osôb aj v prípade, ak v novom konaní vystupujú právni nástupcovia pôvodných účastníkov konania, či už z dôvodu univerzálnej alebo singulárnej sukcesie.

13. Z dovolacieho prieskumu nevyplýva, že by konaniu v predmetnej veci predchádzalo iné konanie, ktoré sa týkalo rovnakého predmetu konania a tých istých osôb. Dovolací súd zároveň uvádza, že rozhodnutím odvolacieho súdu, ktorým potvrdil rozhodnutie súdu prvej inštancie o zastavení dovolacieho konania z dôvodu nezaplatenia súdneho poplatku za dovolanie, napriek existencii uznesení súdu prvej inštancie z 29. októbra 2003 č. k. 30 C 99/2000-145 a z 30. augusta 2012 č. k. 30 C 99/200-604 o oslobodení žalobcu od súdnych poplatkov, nedošlo k založeniu vady konania uvedenej v § 237 ods. 1 písm. d/ O.s.p. Vzhľadom na záver dovolacieho súdu, že oslobodenie od súdnych poplatkov priznané žalobcovi v rámci konania na súde prvej inštancie a konania na odvolacom súde nie je v štádiu dovolacieho konania účinné (podrobne rozvedené v bodoch 14.-24.), nemožno konštatovať, že výzva súdu prvej inštancie na zaplatenie súdneho poplatku adresovaná žalobcovi v rámci dovolacieho konania a následné zastavenie dovolacieho konania pre jeho nezaplatenie, predstavujú rozhodovanie o veci, o ktorej už bolo prv právoplatne rozhodnuté.

14. Žalobca ďalej namietal vadu konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p., podľa ktorého dovolanie bolo prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

15. Žalobca vyvodzoval procesnú vadu konania uvedenú v § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. z toho, že odvolací súd aplikoval ustanovenie § 138 ods. 1 O.s.p. v rozpore s jeho ustáleným obsahom, a tým odňal žalobcovi možnosť konať pred súdom v rozsahu oprávnení, aký toto ustanovenie O.s.p. účastníkom konania zaručuje.

16. Odňatím možnosti konať pred súdom sa v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. rozumel procesne nesprávny postup súdu znemožňujúci účastníkovi konania realizáciu jeho procesných oprávnení [v zmysle § 18 O.s.p. mali účastníci rovnaké postavenie a súd bol povinný zabezpečiť

im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv – pozri napríklad právo účastníka vykonávať procesné úkony vo formách stanovených zákonom (§ 41 O.s.p.), nazerať do spisu a robiť si z neho výpisy (§ 44 O.s.p.), vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom (§ 123 O.s.p.), byť predvolaný na súdne pojednávanie (§ 115 O.s.p.), na to, aby mu bol rozsudok doručený do vlastných rúk (§ 158 ods. 2 O.s.p.)].

17. V predmetnej veci žalobca zastáva názor, že oslobodenie od súdnych poplatkov, ktoré mu bolo priznané uzneseniami súdu prvej inštancie z 29. októbra 2003 č. k. 30 C 99/2000-145 a z 30. augusta 2012 č. k. 30 C 99/200-604 sa vzťahuje na celé konanie, t. j. aj na dovolacie konanie a na výkon rozhodnutia.

18. Pojem celé konanie obsahuje ustanovenie § 138 ods. 1 OSP, podľa ktorého na návrh účastníka môže súd priznať účastníkovi celkom alebo sčasti oslobodenie od súdnych poplatkov, ak to pomery účastníka odôvodňujú a ak nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva. Ak nerozhodne súd inak, vzťahuje sa oslobodenie na celé konanie a má i spätnú účinnosť; poplatky zaplatené pred rozhodnutím o oslobodení sa však nevracajú.

18a. Komentáre, časopisecká literatúra ani učebnice však tento pojem bližšie nerozvádžajú a neuvádzajú, či sa pod celým konaním myslí len konanie na prvom stupni a odvolacie konanie, alebo aj konanie na prvom stupni, odvolacie konanie a konanie o mimoriadnych opravných prostriedkoch.

18aa. V odbornej spisbe nachádzame členenie civilného konania na základné konanie vykonávacie (exekučné konanie), zabezpečovacie konanie, konkurzné, vyrovnacie a reštrukturalizačné konanie, rozhodcovské konanie, a civilné konanie s cudzím prvkom. Základné konanie alebo tiež rozhodovacie konanie, procesné konanie, nachádzacie konanie je slovenský ekvivalent českého termínu nalézací řízení. Základné konanie sa člení na sporové konanie a nesporové konanie. Sporové, ako i nesporové konanie sa potencionálne uskutočňujú v dvoch hlavných fázach: na prvom stupni a na druhom stupni (Ficová, Števíček a kol.: Občianske súdne konanie. Praha: C.H.Beck, 2010. 1. vyd., ISBN 978-80-7400-312, s. 24 a nasl.). Civilný proces sa vnútorne stratifikuje v zásade na konanie základné a vykonávacie (exekučné). Základné konanie sa zase vnútorne člení podľa rôznych klasifikačných kritérií a podľa konkrétneho autora. (Števíček: Civilné právo procesné. Základné konanie a správne súdnictvo. Žilina: Eurokódex, 2014. 3. zm. a dopl. vyd.-ISBN 978-80-8155-043-0, s. 359). Ide teda o teoreticko-právne označenie, ktoré sleduje za cieľ skôr odlišenie jednotlivých typov konaní a ich špecifik ako jednoznačnú legálnu definíciu „základného konania“ spolu s jasným vymedzením.

18ab. Komentáre sa obsahovo koncentrujú primárne na problematiku právoplatnosti rozhodnutia, ktorú následne podrobnejšie rozvádžajú bez výslovného uvedenia, že dovolacie konanie je konanie o mimoriadnych opravných prostriedkoch, a teda z pohľadu oslobodenia od súdnych poplatkov do „základného konania“ už nepatrí. Zmysel občianskeho súdneho konania spočíva v tom, aby v ňom boli rozhodnuté spory a iné právne veci a aby tým spôsobom bola nastolená istota v právnych vzťahoch doposiaľ ohrozených alebo porušených. Cieľom občianskeho súdneho konania je prijatie rozhodnutia, ktorým budú odstránené rozpory medzi účastníkmi. Ak bol tento cieľ v prejednávanej veci dosiahnutý, má to za následok, že skončilo konanie ako také a že je pre účastníkov záväzný výsledok konania (v ňom prijaté rozhodnutie). So skončením súdneho konania sa spájajú účinky, ktoré sa označujú ako právoplatnosť rozsudku. (Drápal, Ljubomír. § 159a [Záväznosť rozsudku]. In: Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občianský soudní řád: komentář 1. vydanie. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 1092. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9.).

18ac. Odpoveď na otázku, či sa oslobodenie od súdnych poplatkov v zmysle ustanovenia §138 OSP vzťahuje aj na dovolacie konanie, t.j. na konanie o mimoriadnom opravnom prostriedku riešia komentáre v zásade jednoznačne. Priznané oslobodenie od súdnych poplatkov zásadne zaniká právoplatnosťou rozhodnutia, ktorým sa konanie o veci končí, potom sa z neho vychádza len pri vydávaní doplňujúcich alebo opravných rozhodnutí. Na dovolacie konanie, na konanie o žalobe na obnovu konania alebo na konanie o žalobe pre zmätočnosť sa nevzťahuje, tým menej by sa mohlo vzťahovať na následné konanie o výkon rozhodnutia. (Komentár Občianský súdny rád I. § 1 až 200Za, Drápal, Bureš a kol. 1. vydanie. Praha, C.H. Beck, 2009 str. 953-954.) Oslobodenie sa priznáva len do právoplatnosti rozhodnutia. Nevzťahuje sa automaticky na dovolanie ani na iné mimoriadne opravné prostriedky. V týchto konaniach je nevyhnutné oslobodenie navrhnúť a jeho podmienky preskúmať znovu, a to hneď z troch dôvodov: a/ medzi oslobodením v pôvodnom konaní a mimoriadnym opravným prostriedkom mohlo uplynutím času dôjsť k zmene pomerov) v prospech i neprospech účastníka), b/ ide o celkom iné konanie, c/súd bude znova posudzovať svojvôľu alebo celkom zjavnú bezúspešnosť uplatňovania práva vo vzťahu k špecifickým pravidlám mimoriadnych opravných prostriedkov (napríklad či je tvrdený spôsobilý dôvod pre obnovu konania. (BÍLÝ, Martin. § 138 [Právo chudých]. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. Občianský súdny rád. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 483. ISBN 978-80-7400-506-0.)

18b. Civilný sporový poriadok v ustanovení § 254 upravuje oslobodenie od súdneho poplatku nasledovne: Súd na návrh prizná oslobodenie od súdneho poplatku, ak to odôvodňujú pomery strany. Priznané oslobodenie od súdneho poplatku súd kedykoľvek počas konania odníme, a to i so spätnou účinnosťou, ak sa do právoplatného skončenia konania preukáže, že pomery strany neodôvodňujú alebo neodôvodňovali oslobodenie od súdneho poplatku.

18ba. Nová právna úprava výslovne ukladá strane sporu, aby v prípade, ak chce byť oslobodená od súdneho poplatku, podala návrh na oslobodenie od súdneho poplatku, pričom rozlišuje odvolacie konanie (§ 373 ods. 2 CSP) a dovolacie konanie (§ 436 ods. 2 CSP). Rozhodnutie o oslobodení od súdneho poplatku sa nevzťahuje na celé konanie, resp. akékoľvek štádium konania (odvolacie a dovolacie konanie). V každom štádiu konania sa o návrhu na oslobodenie od súdneho poplatku rozhoduje samostatne (§ 373 ods. 2, § 436 ods. 2 CSP). (ŠTEVČEK Marek, FICOVÁ Svetlana, a kol.: Civilný sporový poriadok. Veľké komentáre. Praha: C.H.Beck, 2016. 1. vyd., ISBN 978-80-7400-629-6, s. 918).

18c. Právnomu názoru, že dovolacie konanie nie je súčasťou „základného konania“ nasvedčuje aj samotné znenie zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov (ďalej len zákon o súdnych poplatkoch), ktorý v ustanovení § 10 ods. 1 upravuje nasledovne: „Ak nebol zaplatený poplatok splatný podaním žaloby, návrhu na začatie konania, dovolania alebo kasačnej sťažnosti, súd podľa § 9 vyzve poplatníka, aby poplatok zaplatil v lehote, ktorú určí, spravidla v lehote desiatich dní od doručenia výzvy; ak aj napriek výzve poplatok nebol zaplatený v lehote, súd konanie zastaví. O následkoch nezaplatenia poplatku musí byť poplatník vo výzve poučený.“ Zákon tak výslovne rozlišuje poplatok splatný podaním návrhu na začatie konania a poplatok za podané dovolanie.

19. Dovolací súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že je nevyhnutné rozlišovať pojem „celé konanie“ pre účely konania pred súdom (civilný proces podľa C.s.p., resp. občianske súdne konanie podľa O.s.p.) a pojem „celé konanie“ pre účely zákona o súdnych poplatkoch, pričom uvedené nemožno zamieňať.

20. Význam súdnych poplatkov je široký, predovšetkým z fiškálneho hľadiska sú súdne poplatky významným príjmom štátneho rozpočtu. Ich účelom je aspoň čiastočná úhrada nákladov spojených so súdnym konaním zo strany účastníkov konania. V týchto intenciách je zákon

o súdnych poplatkoch finančnoprávnym predpisom. Súdne poplatky majú okrem iného zabrániť neodôvodneným a zbytočným súdnym sporom, teda aby navrhovateľ takéhoto úkonu alebo konania znášal riziko, že sa mu v prípade neúspechu súdny poplatok nevráti, resp. si vopred uvážil, či bude zneužívať súdny systém podávaním neodôvodnených a neúčelných návrhov. Pre účely zákona o súdnych poplatkoch sa aj vzhľadom na fiškálnu povahu tohto zákona celým konaním rozumie konanie na súde prvej inštancie a konanie na odvolacom súde, ktoré sa končí právoplatným rozhodnutím veci odvolacím súdom. Z tohto dôvodu sa potom priznané oslobodenie od súdnych poplatkov v skorších štádiách konania nevzťahuje na dovolacie konanie a na výkon rozhodnutia. V prípade, ak u dovolateľa pretrvávajú podmienky pre oslobodenie od súdnych poplatkov aj v dovolacom konaní, je potrebné podať nový návrh na oslobodenie od súdnych poplatkov.

21. V okolnosti, že súd prvej inštancie vyzval žalobcu na zaplatenie súdneho poplatku za dovolanie a následne, keď žalobca tejto výzve nevyhovel, súd prvej inštancie dovolacie konanie zastavil v spojení s potvrdzujúcim rozhodnutím odvolacieho súdu, nemožno vidieť odňatie možnosti žalobcu konať pred súdom v štádiu dovolacieho konania. V predchádzajúcich štádiách konania bol síce žalobca oslobodený od súdnych poplatkov (uzneseniami súdu prvej inštancie z 29. októbra 2003 č. k. 30 C 99/2000-145 a z 30. augusta 2012 č. k. 30 C 99/2000-604), takéto oslobodenie však platí len do právoplatného skončenia (odvolacieho) konania a na dovolacie konanie sa – ak nie je výrokom uznesenia, ktorým sa oslobodenie priznáva, výslovne určené inak – nevzťahuje (pozri k tomu v literatúre zhodne napríklad DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol.: Občianský soudní řád I, § 1 – 220za, komentář. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 953 – 954).

22. Dovolací súd taktiež poznamenáva, že v prejednávanej veci možno vychádzať z viacerých rozhodnutí Najvyššieho súdu Českej republiky (napr. sp. zn. 29 Odo 22/2002, 29Cdo 3553/2011, 29 Cdo 242/2012, 33 Cdo 3050/2013 a 30 Cdo 1691/2016), ktoré túto problematiku riešia rovnakým spôsobom a potvrdzujú správnosť ustáleného názoru v slovenskej právnej praxi, podľa ktorého sa priznané oslobodenie od súdnych poplatkov strane sporu (účastníkovi konania) v skorších štádiách konania nevzťahuje na dovolacie konanie a platí len do právoplatnosti rozhodnutia v pôvodom konaní.

23. Dovolateľ namieta, že judikatúra najvyššieho súdu ustálila, že úplné oslobodenie od súdnych poplatkov na celé konania znamená, že toto oslobodenie sa vzťahuje aj na konanie o odvolaní, dovolaní a výkone rozhodnutia a poukazuje na R 50/97.

23a. Uvedené rozhodnutie uverejnené v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a rozhodnutí súdov SR vychádza z rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. júna 1993, sp. zn. 4 Cdo 70/93, ktoré riešilo nároky zamestnanca z neplatného rozviazania pracovného pomeru. Zákon o súdnych poplatkoch (§ 4 ods. 2 písm. d) priznával žalobcovi oslobodenie od súdnych poplatkov. Toto osobné oslobodenie zákon výslovne vzťahoval aj na konanie o odvolaní, dovolaní a výkone rozhodnutia (§ 4 ods. 4). Súčasné znenie § 4 ods. 4 zákona o súdnych poplatkoch je takmer totožné: „Oslobodenie sa vzťahuje aj na konanie o odvolaní, dovolaní, žalobe na obnovu konania, kasačnej sťažnosti a výkone rozhodnutia alebo exekúcií“. K zmene došlo len v dôsledku legislatívnych zmien vytvorených novými procesnými kódexami.

23aa. Dovolateľ bol do právoplatného skončenia veci oslobodený od platenia súdnych poplatkov na základe rozhodnutia súdu (§138 O.s.p.). Nešlo teda o vecné alebo osobné oslobodenie podľa zákona o súdnych poplatkoch (§4 ods. 1, 2). Citované rozhodnutie je preto na daný prípad nepoužiteľné.

24. Dovolací súd konštatuje, že je správny záver súdov nižších stupňov o tom, že súdom priznané oslobodenie od súdnych poplatkov zásadne zaniká právoplatnosťou rozhodnutia, ktorým sa konanie o veci končí a na dovolacie konanie sa, ak nie je výrokom uznesenia, ktorým sa oslobodenie priznáva, výslovne určené inak, nevzťahuje.